

**TÜRKİYE'DE
BÜYÜKŞEHİR İLÇELERİNİN
YÖNETİM SORUNLARI
BATTALGAZİ İLÇESİ ÖRNEK OLAYI**

98885

**Danışman
Yrd.Doç.Dr. H.Hüseyin DOĞAN**

**Hazırlayan
Osman KAYMAK**

**İnönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

Yüksek Lisans Tezi

**T.C. YÜKSEK LİSANS KURULU
DOKÜMENTASYON MERKEZİ**

**İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim,
Öğretim ve Sınav Yönergesinin KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI İçin Öngördüğü YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.**

(Malatya, Temmuz 2000)

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından "KAMU YÖNETİMİ" Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Adı, Soyadı ve Unvanı

Üye

Adı, Soyadı ve Unvanı

Üye

Adı, Soyadı ve Unvanı

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

..... / / 2000

İmza

Adı, Soyadı ve Unvanı

.....

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

21. Yüzyıla girerken hızla değişen dünyamızda kamu yönetimleri de değişime uğramaktadır. Kamu yönetimleri içerisinde kent yönetimleri ve yerel yönetimler de aynı şekilde değişmektedir. Bu alanda dünyada ve ülkemizde çok sayıda bilimsel çalışma mevcuttur. Bu tür çalışmalarla hızla nüfusu artan kentlerde yaşayan insanların yaşam kalitesini yükseltmek ve planlı kentleşmeyi sağlamaktır. Böylece yerel kent yönetimlerinde belirli bir kaliteyi yakalamak amaçlanmaktadır.

Bizde bu çalışma ile Ülkemizde 1984 yılından sonra oluşturulan büyükşehir uygulamaları sonucu, büyükşehir merkezinde kalan ilçe yönetimlerinin (kaymakamlıkların) karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Örnek ilçe olarak seçilen Battalgazi İlçesini seçmemizin nedeni bu ilçede 1995-1998 yıllarında 3 yıl süreyle kaymakamlık yaparak ilçe sorunlarının çözümünde aktif olarak görev yapmış olmamdır.

Malatya İlimiz son yıllarda bünyesinde bulundurduğu İnönü Üniversitesi, İkinci Ordu Merkezi, Karakaya Barajı ve kayısının da etkisiyle hızla gelişmiştir. Malatya bu gelişmesiyle hukuken olmasa da fiilen büyükşehir statüsüne gelmiş ve büyükşehir sorunlarını yaşayan bir il konumuna gelmiştir. Battalgazi İlçesi de Malatya'ya olan yakınlığı ve sıkı ilişkisi nedeniyle büyükşehir ilçe sorunlarını yaşamaktadır. Bu düşünceden hareketle Ülkemizdeki büyükşehir ilçe sorunlarını ortaya koyma ve çözüm önerileri getirmek amacıyla böyle bir çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmanın başından sonuna kadar yakın ilgi ve yönlendirmesini gördüğüm başta sayın hocam İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Kemal Kartal'a ve yine aynı bölüm öğretim üyelerinden tez danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin Doğan 'a içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın yararlı olmasını dilerim.

NİĞDE 2000

Osman KAYMAK

Niğde Vali Yardımcısı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	VI
1. ARAŞTIRMA HAKKINDA	1
1.1 Araştırmanın Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Denencesi	1
1.4. Araştırmanın Yöntemi	2
1.5. Araştırmanın Sunuş Sırası (Araştırma Planı)	2
2.ÜLKE VE KENT YÖNETİMİ İLE İLGİLİ DEĞİŞİK YAKLAŞIMLAR.....	3
2.1.Ülke Yönetimi İle İlgili Değişik Yaklaşımlar	3
2.1.1. Yapıları Bakımından Devletlerin Kümelendirilmesi	3
2.1.1.1. Üniter Devletler.....	3
2.1.1.2. Bileşik Yapılı Devletler.....	3
2.2 Kent Yönetimi İle İlgili Değişik Yaklaşımlar	4
2.2.1. Kent ve Kent Tanımları	4
2.2.2. Yeni kent Uydu kent, Köykent Kavramları	6
2.2.3. Değişik Sistemlerde Kent ve Kentleşme.....	7
2.2.3.1. Kapitalist Ülkelerde Kent ve kentleşme.....	7
2.2.3.2. Sosyalist Toplumlarda Kent ve Kentleşme	8
3. TÜRK KAMU YÖNETİMİ YAPISI.....	11
3.1. Kısa Tarihi Gelişim	11
3.1.1 Osmanlı Devleti Yönetim Sisteminin Genel Yapısı	11
3.1.2.Osmanlı Devletinde Yerel Yönetim Birimlerinin Görevleri, Organları ve Mali Yapısı.....	12
3.1.2.1. Tanzimat Döneminde Yerel Yönetimler.....	15
3.1.2.2. Tanzimat Döneminde Yerel Yönetimlerin Gelişimi	16
3.1.3. Cumhuriyet Dönemi Devlet Yönetimi Genel Yapısı.....	17

3.2. Türk Kamu Yönetiminin Bugünkü Yapısı	19
3.2.1. Merkezi Yönetim	19
3.2.1.1. Merkezi Yönetimin Taşra Kuruluşları	21
3.2.1.1.1. İl yönetimi	21
3.2.1.1.2. İlçe Yönetimi	23
3.2.1.1.3. Bucak Yönetimi	25
3.2.1.1.4. Bölge Kuruluşları	26
3.2.2. Yerel yönetimler	26
3.2.2.1. İl Özel Yönetimi	26
3.2.2.2. Belediye Yönetimi	29
3.2.2.3. Köy Yönetimi	31
3.3. Büyükşehir Belediye Yönetimi	33
3.4. Büyükşehir İlçe (Kaymakamlık) Yönetimleri	36
4. TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR İLÇELERİNİN TEMEL SORUNLARI VE NEDENLERİ	42
4.1. Hizmetlerin Verimli ve Süratli İşlemesine Engel Olan Temel Sorunlar	42
4.2. Büyükşehir ve İlçeleri Sisteminde Karşılaşılan Yönetim Sorunları	44
5. TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR İLÇELERİNİN YÖNETİM SORUNLARINA ÇÖZÜM ARAYIŞLARI	45
5.1. Bu Güne Kadar Yapılan Çalışmalar:	45
5.2. Kentsel Alan Yönetim Modeli Önerisi :	46
5.2.1. Yerel Kent Yönetimlerinin Mali Yapısı Nasıl Olmalı?	46
5.2.2. Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri	50
5.2.2.1. Yerel Hizmetlerin Özelleştirilmesi	50
5.2.2.2. Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım	52
5.2.2.3. Halk Katılımı	52
5.2.2.4. Meslek Kuruluşlarının Yönetime Katılması	53
5.2.3. Kentsel Yönetim Modellerinde Personel Planlaması ve Eğitimi	55
5.2.3.1. Çağdaş Bir Yerel Yönetim Personel Sisteminin Oluşturulması:	55
5.2.3.2. Personelin Hizmet Öncesi ve Hizmet-İçi Eğitim Programlarının Geliştirilmesi	56
5.2.3.3. Yerel Yönetim Değerlerinin Geliştirilmesi ve Yerel Görevlilerce Özümlemesinin Sağlanması:	57

5.2.4. Kentsel Alan Yönetim Modelinde Yerel Yönetimlerin Denetimi	57
5.2.4.1 Merkezi Yönetimin “Hukuka Uygunluk” Denetimi	58
5.2.4.2. Yargı Organının Denetimi.....	58
5.2.4.3. Öz (Kendi Kendine) Denetim	59
5.2.4.4. Kamuoyunun Denetimi	61
5.2.4.5. Kentsel Alan Yönetim Modelinde Yönetimler Arası Koordinasyon ve İşbirliği	62
5.3. Büyük Şehir İlçe Yönetim Modeli Önerisi.....	63
5.3.1. Büyükşehir İlçe Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlardan Hukuki Yapıya İlişkin Çözüm Önerileri.....	63
5.3.2. Büyükşehir İlçe Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlardan İlçe Teşkilatlarına İlişkin Çözüm Önerileri.....	66
5.3.3. Büyükşehir İlçe Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlardan Memurların Siciline İlişkin Çözüm Önerileri	68
6. BATTALGAZİ İLÇESİ VE SORUNLARI.....	70
6.1. Battalgazi İlçesinin Tarihi	71
6.2. Coğrafi Yapısı ve Yerleşim Durumu.....	72
6.2.1. Arazi durumu;	72
6.2.2. Dağlar, Ovalar, Akarsular	73
6.2.3. Jeolojik Yapısı	74
6.2.4. İklimi.....	74
6.3. Nüfus Durumu	74
6.4. İlçenin Sosyal Durumu.....	75
6.5. Eğitim ve Kültür	76
6.5.1. Eğitim.....	76
6.5.2. Kültür Durumu.....	77
6.6. Sağlık Hizmetleri.....	78
6.7. İlçenin Ekonomik Durumu	78
6.7.1. İş ve Çalışma Hayatı	79
6.7.2. Sanayi ve Ticaret Durumu	80
6.7.3. Tarım, Hayvancılık, Balıkçılık ve Meyvecilik	82
6.7.4. Turizm ve Tarihi Eserler	88
6.7.5. İlçede Konut Sorunu	92

6.7.6. İlçede Çevre Sorunu.....	92
6.7.7. Altyapı (Elektrik, İçme Suyu, Kanalizasyon)	93
6.7.8.Ulaştırma (Yol, Haberleşme)	93
6.7.9. İlçenin Asayiş ve Güvenlik Durumu.....	95
6.7.10.Yatırım, Hizmet, Çalışmalar ve Sorunlar	97
7. GENEL DEĞERLENDİRME.....	101
7.1.Bulgular	101
7.2. Öneriler.....	103
7.3. Sonuç.....	106
KAYNAKÇA	107

ÇİZELGELER DİZİNİ

ÇİZELGE NO	ÇİZELGE ADI	SAYFA NO
Çizelge 1.	Yüz Ölçümü ve Kullanım Amaçlarına Göre Arazi Dağılımı,	73
Çizelge 2.	Battalgazi İlçesi Kasaba-Köylere Ait Nüfus Dağılımı	75
Çizelge 3.	İlçe Geneli Öğretmen ve Öğrenci Sayısı	77
Çizelge 4.	Tarım-Sebze-Meyve Arazilerinin Dağılımı	80
Çizelge 5.	Mormaş Mobilya Fabrikası Ortaklar Hisse Dağılım Çizelgesi	81
Çizelge 6.	Battalgazi İlçesi Sanayi Tesisleri Durumu	82
Çizelge 7.	İlçede Tarla Ürünleri Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarları	84
Çizelge 8.	İlçede Meyve Ağacı Sayısı ve Üretim Miktarı	85
Çizelge 9.	İlçede Sebze Ürün Alanları ve Üretim Miktarı	86
Çizelge 10.	İlçede Hayvan Varlığı Sayısı	87
Çizelge 11.	İlçede Tarımsal Araç ve Gereç Sayısı	88
Çizelge 12.	İlçenin Kasaba ve Köylerinin İl ve İlçe Merkezine Uzaklığı	94

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA

Bu bölümde araştırmanın amacı, yöntemi, denenceleri ve sunuş planına yönelik açıklamalar yapılmıştır.

1.1.Araştırmanın Önemi

Dünyada ve Türkiye’de kentlerin kent sorunlarının çözümünde yeni yaklaşımlar ve yeni modeller ortaya konmaya başlanmıştır. Bugüne kadar yapılan bir çok çalışmada büyükşehir belediyeleri ve sorunları ortaya konmuştur. Ancak büyükşehir merkezinde kalan büyükşehir ilçe (Kaymakamlık) yönetim sorunları incelenmemiştir. Bu çalışma da büyükşehir ilçe sorunları Battalgazi ilçesi örnek olayından hareketle ortaya konmaya ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Böylece bu çalışma ile büyükşehir ilçesinde yaşayan insanların kent sorunları tespit edilerek uygulayıcılara öneriler sunulmaya çalışılmıştır. Bu tür çalışmalara büyük ölçüde ihtiyaç olduğu düşüncesindeyim.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile ülkemizde büyükşehir olarak kabul edilen ve büyük kentler içerisinde yer alan bir yönetim kademesi olarak büyükşehir ilçeleri yönetim sorunları incelenmiştir. Bu çalışma ile ülkemizdeki kent sorunlarına Battalgazi İlçesi örnek olayından hareketle öneriler ortaya konmaya çalışılmıştır.

1.3. Araştırmanın Denencesi

Bu araştırmada iki denence ile yola çıkılmış ve bu denenceler bize kılavuzluk yapmıştır.

Denence 1: Büyükşehir yönetim modeli Türk Yönetim Anlayışına uymayan özelliklere sahip olduğundan dolayı birçok kent sorununa kaynaklık etmekte olup bu sorunlar eşgüdüm, kaynak savurganlığı , sahihsiz kalan sorunlar, çok sahipli sorunlar, görev ikileşmesi ve uyumsuzluğuna neden olmaktadır.

Denence 2: Yönetime yüklediğimiz yanlış imajlar hem halkı hem de politikacıları yanlış isteklere yöneltmektedir.

Bir alt denence olarak ; Türkiye’de büyükşehir sınırları içindeki ilçelerin yönetim sorunları ülkemizdeki büyükşehir belediyeleri sorunlarından ayrı olmayıp, bu yönetimlerde ana sorun hukuki mevzuatta yöneticilere yeterli yetki ve kaynakların verilmemesidir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada tarihsel ve betimsel yöntem birlikte kullanılmıştır. Türkiye yönetimine ilişkin yazılı kaynaklardan, yerel yönetim bilgeliklerinden yararlanılmıştır. Ayrıca, uygulamaya dayalı geniş gözlemler yapılmış, bunlardan sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sunuş Sırası (Araştırma Planı)

Bu araştırmada birinci bölümde çalışmanın yöntemi, amacı, denenceleri ve sunuş sırası verilmiştir. İkinci bölümde dünyadaki ülke yönetim şekilleri ve kent yönetim şekilleri incelenerek değişik yönetim yaklaşımları ortaya konmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise Türk kamu yönetiminin tarihi gelişimi ve bu günkü yapısı incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu bölümde büyükşehir belediye yönetimleri ve büyükşehir ilçe yönetimlerinin görev ve yetkilerinin ne olduğu mevzuat taraması yapılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Dördüncü bölümde Türkiye’de büyükşehir ilçelerinin temel sorunları ve nedenleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın beşinci bölümünde büyükşehir ilçelerinin yönetim sorunlarına çözüm önerileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu bölümde şimdiye kadar büyükşehir ilçeleriyle ilgili yapılan çalışmalar tespit edilerek kentsel alan yönetim modeli önerisinde bulunulmuştur. Büyükşehir ilçe yönetimi için ise model önerisinde bulunulmayarak somut çözüm önerileri sunulmuştur. Altıncı bölümde Battalgazi İlçesi tanıtılarak sorunları tespit edilmiştir. Yedinci bölümde ise genel bir değerlendirme yapılmış bulgular ve öneriler ortaya konularak sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

2. ÜLKE VE KENT YÖNETİMİ İLE İLGİLİ DEĞİŞİK YAKLAŞIMLAR

Dünyadaki ülke yönetim şekillerinin farklı oluşu, kent yönetimlerinin gelişim ve yönetimini farklılaştırmıştır. Bu bölümde ülke yönetim şekilleri ve kent yönetim şekilleri incelenerek genel kent yönetim anlayışına ulaşılmaya çalışılmıştır.

2.1. Ülke Yönetimi İle İlgili Değişik Yaklaşımlar

Dünyada bağımsız devlet toplulukları içinde değişik yönetim yapıları vardır. Bu başlık altında ülkelerin yönetim biçimleri genel ilkeler içinde ele alınmıştır.

Günümüzün devletlerini devletler hukuku açısından iki kısma ayırarak incelemek mümkündür.

2.1.1. Yapıları Bakımından Devletlerin Kümelendirilmesi

Yapıları bakımından devletleri üniter devletler ve bileşik devletler olarak ikiye ayırabiliriz.

2.1.1.1. Üniter Devletler

Üniter ya da basit devletlerin temel özelliği iktidarın tek elde toplanmasıdır. Bu devletlerde bir tek yasama meclisi, bir tek yürütme organı ve yargı birliği vardır.

Üniter devletlerde idari yönden yerinden yönetim ilkesi benimsenmiş olsa bile, bu yetkiler devletlerin genel yetkileri içinde olup, merkezi yönetimin denetim ve kontrolündedir. Üniter devletlere Türkiye, İtalya ve Yunanistan'ı örnek gösterebiliriz.

2.1.1.2. Bileşik Yapılı Devletler

Bu tür devletlerin en yaygın olanı federal yapılı devletlerdir. Bu tür devletlerin kendine özgü özellikleri olmasına rağmen ortak özellikleri şunlardır;

Federal Yapılı Devletler birden çok üye devletten ya da eyaletten oluşmaktadırlar. Üniter devletlerdeki tek olan yasama, yürütme ve yargı organları federal yapılı devletlerde hem federal düzeyde, hem de eyaletler düzeyinde bulunmaktadır.

Bileşik yapılı devletlerde genel olarak iki meclis bulunur. Her üye devletin eşit olarak temsil edildiği meclis vardır. Buna ABD'de Senato denir. Bir de eyaletlerden ülkenin tümünden seçilen temsilcilerden oluşan meclis vardır ki buna da ABD'de Temsilciler Meclisi denilmektedir. Bu iki meclisin bir araya gelmesinden Kongre oluşur. Federal yapılı devletlere ABD ve Almanya'yı örnek verebiliriz.

Federal yapılı devletlerde federal yönetim genelde ülkenin dış politikası, iç ve dış güvenliği ve savunulması, genel ekonomik politikaları gibi ülkenin tümünü ilgilendiren ortak konularla uğraşır.

Bileşik yapılı devletleri de kendi aralarında gururlandırarak inceleyenler vardır. Bunlar; Kişisel Birlik, Gerçek Birlik, Konfederasyon gibi (Öztekin, 1993, 42).

2.2 Kent Yönetimi İle İlgili Değişik Yaklaşımlar

Bu başlık altında kent biliminde yer alan; kent tanımları ve dünya devlet yönetim sistemlerinde kentleşmenin nasıl uygulandığı aşağıdaki alt başlıklarda incelemiştir.

2.2.1. Kent ve Kent Tanımları

Büyükşehir ve kentleşme konusu üzerine yapılacak çalışmalarda kentleşmenin tanımını yapmanın, kavramları yerli yerine oturtmada çalışmamıza işlev kazandıracığı kanaatindeyim.

Kent kavramının tanımı yapılırken köy-kent ayırımından hareket edilmektedir.

Köy-kent ayırımında değişik kriterler kullanılmaktadır. Bunlardan birisi belediye sınırları içinde yaşayan nüfusa kentli nüfus, belediye sınırları dışında yaşayan nüfusa da köylü nüfus ölçütünü esas alanlar bulunmaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsü de kentli nüfus oranını verirken belediye ölçütünü esas almıştır (Keleş, 1997, 74).

Bazı tanımlarda ise nüfus ölçütü esas alınmıştır. Buna göre nüfusu 2000 'den aşağı olan yerleşim yerleri köy, 2000-20.000 arası kasaba, 20.000'den fazla nüfusa sahip yerler de kent kabul edilmiştir.

Bir diğer ölçüt ekonomiktir. "Kent mal ve hizmetlerin üretim dağıtım ve tüketimi süresinde toplumun sürekli olarak değişen gereksinimlerini karşılamak için ortaya çıkan ekonomik bir mekanizmadır.

Toplumbilimcilerin kent tanımının da ise, belli bir nüfus çokluğu, yoğunluk, işbölümü, uzmanlaşma ve türdeş olmama gibi özellikler esas alınmaktadır (Keleş,1997,75).

Köyün nerede sona erdiği kentin nerede başladığı konusu kent planlamacıları açısından büyük önem taşır. Toplumbilimciler, coğrafyacilar ve kent planlamacıları köy ile kent arasında toplumsal ve fiziksel anlamda kesin ayırım yapamamaktadırlar.

Kentsel kademeleşmede sık kullanılan ve kent bilim yazınında yerleşmiş olan bir kavramda " metropole" dır. Metropol büyük kent anlamına gelir. Büyük kentlerin 250.000 nüfustan aşağı olmaması genellikle kabul edilir.

Büyük kentleri kendi sınırlarından ibaret saymanın olanağı yoktur. Büyük kentler etrafındaki yerleşmelerle bir bütün oluştururlar. Merkezdeki kent ile etrafındaki yerleşmeler arasında fiziksel olmasa da ekonomik ve toplumsal yönlerden bir bütünlük vardır. Bu bütünlüşmüş bölgelere "Metropolitan bölge" veya "Büyük kent bölgesi" denilmektedir. Newyork, Paris, Londra, İstanbul ünlü metropoliten bölgeleridir.

Metropolitan bölgelerin bir araya gelmesinden oluşan kentleşmiş bölgelerin adına da "Pek büyük kentsel bölge" anlamına gelen "Megapolis" denilmektedir. Megapolis ile genellikle kastedilen; sürekli , aralıksız bir kent niteliği gösteren , yoğun biçimde sanayileşmiş bir çok büyük kent bölgesinin uç uca gelmesinden oluşan coğrafi bölgelerdir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Kuzey Doğu kıyısında Washington'dan Boston'a kadar uzayan yüzlerce kilometre uzunluğundaki kentleşmiş bölge, megalopo, megalopolis'in klasikleşmiş örneği olarak gösterilir. Japon adalarının doğu kıyılarını oluşturan Tokyo, Nagoya, Osaka bandı da bir başka megapolis örneğidir. Kent bilim yazınında rastlanan bir son kavramda Ecumenopolis'tir. Bu kavramla, bugünkü hızıyla varlığını sürdürdüğü takdirde, kentleşme hareketlerinin , bir gün bütün yeryüzüne Ecumenopolis'i geleceğin tümüyle kentleşmiş yeryüzü olarak anlamak belki daha doğrudur. Bu kentleşmiş mekanda, 100-150 milyon nüfuslu kentler bulunacak, açık ve yeşil alanlar yapı iyonları arasında irili ufaklı adacıklar olarak kalacaktır. Bu görüşe göre, günümüzün teknolojik olanaklarına ve gereksinmelerine göre imar edilen bugünün kentleri, yarının ölü kentleri olacaktır (Keleş, 1997, 76).

2.2.2. Yeni Kent, Uydu Kent, Köykent Kavramları

Bu başlık altında kent yazınında kullanılan yeni kent, uydu kent ve köykent kavramları incelenerek kentleşme hakkında bilgiler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yeni kent kavramını ilk olarak İngilizler, Ebenezer Howard tarafından geliştirilen Bahçekent "Garden City" düşüncesinin uygulanabilmesi için bulmuş ve uygulamışlardır. 2.Dünya savaşının ilk yıllarında nüfusu 10 milyonu bulan Londra'nın bu yoğunluktan kaynaklanan ekonomik, toplumsal ve stratejik sakıncaları ortadan kaldırmak, nüfusu ve sanayiye dengeli biçimde ülke düzeyine yaymak, ekonomik işsizlik içinde bulunan bölgeleri bu durumdan kurtarmak için Londra' nın çevresinde kendine yeterli küçük kentler kurmak ve geliştirmek 1945 yılında New Towns Act adlı bir yasa çıkarılarak bu kentler kurulmaya başlanmıştır (Keleş, 1997, 77).

Bugün sayıları 40'a yaklaşan ve nüfusu 100 bini geçmeyen bu kentlerde, köylerin huzuru, sessizliği, yeşilliği, açık ve temiz havası ve sağlık koşulları ile kentlerin bilgisi, görgüsü, teknik olanakları ve ekonomik olanakları birleştirilmek istenmiştir.

İngiltere' deki uygulamasında başarısız olan bu yeni kent modeli son 40 yıllık uygulamalara bakılırsa hem toplumsal, hem de ekonomik yönlerden başarılı olduğunu söyleyenler vardır. Gerçekten de bu yöntemde gelişmekte olan ülkelerde nüfusun bir kaç kentte yaygınlaşmasından kaynaklanan sakıncaları ortadan kaldırdığına tanık olunmuştur (Keleş, 1997, 37).

Kentlerin içinde ve çevresinde plansız bir şekilde türeyen ve genellikle kendine yeterlik özelliği bulunmayan, ekonomik ve toplumsal ihtiyaçları bakımından, bağlı buldukları anakente dayanan topluluklara ise "Uydu Kent" (Satellite City) adı verilmektedir. Yatakhane kentte yaşayanlar gündüzleri anakent merkezine giderek çalışır, alışveriş yaparlar, akşamları da toplu taşıma araçları veya özel araçlarıyla uydu kente dönerler(İsbir,1982,)

Dilimize çok yakından girmiş görünen köy-kent kavramı ise, kentleşme ve sanayileşme kavramlarını birleştirmeye çalışan kırsal alanların bir kalkınma modeli olarak sunulmuştur. Bir zamanlar C.H.P. tarafından savunulan bir fikre göre, kırsal kesim nüfusunun toplumsal, kültürel ve ekonomik ve kamusal ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde

donatılması istenir. Böylece köyleri daha yaşanır kılmak, köyden göçü önlemek, dağınıklığı toplulaştırmaya dönüştürmek, köye götürülen hizmetlerde etkinliği artırmak sanayileşmeyi kırsal alanlara yayarak, işsizliği önlemek düşünceleri amaçlanmaktadır (Keleş,1997,38).

1971 Yılında İsrail'de denenen köy kent modelini savunan Raanan Weitz bu modeli savunurken, köy kent modelinin işlevlerini şöyle açıklar; " Tarımsal gelişmeyi, sanayileşmeyi ve modernleşmeyi hızlandırarak tarımsal gelişme ile kentsel gelişmeyi birlikte götürmek için bir köprü işlevi görür" demektedir (Keleş, 1997, 39).

2.2.3. Değişik Sistemlerde Kent ve Kentleşme

Dünyadaki mevcut devlet yönetim sistemlerine göre kent yönetimleri ve kentleşme nasıl düzenlenmiştir. Bu konuyu araştıran Ruşen Keleş şu tespitlerde bulunmaktadır. Dünyada mevcut ve etkin olan iki büyük sisteme göre Ruşen Keleş'in yaptığı tespitler alt başlıklarda incelenmiştir.

2.2.3.1. Kapitalist Ülkelerde Kent ve Kentleşme

Kapitalizm genel olarak üretim araçlarının kişilerin mülkiyetinde bulunduğu ve kar sağlamak amacıyla üretim yapılan ekonomik sistemdir.

Türlü tanımları verilen kapitalizm, üretim araçlarının genel olarak, bireylerin iyeliğinde bulunduğu ve kar sağlamak amacıyla üretim yapılan ekonomik sistemdir. Bu sistemlerde, kentlerin iç yapısında, belirgin sınıfsal farklılaşmalar görülür. Yoksul, orta halli ve zengin sınıfların oluşturduğu mahalleler, birbirlerinden oldukça kesin çizgilerle ayırt edilebilirler.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin kentleri, modern sanayi kentleridir. Amerika, İngiltere ve Japonya'nın büyük sanayi özellikleri, sanayileşme sonrası (post industrial) kentler adı verilmektedir.

1929 ekonomik bunalımından sonra uygulanan politikalarla, bir yandan toplumsal kutuplaşmanın önlenmesine çalışılmış, bir yandan da, anamal birikimi özendirilmek istenmiştir. Devlet eliyle konut, bu anlayışın sonucudur. Böylece devletten hem yeni

istemler yaratması, hem de emeğin yeniden üretim mal oluşuna katkıda bulunarak, kar oranlarının sürekliliğini sağlaması beklenmiştir (Keleş, 1997,60).

Kapitalist ülkelerin gelişmiş ve sanayileşmiş olanlarında, kent planlaması kuralları, kent ve toplum sağlığını korumaya yönelik önlemler ve sınırlamalar, hizmet ettikleri toplumsal sınıflar hesaba katılmazsa, gereği gibi uygulanır.

Kapitalist toplumlarda denetim ve plan, daha çok kentleşme hareketinin sonuçlarına yöneliktir. Ekonomik ve toplumsal gelişmenin bir plana bağlanmamış olması nedeniyle, köyden kente nüfus hareketini bir plan çerçevesinde ele almak olanağı yoktur. Bunun doğal bir sonucu olarak, ülkenin bir ya da birkaç kenti aşırı derecede büyük dev kent niteliği kazanır. Bunun gibi, kentleşme hareketi büyük kentlerin bulunduğu ve genellikle gelişmiş olan bölgelere yönelir. Bir başka deyiş ile, düzensiz kentleşme, bölgeler arasındaki dengesizliklerin büyümesine yol açar.

Bunun dışında, sanayileşmiş kapitalist ülkelerde, kent yaşamına devletin karışması, daha çok, kent özeklerinin düzenlenmesinde, kentlerin yoksul kesimlerinin yüksek nitelikli konutlara taşınmasında, ırk ayrımının toplumsal barışı bozucu etkilerinin önlenmesinde, dar gelirliler ve yoksul kentlilerin, yalnızca eşit okuma, sağlık, konut ve benzeri haklardan değil, aynı zamanda kent planlamasına katılma hakkından da yararlanmalarının sağlanmasında kendini göstermektedir. Bunun gibi, kimi batılı yazarlar arasında da kent ve köy sorunlarının ideolojik sorunlar olmadığı görüşünü savunanlar vardır (Keleş, 1997, 60).

2.2.3.2. Sosyalist Toplumlarda Kent ve Kentleşme

Düşünsel temelleri Karl Marx, Engels ve Lenin tarafından atılan sosyalist kuram, toplumda mekan, dolayısıyla kentleşme arasındaki ilişkinin, tarihsel bir gelişmenin sonucu olarak ortaya çıkmış belli bir üretim biçimi örgütlenmesinin işlevi olduğunu varsayar. Sosyalizmde temel öge üretim araçlarının özel iyeliğe konu olmaması; kamuya mal edilmiş bulunması ve devlet aracılığı ve karışması yolu ile, gelir ve gönencin dağılımında yöresel de olsa bir eşitliğe varılmasıdır. (Keleş, 1997, 64).

Sosyalizm ise, hızlı sanayileşmenin etkisiyle, kentleşmeyi yaygınlaştırmıştır. Sosyalist kentler arasındaki ayrımlar, nitel bir ayrımdan çok, geçirdikleri gelişimin gerçekleştiği sürenin uzunluğu ya da kısalığındadır.

Sovyetler Birliğinde Stalin döneminde, sosyalist kentin, kendine özgü bir kişiliği, sosyalist olmayan kentten bir ayrılığı bulunması gerektiği düşüncesi egemen olmuştur. Sovyetler birliğinde olduğu gibi Romanyalılar, Çekoslovaklar, Macarlar, Polonyalılar, yakın tarihlere değin Marksizm ve Leninizm'in düşünsel temellerinden kentlerin geliştirilmesinde nasıl yararlanacaklarını saptama çabası içinde olmuşlardır.

Gerek Sovyetler birliğinde, gerekse Doğu Avrupa ülkelerinde, binlerce tarla ve otlak, hızla büyüyen işçi sınıfını yerleştirmek için, büyük sanayi özeklerine dönüştürülmüştür. Tarım toprakları üzerinde yeniden kurulan bu kentlerin, yeni sosyalist kentler olarak düzenlenmesi, eski sistemden devralınan kentlerin yeni koşullara uydurulması kadar güç olmamıştır. Sovyetler, devrimde bu yana, 900'den çok yeni kent kurmuşlardır. Bu kentlerin kurulmasındaki başlıca amaç, büyük demir ve çelik komplekslerinde ya da başka sanayi kuruluşlarında toplanan işçilerin yetiştirilmesi, yakında bulunan sanayi özeklerindeki yığılmanın azaltılması ve bölge gelişme özekleri yaratılmasıdır.

Sosyalist ülkelerin hemen hepsi, kendilerine özgü kent yaratmaya çalışmakla birlikte, bunlar içinde sosyalist kurama en çok uyduğu görülenler Yugoslav kentleridir. Üretim araçlarının ve dolayısıyla kent topraklarının özel iyeliğe konu olmaması, sosyalist kentlerin biçimlenmesine katkıda bulunan başlıca etmenlerden biri olmuştur.

Sovyet Mimarlığının Tarihi, Kuram ve Uzun Dönemli Sorunları Enstitüsü dört başı bayındır bir "komünist kent" kavramına sahip olmadıklarını açıklamışlardır.

Bir kentin çeşitli semtleri arasında keskin ve açık çelişkilerin bulunmaması, oturma alanlarının kalitesi, insanların konut ve temel kent hizmetleri gibi en temel gereksinmelerinin belli bir karşılanmış olması, toplumsal yapının kentler arasında ve kentlerin bütün kesimlerinde türdeşlik göstermesi, sosyalist kentin dayandığı ilkelere, Lüks ve zengin mahallelerde varlıklı ailelerin, fakir, gösterişsiz ve kent hizmetlerinden yoksun semtlerde ise emeği ile geçinen yoksul kitlelerin yığılmasından doğan karşıtlıklara sosyalist, yani sınıfsız toplumların kentlerinde yer olmamak gerekir. Gecekondu ve büyük

kentlerde yaşayan işsizler ordusu, sosyalist ũlkelerin kentlerine yabancı olgulardır. Sosyalist kentin her yanı, bir kural olarak, toplumun tũmüne açık, sınıfsız bir toplum yapısını yansıtıcı nitelikte değil ise, kendi felsefesine ters dūřer.

3. TÜRK KAMU YÖNETİMİ YAPISI

Türk Kamu Yönetimi yapısının tarihi incelendiğinde geçmiş kültürlerden etkilendiği görülür. Kamu yönetimi anlayışı süreç içinde gelişerek bu günkü çağdaş demokratik örgüt yapısına kavuşmuştur. Alt başlıklarda Türk Kamu Yönetiminin tarihi gelişimi ve bu günkü yapısı incelenmiştir.

3.1. Kısa Tarihi Gelişim

Türk Kamu Yönetimi tarihi süreç içinde Osmanlı devlet yönetiminden ve önceki yönetimlerden azda olsa izler taşımaktadır. Ancak çalışmanın kapsamını genişletmemek için burada Osmanlı Devleti dönemindeki gelişmelere kısaca yer verilmiştir.

3.1.1 Osmanlı Devleti Yönetim Sisteminin Genel Yapısı

Osmanlı Devleti'nin yönetim sisteminin genel yapısını anlayabilmek için, ilk önce devletin temel felsefesini kavramak gerekir. Bu çerçevede, bir sınıflama yapmak gerekirse Osmanlı Devleti, İslam bir devlet niteliğindedir. Ona bu karakteri kazandıran en büyük faktör, İslam hukukuna bağlı olmasıdır.

İslam düşüncesinin tavsiye ettiği belli bir devlet şekli yoktur. Ancak, devletin işlerinin yürütülebilmesi için öngördüğü bir "Şura meclisi" vardır. Devlete ait önemli işler bir dayanışma meclisinde karara bağlandıktan sonra, yürütülmesini emreden Kur'an ayetleri ve hadisler gayet kesin ve açıktır. Şura Meclisi'nin üyelerinin nasıl teşkil edileceği zaman ve zemine terkedilmiştir. Bu genel anlayış çerçevesinde, Osmanlılarda devletin var oluş gayesi ve faaliyetlerini sınırlayan en önemli faktörler, özellikle padişahların oğullarına vasiyetlerinde de görüldüğü gibi; İslam'ın adaletini gerçekleştirmek; istişare ile hareket etmek; dil, din, ırk ve mezhep ayrımı yapmaksızın halka muamelede bulunmak vb. şeklide sıralanmaktadır (Şener, 1990, 16-24). Öte yandan, Osmanlı Devleti'nde, Topraklar; mülk, vakıf ve kamusal olmak üzere üçe ayrılmıştır. Ancak toprakların büyük bir kısmı, kamusal araziden oluşmuştur. Yani toprakların çoğunluğu devletindir. Devlet bu toprakları özel bir şekilde işletmektedir (Cin, 1978, 67). Sözü edilen bu sistem, bütün

ülke düzeyinde kurulmuş olan askeri ve idari bir şebeke ile gerçekleşmiştir. Böylece merkezden çevreye doğru, kademe kademe yayılan hiyerarşik bir örgütlenme vücut bulmuştur. Ülke toprak yönünden belli parçalara ayrılmış, her biri merkeze bağlı, sadık kişilere ve oranlara bağlanarak, İslam-Türk devletlerinden devralınan bir yapı yeniden inşa edilmiştir. Böylece en küçük ülke parçası ile merkezi yönetim arasındaki mali, idari ve askeri ilişkilerin tümü "tımara" toprak rejimini meydana getirmiştir (Şener, 1990, 88-89; Kazıcı, 1981. 220-226).

Tımara (dirlik) sistemi, Osmanlı toprak rejiminin esasını teşkil eder. Büyük Alman tarihçisi Leopold Van Ranke, "16. Ve 17. Asırlarda Osmanlılar ve İspanya" adlı eserinde, Osmanlı Devleti'nin kudretini teşkil eden üç unsurdan birini tımara sistemi olduğunu kaydetmiştir. Tımara, devletin kamusal araziden belirli bir kısmını, belli hizmet karşılığında bir şahısa vermesidir. Arazi, tımara olarak verilen kimsenin mülkü değildir. Tımara sahibi, araziyi halka bölüştürür ve halktan devletin alacağı vergileri toplar. Dolayısıyla, tımara sisteminde, sipahi devletin temsilcisi olarak ve devletin egemenlik hakkına dayanarak halktan vergileri toplamaktadır (Cin, 1978, 85-114). Tımara sahipleri merkezi yönetime bağlı, güvenilir kişilerdir. Ayrıca , tüm tımarlar yönetimin yüksek kontrolü altında idiler (Akdağ, 1975, 49).

3.1.2. Osmanlı Devletinde Yerel Yönetim Birimlerinin Görevleri, Organları ve Mali Yapısı

Osmanlı Devleti'nde kent, kasaba ve diğer yerleşim yerlerinin ayrı bir hukuki varlığı ve tüzel kişiliği olmamıştır. İstanbul dışındaki büyük-küçük tüm topluluk ya da yerleşim yerleri taşra sayılarak merkezi yönetimin taşra teşkilatlanması içinde yönetilmişlerdir. Buna göre , hemen her yerleşim birimi bir kazaya karşılık sayılmış ve kaza yönetimine bağlanmıştır. Bu nedenle, bugünkü anlamıyla yerel yönetimleri Tanzimat'a kadar Osmanlı yönetim sistemi içinde yer almamışlardır. (Sencer, 1986, 54). Zira, tarihsel gelişimine baktığımızda, şehir yönetimi gittikçe ihtisaslaşan bir alandan ibarettir. Çünkü, endüstri öncesi, tarımsal ekonomi dönemindeki yerleşim birimlerinde yönetim, yürütme ve yargı organı niteliklerini de bünyesinde toplamıştı. Ortadoğu ve feodal Avrupa şehirlerinde tayinle gelen şehir yöneticisi, kendini tayin eden hükümdar adına şehrin

yürütme erki ile birlikte yargı erkini de temsil etmekteydi. Dolayısıyla, bütün fonksiyonlar şehir yöneticisinin tayin ve emriyle ve ona bağlı memurlarca yerine getirilmektedir. Bu tür bir yönetim sistemi ve işleyiş ister doğuda ister batıda olsun, geleneksel tarımsal ekonomi sistemindeki bütün şehirlerde görülen biçimdir. Şehir yöneticisi her yerde, gerekli düzenleme ve yasaklar diğer grupların da desteğiyle ve gayet sert bir şekilde uygulanmıştır. Ekmeğin ölçüsünü şaşırın, çürük, bozuk yiyecek ve mal satan esnaf her zaman her yerde sert cezalara çarptırılmış, cezanın infazıca ibret prensibine önem verildiğinden teşhir yoluna gidilmiştir. Örneğin İstanbul'un yöneticisi (kadısı) , sahtekar esnafı falakaya yatırıp, ilgili esnaf kuruluşunun yöneticisi (Lonca yiğitbaşı) vasıtasıyla dükkanını kapatırken, Viyana şehir yöneticisi (hakimi) kusurlu gördüğü satıcı veya esnafı demir kafes içinde nehre daldırır, şehir meydanındaki teşhir yerinde halkın hakaretine ter kederdi. Halk, yöneticilerinin bu tür şiddetli cezalarını her zaman candan tasdik eder ve desteklerdi (Ortaylı, 1979, 196-197).

Bu çerçevede, Osmanlı şehir yönetiminde, yerel ve mülki yönetim fonksiyonlar birbirinden ayrılmamıştır. Osmanlı taşra yönetim sisteminde önemli bir yeri bulunan kadı, buldukları yerin hem hakimi, hem belediye başkanı, hem emniyet amiri, bazen hem mülki ve hem de halkın her konuda müracaat edebileceği sosyal güvenlik makamıydı. Kadı'nın ayrıca, bölgesinde vergilerin tonlanması nezaret etmek, esnaf kuruluşlarının faaliyetlerini denetlemek, ticari malların fiyat tespiti ve kalite kontrolü gibi iktisadi görevleri de vardı (Şener, 1990, 86). Kadı'nın bu görevleri yerine getirmesi için kendine yardımcı olan başka görevliler, kurum ve toplumsal gruplar vardır. Örneğin Kadı'nın yayındaki subaşı, böcekbaşı, çöplük subaşısı, mimarbaşı gibi yeniçeri ocağına bağlı zabıt ve görevliler, genel güvenlikten, temizlik ve imar düzenlemesine kadar çeşitli alanlardaki kolluk görevlerini yerine getirmişlerdir (Ortaylı, 1979, 197).

Bu arada, kentsel alanda mahalle ve kırsal alanda köy toplulukları, Osmanlı yönetimimin klasik dönemlerinden beri en alt yönetim birimleridir. Gerçekten, köy ve mahalle statüsü bugünkü sisteme, büyük ölçüde Tanzimat'tan evvel geçmiştir. XIX. yüzyılın ilk yarısına kadar, mahalleleri yönetenler imamlardı. İmam, padişah beratı ile tayin edilip, aynı zamanda mülki ve yerel yönetici olan kadı'nın mahalle düzeyindeki temsilcilerindendi. İmamların bir çok görevlerinin yanında mahallede vergi ve nüfus

memurluğu gibi görevleri de vardır. Mahalle ve köy yönetimini bir yere yönetim statüsüne kavuşturmakta büyük bir adımı teşkil eden ihtiyar meclisleri, ilk defa 1864 Vilayet Nizamnamesi ile resmen kurulmaya başlamıştır (Ortaylı, 1979, 217-219).

Osmanlı Devleti'nde, bugünkü anlamda yerel yönetimler tarafından sunulan; temizlik, imar, kültür, eğitim, sağlık sosyal yardım vb. Alt yapı ve toplumsal hizmetleri yerine getiren ve bu anlamda destek sağlayan diğer çeşitli kurum ve kuruluşlarda göze çarpmaktadır. Bunların başında ise Osmanlı Devleti'nde kendine özgü bir yeri, örgütlenme biçimi ve hukuku olan "vakıf"lar gelir.

Vakıf; yardımlaşma, şefkat ve sevgi hissinin ebedileşmesi arzusundan doğmuş ve devletin yapması lazım gelen hizmetlerin çoğunu ifa etmiş çok eski bir geçmişe sahip İslami bir müessesedir . Bu çerçevede, kamu yararına çalışan birer kuruluş olarak vakıflar, bugün belediye hizmeti kapsamına giren, su tesisleri, çeşmeler, sebiller, köprüler, yollar, hastaneler, şifa evleri, hanlar, hamamlar, kervansaraylar, konaklar, medreseler, ibadethaneler, imaret ve kitaplıklar vb. Hep vakıfların ürünü olmuştur (Sencer, 1986, 112).

Vakıflar, devlet- halk ilişkisi açısından değerlendirildiğinde, İslami bir toplum olan Osmanlılarda, halkın devlete olan desteğini hiç bir zorlama olmaksızın yerine getirdiği müesseseler olarak görülmektedir (ŞEKER, 1987; 112). Dolayısıyla, toplumda kendiliğinden oluşmuş bir sosyal dayanışma anlayışı gelişmiştir.

Osmanlı Devletinde önemli yerel yönetim birimlerinden bir diğeri de "hisbe" teşkilatıdır. Temeli dine dayanan ve esas olarak "iyiliği emretmek, kötülükten men etmek" ilkesinden hareket eden hisbe teşkilatı, yerleşim birimlerinden ticari, iktisadi ve toplumsal düzeni sağlamak üzere kurulmuş önemli bir kurumdur. Bu teşkilatın başında idari olarak kadı'ya bağlı, kadı'nın belediye işlerinde birinci yardımcısı durumunda bulunan "İstihab ağası" bulunmaktaydı. Belediye işlerini yürüten memur olarak istihab ağası, bulunduğu görev ile ilgili kendiliğinden karar verebilecek yetkilere sahipti (Öztürk, 1997, 54).

3.1.2.1. Tanzimat Döneminde Yerel Yönetimler

18. Yüzyıl; Avrupa'da orduların, maliyenin ve yönetimin modernleştiği, merkeziyetçi, yönetimin güçlendiği dönemdi. Aynı zamanda bu dönem , Osmanlı ülkesinde geri kalmışlığın bilincine varıldığı döneme rastlamaktadır. Dolayısıyla Osmanlı'da, Batının savaş tekniği kadar, sanayide de üstünlüğü anlaşılmış ve bir yeniden yapılanma eğilimi uyanmıştır (Ortaylı, 1979, 257). Ancak, Osmanlı Devletinin yönetim yapısı ve müesseselerindeki çözüme, teşkilat yapısında yenilenme ve dinamik bir hale gelmeyi gerektiriyordu. Ünlü tarihçi ve sosyolog İbni Haldun devletlerin üç yüz yılda bir düzen ve alışkanlıklarının tamamen değiştiğini söylemektedir. Bu değişme kaçınılmaz olduğuna göre, tesadüflere bağlı kalarak değil, hazırlıklı ve bilerek değişimin gerçekleşmesine çalışmak gerekmektedir (Şener, 1990, 144).

Osmanlı devletindeki yenilik çalışmalarını iki aşamada almak gerekir. Birincisi Sultan II. Mahmut'a kadar olan devredir. Bu zaman içinde, mevcut yapıyı bozmadan ve müesseseleri değiştirmeden yenilik hareketine teşebbüs edilmiştir. Yenilikler tamamen iç bünyeden gelen arzuların sonucudur. Öte yandan, II. Mahmut' la birlikte değişimin, mevcut düzeni değiştireci bir niteliğe büründüğü göze çarpmaktadır. Ayrıca yenilik hareketi, saraydaki belli bir grup ile onların düşünce olarak bağlandıkları batılı devletlerce de istenmektedir. Batılılaşma yolunda meydana gelen ve toplum değerine ters düşen yeniliklerin halk tarafından benimsenmediği, dolayısıyla yenilik çabalarının büyük ölçüde halka rağmen meydana geldiği ileri sürülmektedir (Şener, 1990, 149).

Sultan II. Mahmut'un yönetim alanındaki yeniden düzenlemeleri oldukça geniş bir alanı kapsıyordu. II. Mahmut bu düzenlemeleri yaparken, Tanzimat'a çok belirgin bir şekilde girecek olan batılılaşma hareketinin ikili niteliğinin temelini de atmış oluyordu. Dine ve şeriata dayanan ilkeler ve kurumlar bir yandan devam ettirilirken, öte yandan ; idari, ticari ve askeri konularda batı kurumlarının, yol ve yöntemlerinin kabul edilmesi 19.yüzyılın başından itibaren görülmektedir (Yalçındağ, 1992, 43-48).

Bu çerçevede, yönetim kurumlarındaki yenileştirme çalışmalarının Tanzimat döneminde hız kazandığı görülmektedir. Tanzimatla birlikte merkezi yönetim kuruluşları, II.Mahmut döneminde atılan temele dayanılarak Batının yönetim kurumları da bunlardan

özellikle Fransa ve Prusya örneklerine göre değişiklik yapılmaya devam edilmiş ve bakanlıkların sayısı artırılmıştır (Yalçındağ, 1992, 53).

3.1.2.2. Tanzimat Döneminde Yerel Yönetimlerin Gelişimi

Tanzimat döneminde, taşra yönetimi ile ilgili de çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. 1852 yılında yayınlanan fermanla, valilerin yetkileri artırılmış ve taşra memurları valiye bağlanmıştır. 1864 yılında 'İdare-i Vilayet Nizamnamesi' ile deneme niteliğinde olmak üzere Tuna Vilayeti ismiyle bir vilayet kurulmuştur.

II. Meşrutiyet döneminde, 1908 Anayasası'nın 108 maddesinde, vilayet işlerinin 'yetki genişliği ve görev ayırımı' ilkelerine göre yürütüleceği belirtilmiştir. Bu ilkelere uygun bir taşra yönetim sistemi kurmak amacıyla çalışmalar yapılmış, ve hazırlanan tasarı, 1913 yılında yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunla ilk defa il özel idareleri ile ilgili bölümü hala yürürlüktedir. Aynı kanunun ilin genel yönetimine ilişkin bölümü 1929 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak hem bu yılda kabul edilen Vilayet İdaresi Kanunu, temel ilkeleri itibariyle eski yasaların bir devamı oldu; hem de son dönem taşra yönetim bölümleri, hemen hemen aynı Cumhuriyet dönemine intikal etmiştir. Gerçekten bugünkü illerimizin sınırları (1990 yılına kadar), eski sancakların sınırlarının hemen hemen aynıdır (Yalçındağ, 1992, 54). Öte yandan, Osmanlı Devletinde bugünkü anlamda bir yerel yönetim birimi olarak ilk belediyenin kuruluşu da , Tanzimat dönemine rastlamaktadır. İlk belediye teşkilatı 1854 yılında İstanbul'da kurulmuştur. "İstanbul Şehremaneti" olarak kurulan belediyenin başında hükümetçe atanmış bir "şehremini" bulunuyordu. Şehreminin yanında yine padişahın tayiniyle görevlendirilen üyelerden oluşan bir şehir meclisi vardır. Bunların sayısı on iki olup, şehremini ve yardımcılılarıyla birlikte on beş idi. Belediyenin görevleri ise, zaruri ihtiyaç maddelerinin kolaylıkla sağlanmasını ve bulunmasını gözetlemek; yol, kaldırım, yapım ve onarımı, şehrin temizlik işlerinin yürütülmesi, çarşı-pazar ve esnaf kontrolü, fiyat, kalite, ölçü, tartı denetimi, önceleri İhtisap Nezareti tarafından toplanan devlete ait vergi ve resimleri toplayıp, maliyeye teslim etmek vb. şekilde sıralanmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin öteki şehirlerinden belediye kurmaya yönelik çalışmalar daha sonraki yıllara rastlamaktadır. Bu çerçevede 1868 yılında çıkarılan bir talimat ile İstanbul

dışında, belediye teşkilatı kurulması öngörülmüştür. Böylece vilayet, sancak, ve kaza merkezlerinde de birer belediye teşkilatı kurulmuştur. Bu teşkilatın organları, sancak yöneticisi tarafından, memurlar arasından atanan ve valinin onayı ile göreve başlayan bir belediye başkanı ve yerel seçim kurullarının seçtiği meclisten oluşmuştur. Daha sonra , 1876 Anayasası İstanbul ve taşrada kurulacak belediyelerin seçimle iş başına gelecek meclisler tarafından yönetilmesini ve bunların kuruluş ve görevleri ile meclis üyelerinin seçim usulünün kanunla belirtilmesini öngörmüştür. 1877 yılında çıkarılan "Der saadet Belediye Kanunu", eski belediye dairesini 20' ye çıkarmıştır (Tortop, 1991, 3). I.Meşrutiyet dönemine rastlayan bir zamanda çıkarılan bu kanunlarla, Osmanlı ülkesinde belediye idari bir varlık olmaktan da ötede adeta tüzel bir kişilik kazanmaya başlamıştır. Ayrıca, Kanun belediyelerin görevlerini de belirtiyor ve belediyelerde görev alacak çeşitli personeli de öngörüyordu (Ortaylı, 1974, 188). 1912 yılında çıkarılan Der saadet Belediyesi hakkındaki Geçici Kanun ile İstanbul'daki belediye daireleri kaldırılmış, bunların yerine belediye şubeleri kurulmuştur. Şehir meclisi yerine de bir encümen kurulması öngörülmüştür. Şehremini ise yine atama ile işbaşına gelecektir. Bu sistem Cumhuriyetin ilanından sonra 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girinceye kadar değişmeden varlığını sürdürmüştür (Tortop, 1991, 4).

Görüldüğü gibi, Türkiye tarihinde yerel yönetimler sistemine geçiş, Osmanlı yönetim sistemi ile ilgili çeşitli yenilik çalışmalarının baş gösterdiği bir dönemde, özellikle Tanzimat'tan sonra hızlanan ve yeni boyutlar kazanan vilayet yönetimindeki reformlar dizisi kapsamında olmuştur. Çağdaş anlamda yerel yönetim sistemi ve kuruluşları esas olarak bundan sonraki dönemde, yani Cumhuriyet döneminde gelişmiştir; Ancak, bu dönemde de yerel yönetim sistemi ve kuruluşları ilgili sorunlar zaman zaman ortaya çıkmış ve söz konusu sorunları giderme çalışmaları Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yapıla gelmiştir.

3.1.3. Cumhuriyet Dönemi Devlet Yönetimi Genel Yapısı

Osmanlı Devleti, 18. Yüzyılın başlarına kadar, uzun bir yönetim deneyimi, kendine özgü bir yönetim yapısı ve geleneğine sahipti. Ancak daha sonraki yıllarda, yönetim yapısındaki bozulma sonucunda, batının devlet yönetimiyle ilgili kurum, yapı, düzenleme

ve kavramları, özellikle Tanzimat'tan sonra ÷lkeye girmiştir. Bu bakımdan gerek kamu yönetimi yapısı ve uygulaması, gerekse anlayış olarak Osmanlı Devleti, Kara Avrupa'sı ÷lkelerinden etkilenmiştir.

17. ve 18. Yüzyıllarda Kara Avrupasında hakim olan "Polis Devleti" anlayışı, hem yeni yönetimin kamu için her türlü tedbiri, hiç bir hukuk kuralı ile bağılı kalmaksızın aldığı dönem; yerini Fransa devrimi ile "Hukuk Devleti" anlayışına bırakmıştır. Hukuk Devleti anlayışını polis devleti anlayışından ayıran başlıca özellik, devlet faaliyetlerinin takdiri kurallara değil, hukuk kurallarına tabi olmasıdır. Böylece hukuk devleti anlayışında, devlet sadece hukuk koyan bir varlık olarak değil, aynı zamanda hukuka bağılı bir varlık olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, hukuk devleti anlayışının gerekleri konusunda çeşitli ilkeler geliştirilmiştir. Bu konuda çeşitli çeşitli görüşler olmakla birlikte, önemli olanları şu şekilde sıralanabilir. Temel haklar güvenliği, anayasaya uygunluğun yargısal denetimi, kuvvetler ayrımı ve demokratik rejimdir. Dolayısıyla, bir ÷lkede hukuk devleti anlayışının bulunabilmesi için yukarıda sıralanan ilkelere ihtiyaç vardır.

Bu gelişmeler ve etkileşim paralelinde, Türkiye'nin hukuki, siyasi ve idari yapısında "Batı Sistemi"ni temel alan köklü değişikliğin olduğu gör÷lmektedir. Bu değişimin ilk somut adımları 1921 ve özellikle 1924 Anayasaları olmuş, 1961, 1982 anayasaları ile devam etmiştir. Böylece, bu süreç içinde yeni rejimin temel ilkeleri de gelişmeler göstermiştir. Buna göre her şeyden önce devletin ana niteliği Cumhuriyet olarak belirlenmiştir. Böylelikle yönetme gücünü "kutsal" bir kaynağı dayandıran Osmanlı yönetiminin yerine egemenlik yetkisini seçim yoluyla ulustan alan T.B.M.M.'ne dayanan anayasal bir rejim getirilmiştir. Cumhuriyetin nitelikleri, insan haklarına ve anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olarak belirlenmiştir.

Buna göre, Türkiye Devleti, ulusun egemenlik ve bütünlüğüne dayalı olmak bakımından Cumhuriyetçi ve Ulusaldır. İkinci olarak, tüm devlet organlarının doğrudan ya da dolaylı olarak seçimden çıkması anlamında demokratik bir devlettir. Anayasadaki içeriğıyle demokratiklik ilkesi, seçimlerin genel ve eşit oya dayanmasını ve siyasal partilerin vazgeçilmezliğini de kapsamaktadır. Yine Türkiye Cumhuriyeti, devletin temel

düzeninin bir ölçüde bile dine dayandırılmasına izin vermeyen bir devlettir. Son olarak benimsenen hukuk devleti ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin herkes için yasal güvence altında bileşik ve yasamayla yürütmenin anayasa ve hukuka bağlı olmasını içerir (Sencer, 1986, 17). Öte yandan, hukuk devleti için kuvvetler ayrımı ilkesinin uygulanması, yani yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Bu çerçevede, kuvvetler ayrımı ilkesi, Türkiye'de bu zamana kadar çeşitli dönemlerde yapılan tüm anayasalarda yer almıştır. Kısaca özetlenen bu ilkeler, Cumhuriyet rejimini Osmanlı Devlet siyasi ve idari sisteminden ayıran temel özelliklerdir.

Cumhuriyet döneminde kamu hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin esaslar ilk olarak 1921 Anayasası'nda düzenlenmiştir (Yayla, 1982,3). Bu çerçevede, en son 1982 Anayasası'nda yer aldığı gibi "yönetim, kuruluş ve görevleri ile bir bütündür ve kanunla düzenlenir" şeklindeki hükme göre şekil almıştır. Yine aynı maddede idari teşkilatlanmanın ve görevlerin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandırılacağı belirtilmiştir. Buna göre, devletin yapısı, "merkezden yönetim" (genel yönetim) ve "yerel yönetim" olmak üzere iki temel birimden oluşmaktadır (T.C.Anayasası, 1982, md.137). Dolayısıyla, hizmetle genel olarak merkezi yönetim ve yerel yönetim birimlerince yerine getirilmektedir.

3.2. Türk Kamu Yönetiminin Bugünkü Yapısı

Cumhuriyet döneminde kamu yönetimi örgüt yapısı kimi değişikliklere uğramıştır. Özellikle anayasalar çerçevesinde değişiklikler yapılmıştır. İlgili alt başlıklarda gerekli açıklamalar yapılmıştır.

3.2.1. Merkezi Yönetim

Bir devlette ülke içindeki tüm kamu hizmetlerinin tek elde ve devlet tüzel kişiliğinde toplanmasına merkezi yönetim denir (Öztekin, 1993, 30).

Türkiye'de merkezi idarenin başı yürütmenin de başı olan Cumhurbaşkanıdır. Merkezi idarenin öteki organları, Başbakanlık ve öteki tüm bakanlıklarla, bunlara bağlı merkez kuruluşlarıdır.

Devletin başı olan Cumhurbaşkanı, Türkiye Cumhuriyetini ve ulusun birliğini temsil eder. Cumhurbaşkanı T.B.M.M. üyeleri arasından yedi yıl için seçilir Meclis üyeleri dışından Cumhurbaşkanı seçileceklerin milletvekili seçilebilme yeteneğine sahip olmaları ve meclis üye tamsayısının en az beşte biri tarafından yazılı olarak aday gösterilmeleri gerekir (Gözübüyük, 1971, 55).

Cumhurbaşkanının kendisine anayasayla verilmiş birçok yönetsel görevi vardır. Bu yönetsel görevlerinden bazıları şunlardır:

- Yasama organınca kabul edilen yasaları yayımlamak;
- Yasaları yeniden görüşülmek üzere meclise geri göndermek;
- Anayasa değişikliğine ilişkin yasaları halkoyuna sunmak;
- Anayasa mahkemesinde iptal davası açmak;
- Tüzükle ilgili Bakanlar Kurulu kararlarını imzalamak ve yayımlamak;
- Bazı yüksek memurları atamak ya da atama kararlarını imzalamak.
- Bazı yüksek yargı organları üyelerini seçmek;
- Olağanüstü hal ve sıkıyönetim ilan etmek veya olağanüstü dönemlerde kanun hükmünde kararname çıkarmak üzere toplanan Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek;
- Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama nedeniyle kişilerin cezalarını hafifletmek ya da kaldırmak;
- Devleti içte ve dışta temsil etmek;
- Uluslararası antlaşmaları onaylamak ve yayımlamak (Gözübüyük, 1971, 56).

Yürütme organının sorumlu başı Başbakan' dır. Başbakan T.B.M.M. üyeleri arasından Cumhurbaşkanınca atanır. Bakanlar, T.B.M.M. üyeleri veya milletvekili seçilebilme yeterliğine sahip olanlar arasından Başbakanca seçilir. Seçilen bakanların atanması, Cumhurbaşkanınca yapılır. Başbakan Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir (Eryılmaz, 1994, 93).

Hükümetin genel politikasından başbakanla birlikte sorumlu bulunan ve başında bulunduğu bakanlığın en yüksek yöneticisi olan bakanların yönetsel görevlerine gelince, bunlar, bakanlığı temsil etmek, bakanlık görevlilerini yönetmek ve onları denetlemek,

bakanlık harcamalarını imzalamak, yönetmelikler çıkarmak, bakanlığın yasama ve yürütme organıyla olan ilişkilerini düzenlemektir (Sencer, 1986, 185).

Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir. Bakanlıklar, merkez örgütüyle ihtiyaca göre kurulan taşra ve yurtdışı teşkilatlarından bağlı ve ilgili kuruluşlardan meydana gelmektedir. Bakanlık merkez örgütü ana hizmet, danışma ve denetim, yardımcı birimlerden oluşmaktadır (Versan, 1990, 182).

3.2.1.1. Merkezi Yönetimin Taşra Kuruluşları

Merkezi yönetimin taşra kuruluşları yetki genişliği esasına göre örgütlenmiştir. Bu esasa göre taşra kuruluşları il yönetimi, ilçe yönetimi, bucak yönetimi ve bölge kuruluşları olarak aşağıda incelenmiştir.

3.2.1.1.1. İl Yönetimi

Mülki yönetim bölümlerinden en kapsamlı olan il yönetimidir. İller yasa ile kurulur. Türkiye'de iller Anayasanın öngördüğü ilkeler göz önünde tutularak kurulmuş değildir. İllerin büyük bir bölümü, tarihsel oluşuma ve geleneklere dayanmaktadır. İllerin büyük bir bölümü de, siyasal düşüncelerle, günün koşullarına göre kurulmuştur (Gözübüyük,1971, 74)

İl yönetimi vali, il yönetim kurulu ve il yönetim başkanları olmak üzere üç bölümden oluşur.

Vali ilde merkezi yönetimin başıdır. Vali ilde devletin, hükümetin ve ayrı ayrı her bakanlığın temsilcisi ve bunların idari ve siyasi yürütme vasıtasıdır (Giritli,1993,46).

Vali, devlet ve hükümet temsilcisi olarak doğrudan emri altında bulunan kolluk güçleriyle il içinde kamu düzeni ve güvenliğini korumak ve sağlamaktan sorumludur. Yine devletin temsilcisi olarak vali, kimi memurları atamak, devlet mallarını yönetmek, gelirlerini gözetmek, mahkemelerde devleti temsil etmek, kamu hizmetlerini izlemek ve askeri ve adli kurumlar dışında ildeki devlet daire ve kurumlarını ve yerinden yönetim organlarını denetlemek yetkisine sahiptir (Sencer, 1986, 291).

İlde bakanların temsilcisi ve bunların yönetsel ve siyasi yürütme organı olan vali, bakanlıklarla doğrudan ilişki içinde yasa, tüzük ve yönetmelikleri, hükümet kararlarını yayınlamak, uygulanmasını sağlamak ve bakanlık emir ve yönergelerini yürütmekle yükümlü olduğu gibi, kendisi de yayınlamakla yetkilidir. (Sencer, 1986,291).

İlde ayrıca valilerin tayin ve tespit ettiği işlerde yardımcılığını yapmak ve valinin bulunmadığı zamanlarda kendisine vekalet etmek üzere vali muavinleri (yardımcıları) bulunmaktadır (Versan, 1990, 195).

İl yönetiminin bir başka bölümünü il yönetim başkanları oluşturmaktadır. İldeki genel yönetimin başında bulunan yüksek memurlara "idare şube başkanları" ya da "il müdürleri" denilmektedir. Bunlar valinin emri altındadır, görevlerinden dolayı valiye karşı sorumludurlar. Defterdar, sağlık müdürü, jandarma komutanı, emniyet müdürü, milli eğitim müdürü, kültür müdürü, turizm müdürü ilde bulunan il yönetim başkanlarının bazılarıdır. Bunların sayısı ve adı, bakanlıkların sayısı ve adı ile yakından ilgilidir. Genellikle il müdürleri, bakanlıkların ildeki en yüksek görevlileridir (Gözübüyük, 1971, 75).

İl müdürleri görevlerini yürütürken karşılaştıkları sorunlardan valiyi haberdar ederler. Valinin yönetimi altında sorunlara çözüm ararlar. İl müdürleri merkezle olan yazışmalarını vali eliyle yaparlar. Vali belli konularda, sınırlı bir biçimde il müdürlerine imza yetkisi de verebilir (Ergun,-Polatoğlu,1984).

İl yönetiminin diğer bir bölümü il yönetim kuruludur. İl yönetim kurulu valinin başkanlığı altında ve ona yardımcı olmak üzere hukuk işleri müdürü, defterdar, milli eğitim müdürü, bayındırlık ve iskan müdürü, sağlık müdürü, tarım ve veteriner müdürlerinden oluşmaktadır (Giritli, 1993, 49).

İl yönetim kurulunun ilin genel ve yerel yönetimine ilişkin yasalarla üstlenmiş olduğu görevleri vardır. İl yönetim kurulunun il genel yönetimine ilişkin olarak çeşitli yasalarla üstlenmiş olduğu görevleri; ilçe idare kurulu kararlarına ikinci derecede bakma, memur yargılanması, nüfus, il, ilçe, bucak kurulması; sivil savunma, askerlik, sağlık, tarım, tapu, kadastro ve iskan, imar ve kamulaştırma işleriyle tekel idaresiyle ilgili kimi işlerde görüş bildirmek ya da karar vermektir (Sencer,1986, 292).

Yerel yönetimlere ilişkin il yönetim kuruluna verilen görevlerse; İl özel yönetimine ilişkin olarak bu yönetimin mallarının kullanılmasyla ilgili kimi kararlar almak; belediye yönetimiyle ilgili olarak belde sınırlarını belirtmek ya da değiştirmek konusunda görüş ya da onay vermek, sınır anlaşmazlıklarını çözüme bağlamak, belediye şubeleri kurulmasına karar vermek, kimi maddelerin satış fiyatlarıyla kar hadlerini onamak, kimi ödünç alma ve verme konularında görüş bildirmek, köy yönetimine ilişkin olarak köylerin kurulması, kaldırılması, sınırlarının ve bağlılıklarının saptanması konularında görüş belirtmek, mahalle yönetimlerinin kurulup kaldırılması ve alacakları harçlara ilişkin karar vermektir (Sencer, 1986, 292).

3.2.1.1.2. İlçe Yönetimi

İlçe yönetiminin başı kaymakamdır. Kaymakam görevlerini, valinin gözetim ve denetimi altında yapar. Kaymakam, ilçe içinde yasaların uygulanmasından sorumludur. Kaymakam ilçe sınırları içinde bulunan, yönetsel kuruluşları denetler ve bunlar arasında işbirliğini sağlar. İlçe ile ilgili bütün yazışmalar kaymakam ile yapılır. Kaymakam normal yazışmalarını vali ile yapar. Olağanüstü durumlarda kaymakam bakanlıklarla doğrudan yazışabilir, durumdan valiyi hemen haberdar eder. (Gözübüyük, 1971, 77).

Valiler illerde hem devletin hem de hükümetin temsilcisi olmasına karşılık, kaymakamlar sadece hükümetin temsilcisidirler (Öztekin, 1993, 35). İl İdaresi Kanunu'ndaki tanımlama böyle olmakla beraber resmi bayramlarda, ve törenlerde kaymakamlar hükümeti temsilen değil devleti temsilen çelenk koyar ve törenlere katılırlar. Ancak bu törenlerde kaymakamlar vali adına bu görevleri yürütürler. İlin genelinde devleti vali temsil eder.

İl düzeyinde örgütlenen merkezi yönetim kuruluşlarının çoğu, ilçe düzeyinde de teşkilatlarını kurmuşlardır. Bunlara ilçe kuruluşları başındaki yöneticilere de ilçe müdürleri denmektedir. Bunlar; yazı işleri müdürü, milli eğitim müdürü, mal müdürü, tarım ve köy işleri müdürü, emniyet amiri, jandarma komutanı gibi ilçede bulunan yöneticilerdir (Eryılmaz, 1994, 112).

İlçe müdürleri kendi alanlarındaki işlerin yürütülmesinden kaymakama karşı sorumludurlar.(Gözübüyük, 191,77).

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İlde olduğu gibi ilçede de ilçe idare kurulu bulunmaktadır. İlçe idare kurulu kaymakamın başkanlığında yazı işleri müdürü, mal müdürü, hükümet hekimi ve ilçe tarım müdüründen oluşmaktadır (Versan, 1990, 201).

İlçe genel yönetiminin başıysa kaymakamdır. İçişleri Bakanlığı Müdürler Kurulu (Encümeni) nin seçimi, İçişleri Bakanlığı'nın oluru üzerinde ortak kararlar atanan Kaymakam, ilçede hükümet temsilcisi durumundadır. Genel yönetim hizmetlerini yürütmek üzere bakanlıkların ilçe düzeyindeki kuruluşları, adli ve askeri olanlar dışında, kaymakama bağlıdır. Kaymakam başkanlığında, "ilçe idare şube başkanları" ve "ilçe idare kurulu" ilçe yönetim örgütünü oluşturur.

Kaymakam, valinin gözetim ve denetimi altında ilçe sınırları içinde güvenliğin yanı sıra, yasa, tüzük, yönetmelik ve hükümet kararlarının yayınlanmasını ve uygulanmasını sağlar. Valinin "talimat ve emirleri"ni yürütmekle de ödevlidir. İlçe ölçeğinde valininkine koşt görevleri bulunmakla birlikte, ilkece valinin temsilcisi olarak yetkilerini kullanır. Vali gibi siyasal bir niteliği bulunmayan kaymakam, bir meslek memurudur. Yetkileri valiye oranla daha sınırlı olan kaymakam, olağan koşullarda yazışmalarını valiyle yapar.

İlgili bakanlık ya da genel müdürlüklerce atanan "ilçe idare şube başkanları" genel yönetimin ilçe düzeyindeki kuruluşlarının başıdır. Görevlerinden ötürü kaymakama karşı sorumlu olan yönetim başkanlarının jandarma komutanı, emniyet amiri ve nüfus müdürü dışında kalanları ilçe idare kurulunu oluşturur.

Kaymakamın başkanlığı altındaki ilçe idare kuruluysa, Yazı İşleri Müdürü, Mal Müdürü, Hükümet Tabibi, Milli Eğitim Müdürü, İlçe Tarım Müdürü' nden oluşur. Görevi, il idare kurulu gibi, yönetim ve danışma (ve sınırlı bir ölçüde yargı) kararları almaktır.

İlçe idare kurulu, il idare kurulunun memur yargılanması, sivil savunma, askerlik, tarım, tapu, kadastro ve iskan işlerine ilişkin görevleriyle yerel yönetimlere ilişkin görevlerinden bir bölümünü ilçe düzeyinde yerine getirir.

Ülkemizde ilçe yönetimi içinde özellik gösteren bir yönetsel birim daha vardır. Bu da merkez ilçedir. Merkez ilçe, bir il merkezinin bulunduğu yerle başka ilçelere bağlı olmayan köy ve bucakların oluşturduğu yönetim birimidir. İl genel yönetiminin başı olan vali, bu özel yönetim biriminin yönetiminden de sorumludur. Bugün ülkemizde, İstanbul

ve Ankara dışındaki illerin birer merkez ilçesi bulunmaktadır. Merkez ilçelerin ötekilerden ayrılarak ayrı bir yönetimin konusu olması, valilerin yönetsel yükünü artırıcı bir etkidir.

Cumhuriyet Türkiye'sinde ilçe sayısı, illerin tersine yakın tarihlere kadar hızlı bir artış göstermiş ve 1927'de 320 iken 1970'de 572'ye yükselmiştir. Bu tarihten sonra uzun süre ilçe sayısında bir değişme olmamış ancak, yeni oluşturulan ilçelerle bu sayı bugün 842'ye yükselmiştir (Öztürk, 1997, 85).

İller arasında olduğu gibi ilçeler arasında büyüklük ve gelişmişlik düzeyi bakımından derin ayrım ve dengesizlikler vardı. Kimi ilçe merkezleri bir kasaba düzeyine varamadığı gibi, bağlı köyler için doğal bir merkez ya da ekonomik ve toplumsal gelişme odağı olamamıştır. Bununla birlikte, geleneksel "kaza" yönetiminden kaynaklanan ilçelerin, illere oranla, çevresel gelişmede daha önemli bir rol oynadığı söylenebilir (Sencer, 1986, 293,294).

3.2.1.1.3.. Bucak Yönetimi

Bucak, coğrafya, ekonomi, güvenlik ve mahalli hizmet bakımlarından aralarında ilişki bulunan kasaba ve köylerden meydana gelmiş bir idare bölümüdür (Giritli, 1993, 48).

Bucak müdürü, bucakta bulunan en büyük hükümet memurudur. Bucaktaki işlerin yürütülmesinden sorumludur. Bucak müdürünün görev ve yetkileri sınırlıdır. Bucak müdürleri de kaymakamlar gibi, yasaları ve hükümet emirlerini duyurur ve bunları uygular. Bucak sınırları içinde güvenliği sağlar. Güvenlik açısından olağanüstü bir durumla karşılaşır, durumu bağlı olduğu kaymakam ya da valiye bildirir. (Gözübüyük, 1971, 79),

Bucak sınırları içindeki köy ve kasabaların bölgesel nitelikte müşterek ihtiyaçlarını düzenlemek, kanun ve tüzüklerle kendilerine verilen vazifeleri görmek üzere bucak müdürünün başkanlığında bir bucak meclisi ve bir bucak komisyonu vardır. Bucak meclisleri bucağa bağlı belediye meclisleri ve köy ihtiyar kurulları tarafından kendi aralarından veya kendi köy ve kasabaları halkından olmak üzere dışarıdan seçecekleri birer üyeden oluşur. Bucağın doktoru veya sağlık memuru, veterineri, ziraat öğretmeni,

başöğretmenleri meclisin doğal üyesidir. Meclise seçilen üyelerin görevleri dört yıl sürer. Her yıl bir defa Ekim ayının başında toplanan bucak meclisi bir yıl süre ile kendi üyeleri arasından dört üyeden oluşan bir bucak komisyonu seçer. Bu komisyonun başkanı bucak müdürüdür. Komisyon en az ayda bir kez toplanarak bucak meclisinin toplantı halinde olmadığı zamanlarda meclis görevini yürütür (Versan, 1990, 201).

3.2.1.1.4. Bölge Kuruluşları

Genel yönetimin taşra kuruluşları, genel olarak mülki yönetimin bölümleri içinde örgütlenmiştir. Fakat uygulamada, bazı kuruluşlar taşra örgütlerini, mülki yönetim bölümlerini aşacak bir biçimde örgütlendirmişlerdir. Bunlara "bölgesel örgütler" ya da "bölge kuruluşları" denilmektedir (Gözübüyük, 1971, 80).

Bölge kuruluşları merkezi yönetimin taşra örgütü olmasına rağmen, il gibi görev ve faaliyet alanı standart bir yönetim bölümü değildir. Nitekim bir ildeki bütün müdürlüklerin faaliyet alanı o ilin coğrafi alanı ile sınırlı olduğu halde, her merkezi yönetim kuruluşunun bölge merkezi ile buna bağlı illerin faaliyet alanları farklılık göstermektedir. Bölge kuruluşlarının ortaya çıkmasının en önemli nedeni valinin denetiminden kurtulmaktır. Diğer nedenler ise teknik ihtiyaçları gidermek, hiyerarşi hattını azaltmak ve örgütsel olarak büyümektir (Eryılmaz, 1994, 115).

3.2.2. Yerel yönetimler

Yerel yönetimler 1982 Anayasası'nın 127. Maddesinde şöyle tanımlanmıştır. "Mahalli idareler, il, belediye, ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir".

Türkiye'de yerel yönetimler üç gruba ayrılmaktadır. İl Özel Yönetimi, Belediye Yönetimi ve Köy Yönetimi.

3.2.2.1. İl Özel Yönetimi

İl özel yönetiminin yasal temeli 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesiyle atılmıştır. Fransızların departman düzeni örnek alınmak suretiyle idari alanda başlatılan bu yeniden

düzenleme hareketinin en önemli yönü eyalet sistemi yerine vilayet sistemini geliştirmiş olmasıdır (Nadaraoğlu, 1989, 267).

1864 Nizamnamesi ile iller için biri genel, öteki özel (yerel) olmak üzere iki tür yönetim kabul edilmiştir.1877 de çıkarılan “İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi “ eski nizamnameyi yürürlükten kaldırmış ve yeni hükümler getirmiştir.

Cumhuriyet döneminde ise il özel idarelerinin görevleri 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı ile düzenlenmiştir.Bu kanun en son 1987 yılında çıkarılan 3360 sayılı yasa ile il özel idare sistemi yeniden günün değişen koşullarına cevap verecek şekilde düzenlenmiştir.

İl özel yönetimi, taşınır ve taşınmaz malları bulunan ve yasayla kendilerine verilen tarım ve hayvancılık, sağlık ve sosyal yardım, eğitim, ekonomi-ticaret, bayındırlıkla ilgili görevleri yerine getirmeye çalışan tüzel bir kişiliktir.

İl özel yönetiminin kurulması için bir yönetim birimi olarak ilin kurulması yeterlidir (Sencer, 1986, 296).

İl özel yönetimlerinin vali, il genel meclisi, il daimi encümeni olmak üzere üç organı vardır.

Vali, merkezi yönetimin ildeki en büyük temsilcisi olmakla birlikte, bu sıfatla aynı zamanda bir mahalli idare birimi olan özel idare sinin de başı ve yürütme organıdır. Vali bu görevini il özel idare örgütü ve kaymakamlar aracılığıyla yerine getirmektedir. Kaymakamlar özel idare hizmetlerinin yürütülmesinden valiye karşı sorumludurlar. Valinin vereceği özel idare hizmetlerini yaparlar (Tortop, 1994, 90).

Vali il özel yönetimi tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Alınacak kararları hazırlar, ve alınmış kararları yürütür. Bütçe ve kesin hesap tasarılarını hazırlamak, ita amirliği yapmak, yıllık çalışma raporunu hazırlamak, meclis ve encümene başkanlık etmek ve il genel meclisi kararlarını onaylamak valinin görevleridir (Keleş, 1997,III)

İl özel idare örgütünü vali adına il özel müdürü yönetmektedir,

İl özel idaresinin genel kara organı olan il genel meclisi ilçeler adına seçilen üyelere oluşur. Üye seçimi tek derecelidir ve nisbi temsil yöntemine göre yapılmaktadır. Bu seçimlerde her ilçe bir seçim bölgesidir. İl genel meclisi seçimleri beş yılda bir yapılmaktadır (Nadaraoğlu, 1989, 283).

Genel meclislerin üye sayısı, ilçelerin sayısına ve ilçe nüfusuna göre değişmektedir. Son nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusu 25.000'e kadar olan ilçelerden 2, 25.001-50.000 arasındakilerden 3, 50.001-75.000 arasındakilerden 4, 75.001-100.000 arasında nüfusu olanlardan 5 asil 5 de yedek üye seçilir. Bundan sonra her 100.000 nüfus için 1 asil, 1 de yedek üye seçilir (Sencer, 1986,297).

İl genel meclisi seçimlerinde 25 yaşını dolduran ve yasada belirtilen nitelikleri taşıyan her Türk vatandaşı il genel meclisi üyeliğine seçilebilir.

İl genel meclisi her yıl Mayıs ve Kasım aylarının ilk haftasında olağan toplantılar yapmaktadır. Bu toplantıların süreleri en çok 30'ar gündür. Ancak toplantı süresi sona erdiği halde konuların incelenmesi ve görüşülmesi sonuçlanmamış ise, meclis kararıyla toplantı 10 gün uzatılabilir ve sebepleri Valilikçe İçişleri Bakanlığına bildirilir (Yeter, 1992, 37).

İl genel meclisinin seçilmiş bir başkanı yoktur. Bu görevi vali yürütür. Genel meclis kendi üyeleri arasından her yıl iki başkan vekili seçer. Valinin bulunmadığı toplantılarda başkan vekili başkanlık eder. İl genel meclisi, seçim sonuçlarının alınmasından sonra 15 gün içinde vali tarafından toplantıya çağrılır. Meclis üye tamsayısının çoğunluğu ile toplanır ve çoğunlukla kararlarını alır. Genel meclisin aldığı bütün kararlar, ancak valinin onayı ile yürürlüğe girer. Vali onaylamak istemediği karara karşı Danıştay'a itiraz eder. Danıştay'ın alacağı karara göre hareket edilir (Gözübüyük, 1971, 82).

İl genel meclisinin başlıca görevleri şunlardır:

- İl özel yönetimi bütçesinin ve kesin hesabının kabulü;
- Yasada bu yönetimlere verilmiş bulunan bayındırlık, sağlık ve sosyal yardım, milli eğitim ve tarımla ilgili görevlerden genel yönetimce üstlenilmemiş olanların yürütülmesi
- İl özel yönetim mallarının yönetimi, tahsis yerlerinin değiştirilmesi;
- Bağışların kabulü;
- Borçlanma kararlarının alınması (Keleş, 1997, 112).

Bunların dışında da daha bir çok yasalarla il genel meclisine çok sayıda görev verilmiş bulunmaktadır.

İl daimi encümeni, İl genel meclisinin toplantıda olmadığı durumlarda meclis yerine karar alır. Görev süresi bir yıldır. Görev süreleri sona eren encümen üyeleri yeniden seçilebilir. İl genel meclisi her yıl 5 asıl 5 de yedek encümen üyesi seçer. Bunların ayrı ayrı ilçelerden olması gerekir. İl encümenine vali ya da görevlendireceği vali yardımcısı başkanlık eder (Keleş, 1997, 112, 113).

Yıllık bütçe üzerindeki görüşlerini bildirmek, vali tarafından verilecek aylık gider cetvellerini inceleyerek uygun bulması durumunda onaylamak, bütçede yapılacak arttırma ve eksiltme işlemlerini hazırlamak, bütçe maddeleri arasında aktarma yapmak encümenin başlıca görevleri arasındadır (Sencer, 1986, 298).

3.2.2.2. Belediye Yönetimi

Türkiye'de ilk belediye örgütü 1855 yılında İstanbul'da kurulmuştur. İlk belediye örgütünün kurulmasında Fransız komün idaresi örnek alınmıştır (Nadaraoğlu, 1989, 297).

Bir yerleşim birimi yasayla il ya da ilçe olduğu takdirde, orada, otomatik olarak belediye örgütü de kurulmaktadır. Nüfusu 2000'i geçen yerlerde ise, belediye statüsünün kazanılması, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Cumhurbaşkanı'nın onayı ile gerçekleşmektedir (Keleş, 1997, 166-167).

Tüzel kişiliği olan belediye yönetiminin üç organı vardır. Bunlar Belediye Başkanı, belediye meclisi ve belediye encümenidir.

Belediye başkanı belediye tüzel kişiliğinin başı ve yürütme organıdır. Belediye başkanı beş yılda bir tek dereceli ve çoğunluk sistemiyle yapılan seçimle, halk tarafından seçilmektedir (Sencer, 1986, 300).

Belediye tüzel kişiliğini temsil etmek, nazım imar planlarını uygulamak, meclis ve encümen kararlarını uygulamak, bütçe tasarıları ve değişiklik tekliflerini hazırlamak, gerekli sözleşmeleri ilgili organın da kararlarını alarak imzalamak, belediyeyi davalı ve davacı sıfatıyla temsil etmek, gerektiğinde bizzat nikah kıymak belediye başkanının başlıca görevleri arasındadır (Nadaraoğlu, 1989, 317).

Belediye başkanının izinli özürlü veya beldeden görevli olarak ayrıldığı durumlarda yerine bakacak başkan vekilini belediye meclisi üyeleri arasından önceden seçmektedir.

birimlerinin baş yöneticilerinden oluşan doğal üyelerin sayısının yarısını geçemez. Encümene belediye başkanı başkanlık eder.

Belediye encümeninin görevleri şunlardır;

- Belediye başkanının hazırladığı bütçenin ilk incelemesi,
- Aylık gelir ve gider çizelgelerinin incelenmesi ve denetlenmesi, artırma ve eksiltme şartlarının ihale ve pazarlık kararlarının incelenmesi ve onaylanması, kesin hesap hakkında meclise görüş bildirilmesi, muhasebe hesaplarının incelenmesi,
- Kamulaştırılacak yerler hakkında kamu yararı bulunup bulunmadığına karar verilmesi,
- Beklenmeyen giderlerle ilgili ödeneğin harcama yerlerinin belirlenmesi,
- Bütçede bir bölüm içindeki maddeler arasında aktarma yapılması,
- Belediye görevlerinin yapılması için uyarılar çıkarılması,
- Taşıt araçları ücret tarifeleri ile zorunlu gereksinme maddelerine ilişkin narhların saptanması,
- Belediyenin taşınır mallarından gerekenlerin artırma ile satışa çıkarılması,
- Belediye cezalarının takdiri,
- Belediye memurlarının işe alınması, işten çıkarılması, yükseltme, ödüllendirme, cezalandırmalara ilişkin konuların karara bağlanması,
- Türlü özel yasalarla encümene verilmiş bulunan öteki görevler (Keleş,1998,196,197).

3.2.2.3. Köy Yönetimi

Köyler Osmanlı İmparatorluğunda var olmakla birlikte, bugünkü anlamıyla köy yönetimleri 19.yüzyıl reformlarıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Türkiye'de muhtarlık adı altında ilk teşkilat, 1829 yılında İstanbul'da kurulmuştur. İstanbul' da ortaya çıkan muhtarlık teşkilatı, taşrada ilk olarak 1833 yılında Kastamonu Sancağı'nda kurulmuştur (Eryılmaz, 1994, 216).

Cumhuriyet döneminde ise Cumhuriyetin ilanından hemen sonra 1924 yılında yürürlüğe giren 442 sayılı Köy Kanunu ile bugünkü köylerimizin statüsü

düzenlenmiştir.Yürürlüğe girdiği yıllarda mükemmel olan Köy Kanunu bugün işlevi kalmayan köy derneği, köyün görevleri ve gelirleri açısından yetersiz kalmaktadır.Bu konularda köylerimizin bütün çağdaş ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde Köy Kanununda değişiklik yapılmasına ihtiyaç vardır(Aytaç, 1965,217).

Köy Kanunundaki düzenlemeye göre Köy yönetiminin üç organı vardır. Bunlar muhtar, köy derneği ve ihtiyar meclisidir.

Muhtar köy tüzel kişiliğinin başıdır. Köy muhtarı, seçilme yeterliğine sahip olan kişiler arasından köy derneği tarafından beş yıl süre ile seçilmektedir (Gözübüyük, 1971, 94).

Muhtar, hem devlet hem de köy işleri görür. Devlet adına gördüğü işler çeşitlidir. Hükümetçe çıkarılan yasa ve tüzükleri köy içinde halka duyurur, dirlik ve düzenliği korur, salgın ve bulaşıcı hastalıklar konusunda ilgili makamlara haber verir, hekim olmayanların ve üfürükçülerin çalışmalarını engeller, ilgililere haber verir, köye gelip giden şüpheli kimseleri karakola haber verir, nüfus kayıtlarını toplar, mahkeme kararlarını ilgililere duyurur, Muhtarın göreceği köy işleri ise, zorunlu işleri köy ihtiyar meclisiyle görüşerek yapmak, yaptırmak, isteğe bağlı işlerin yapılması için köylülere öğüt vermek, köylüyü işe çağırmak, köy işlerine harcanacak parayı toplamak, harcanması için buyruk vermek, aylık harcamaların hesabını ihtiyar meclisine vermek, köy işlerinde taraf olarak mahkemelerde bulunmak ve ilgili makamlarca yetkili kılındıkları takdirde, evlendirme memurluğu görevini yapmaktır. Bu görevlerden dolayı muhtarlar il ve ilçe nüfus müdürlüklerine karşı sorumludurlar (Keleş, 1997, 148-149).

Köy yönetiminin diğer bir organı da köy derneğidir. Köy derneği, köy muhtarını ve ihtiyar meclisi üyelerini seçmeye hakkı olan kadın ve erkeklerin toplamından oluşmaktadır.

Köy derneği seçilme yeterliğine sahip olanlar arasından köy muhtarını ve ihtiyar meclisi üyelerini seçer, isteğe bağlı işleri zorunlu işler arasına alır, ihtilaf halinde köyü temsil edecek kişiyi seçer (Tortop, 1994, 67).

İhtiyar meclisi, muhtarın başkanlığında yürütme kararları alan ve köyle ilgili işlerin yürütülmesini denetleyen bir organdır. Bu meclis, köy derneği tarafından seçilmektedir.

İhtiyar meclisi iki tür üyeden oluşmaktadır. İhtiyar meclisinin seçilmiş üyelerinin yarısı asıl, yarısı yedek olmak üzere, nüfusu 1000'e kadar olan köylerde 8, 1000'den 2000'e kadar olan köylerde 10, 2000'den yukarı olanlardaysa 12 üyedir. Köy imamı, öğretmen ya da başöğretmen ise meclisin doğal üyeleridir (Sencer, 1986, 309).

Köy ihtiyar meclisinin başı köy muhtarıdır. Köy ihtiyar meclisi, köy muhtarı ile birlikte köyün hizmetlerini yürütür. Haftada en az bir kez toplanan ihtiyar meclisinin görevleri Köy Kanununda belirtilmiştir. Buna göre ihtiyar meclisi, köy işlerini sıraya koyar, imece ve salmaya karar verir; köylüler arasındaki uyuşmazlıkları, uzlaştırma yolu ile gidermeye çalışır; köyün zorunlu işlerini yapmayanlara ya da paylarını ödemeyenlere para cezası verir (Gözübüyük, 1971, 93).

3.3. Büyükşehir Belediye Yönetimi

İstanbul, Ankara, İzmir gibi en büyük payı alarak metropoliten merkez niteliği kazanan ve çok sayıda ilçeyi kapsayan büyük kentlerde, tüm belediye hizmetlerinin tekelden yürütülmesinde güçlük ve sakıncalar doğmuştur. Hizmetlerin yerine getirilmesini aksatan bu güçlüklerin giderek artması sonucu, bir bütün olarak ana kent ölçeğindeki hizmetlerin yerel olanlardan ayrılarak tüm kente ilişkin hizmetlerin bir ana kent yönetiminde kalması ve geri kalanların yerel belediyelere bırakılması gereği doğmuştur. (Sencer, 1986, 305-308).

Bu gerekçeyle, "büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebileceğini" belirten Anayasanın gösterdiği doğrultuda, 23.3.1984 tarihli ve 195 sayılı KHK'yi değiştiren 27.6.1984 tarih ve 3030 sayılı yasayla "Büyükşehir Belediyeleri"nin yönetimi düzenlenmiştir (Sencer, 1986, 305-308).

Belediye sınırları içinde birden çok ilçe bulunan kentleri "Büyükşehir" olarak tanımlayan yasa, büyük kent belediye sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyeleriye "ilçe belediyeleri" olarak adlandırmıştır. (Sencer, 1986, 305-308).

Böylece tanımlanan "büyükşehir"lerde büyük kentin adıyla bir "Büyükşehir belediyesi", büyük kent içindeki ilçelerdeyse ilçelerin adını taşıyan "ilçe belediyeleri" kurulması öngörülmüştür.

Yasaya göre büyük kent belediyelerinin başlıca görevleri, kent ölçeğinde yatırım plan ve programlarını yapmak, nazım imar planlarını yaparak uygulamak, ulaşım, çevre sağlığı - spor, dinlenme ve eğlence dahil- sosyal ve kültürel hizmetlerle, su, kanalizasyon, temizlik vb. gibi alt yapı, tesis ve hizmetlerini gerçekleştirmektedir. İlçe belediyelerinin görevleri ise, büyükşehir belediyelerine verilen görevlerin dışında kalıp yürürlükteki mevzuatla belediyelere verilen tüm görevlerdir (Sencer, 1986, 305-308).

Adı geçen yasa, büyük kent belediyesinin sayılan hizmetleri, mali ve teknik olanaklarıyla nüfus ve hizmet alanını dikkate alarak bu hizmetlerden yararlanacak ilçe belediyeleri arasında dengeli olarak yürütülmesini öngörmüştür.

Büyükşehir belediyesinin organlarına gelince, bunlar belediye örgütüne koşturularak "büyükşehir belediye meclisi" "büyükşehir belediye encümeni" ve " büyükşehir belediye başkanı"dır.

Büyükşehir belediye meclisleri, Mahalli İdareler Seçimi Hakkında Kanun hükümleri uyarınca, belediye sınırları içinde kalan ilçe seçim çevreleri için saptanan belediye meclisleri üye sayısının her ilçe için beşte biri alınarak bulunacak toplam sayı kadar üyeden oluşur. Görev süreleri beş yıl olan büyükşehir belediye meclisi üyelerinin ilçe belediye meclisi üyeliklerinin süregelmesini öngören yasaya göre, ilçe belediye başkanları büyük kent belediye meclisinin doğal üyeleridir. Büyükşehir ya da ilçe belediye meclisi üyeliklerinden herhangi birinin sona ermesi durumunda, öteki meclisteki üyelik sıfatı da sona ermektedir (Sencer, 1986, 305-308).

Yasa büyükşehir belediye meclisinin Kasım, Mart ve Temmuz ayları başında olağan ya da gerektiğinde olağanüstü olarak toplanmasını öngörmüştür.

Büyük kent belediye encümeni, büyük kent belediye başkanı ya da vekilinin başkanlığında, genel sekreterle büyük kent belediyesinin imar, fen, hukuk, hesap ve yazı işleri personel işlerini yürüten birim başkanlarından oluşmuştur.

Büyük kent belediye başkanına gelince, örgütün yürütme organı olup büyük kent belediye sınırları içindeki seçmenler tarafından beş yıl süreyle seçilir. Büyük kent belediye başkanına verilen yasal görevler yanında ilçe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesinde birlik ve beraberliği sağlamakla da görevli ve yetkilidir.

Büyük kent ve ilçe belediye meclislerince alınan tüm kararlar başkana gönderilir. Büyük kent belediye başkanı konunun meclislerde yeniden görüşülmesini isteyebilir. Meclisin kararlarında üçte iki çoğunlukla direnmesi durumunda karar kesinleşmiş olur.

Büyük kent tüzel kişiliğini temsil eden başkan, meclis ve encümen kararlarını uygulamak, hizmetleri yürütmek, ya da yürütülmesini sağlamak, yasaların başkana ve belediye tüzelkişiliğine sağladığı yetkileri kullanmakla görevli ve yetkilidir.

Büyük kent belediye başkanına vekillik etmek üzere meclisçe bir belediye başkan vekili seçilmesini öngören yasaya göre, başkan vekili, başkanlığın boşalması, başkanın görevli olarak belediye sınırları dışına çıkması izin ya da görevden uzaklaştırma nedeniyle görevinden geçici olarak ayrılması durumunda başkanlığı vekillik eder (Sencer, 1986, 305-308).

Büyükşehir belediye örgütü, hizmetlerin başkan adına, onun yönetimi ve sorumluluğu altında yürütülmesini sağlamak üzere bir genel sekreter ve genel sekreterin yönetiminde daire başkanlığı, müdürlük, şeflik ve memurluklardan oluşur.

Bunlardan genel sekreter büyük kent belediye başkanının önerisi üzerine İçişleri Bakanı'nın onayıyla, genel sekreter yardımcılılarıyla daire başkanları ve öteki personel büyük kent belediye başkanınca atanır.

Büyükşehir belediye maliyesine ilişkin özel hükümler getiren yasaya göre bu belediyenin gelirleri; genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden ilçe belediyelerine verilmesi gereken paylardan Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek oranlarda ayrılarak İller Bankasına gönderilecek pay, büyük kent belediyesinin bulunduğu il merkezinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden yatırılacak % 3 pay, Belediye Gelirleri yasasına göre tahsil olunacak elektrik ve havagazı tüketim vergisiyle, temizleme ve aydınlatma harcının % 50'si, sosyal ve kültürel tesislerle spor, eğlence ve dinlenme yerleri vb.den sağlanacak vergi, resim ve harç gelirleri, ilan ve reklam vergileri, harcamalara katılma payları, kamu kurum ve kuruluşlarının yardımları, taşınır ve taşınmaz mal gelirleri, hizmetlerden alınacak ücretler, ekonomik girişimlerin hasılatından belirlenecek oranda alınan paylarla öteki gelirlerdir.

Büyükşehir belediyelerini düzenleyen yasa, getirdiği hükümler dışında kalan konularda, Belediye Kanunuyla öteki ilgili mevzuatın büyük kent ve ilçe belediyeleri hakkında uygulanacağını belirtmiştir (Sencer, 1986, 305-308).

3.4. Büyükşehir İlçe (Kaymakamlık) Yönetimleri

Büyükşehir ilçe (Kaymakamlık) yönetimlerinin ülkemizdeki diğer ilçe yönetimlerinden farkı bulunmamaktadır. Ülkemizde uygulanan ilçe yönetimi hakkında daha önceki bölümlerde bilgi verildiğinden bu bölümde ilçe yönetimine görev ve yetki veren kanun, tüzük ve yönetmelikler taranarak aşağıya çıkarılmıştır. Böylece bu alanda çalışma yapanlara yardımcı olacağına inandığım mevzuat taraması yapılmıştır.

Anayasa : Anayasanın 126' ıncı maddesi Türkiye' deki il ve ilçe yönetim birimlerinin kuruluş, görev ve yetkileri bakımından anayasal dayanağını oluşturmaktadır.

Kanunlar ve Kanun Hükmünde Kararnameler:

5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu : 1949 yılında çıkarılan bu kanunla büyükşehir ilçe yönetimlerinin (aynı zamanda diğer ilçe yönetimlerinin) görev ve yetkileri etraflıca düzenlenmiştir. Önemine binaen bu maddeler, madde madde olarak aşağıya çıkarılmıştır.

Madde1.(değişik:469/-12.5.1964) Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, iktisadi şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illeri, iller bucaklara bölünmüştür.

Madde 27. İlçe genel idaresinin başı ve mercii kaymakamdır.

Kaymakam, ilçede hükümetin temsilcisidir. İlçenin genel idaresinden kaymakam sorumludur. Bakanlıkların kuruluş kanunlarına göre ilçede lüzumu kadar teşkilatı bulunur. Bu teşkilat (Dördüncü maddenin son fıkrasında belirtilen adli ve askeri teşkilat hariç) kaymakamın emri altındadır.

Madde 30. Sekizinci maddenin (A) fıkrası haricinde kalan ilçe idare şube başkanları il idare şube başkanlarının inhası üzerine valilerce tayin ve aynı usule göre nakil ve tahvil edilirler. İlçenin sekizinci maddenin (B) fıkrası dışında kalan memurları ilçe idare şube başkanlarının inhası üzerine kaymakamlarca tayin memuriyetleri valilerce tasdik ve aynı usule göre nakil ve tahvil olunurlar.

Kaymakamın görev ve yetkileri il idare yasasının 31. maddesinde ayrıntılı olarak aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

Madde 31.

A) Kaymakam, kanun, tüzük, yönetmelik ve hükümet kararlarının neşir ve ilanının uygulanmasını sağlar ve bunların verdiği yetkileri kullanır ve ödevleri yerine getirir. Kaymakam, valinin talimat ve emirlerini yürütmekle ödevlidir.

B) Valiler, ilçeye ait bütün işleri doğrudan doğruya kaymakama yazarlar. Kaymakamlarda ilçenin işleri hakkında bağlı buldukları Valilerle muhaberede bulunurlar. Ancak olağanüstü hallerde kaymakamlar İçişleri Bakanlığı ve diğer bakanlıklarla muhabere edebilirler ve bu muhabereleden valiye bilgi verirler.

C) Kanun, tüzük, yönetmelik ve Hükümet kararları ve bunlara dayanılarak valiler tarafından verilecek talimat ve emirler ilçe idare şube başkanlarına kaymakamlar yolu ile tebliğ olunur

Ç) Kaymakamlar, dördüncü maddenin son fıkrasında belirtilen daire ve müesseseler dışında kalan bütün daire ve müessese ve işletmelerini ve özel işyerlerini, özel idare, belediye ve köy idareleri ile bunlara bağlı teknil müesseseleri denetler ve teftiş ederler. Bu teftiş ve denetlemeyi bizzat veya idare şube başkanları veya validen talep edeceği Bakanlık veya tüzelkişiliğe haiz genel müdürlük müfettişleri vasıtası ile ortaokul veya bu dereceli öğretim müesseselerini de bizzat veya ilgili müfettişlerin marifeti ile denetler.

D) Kaymakam, denetlemesi sırasında işbaşında kalmalarında mahzur gördüğü ilçe idare şube başkanlarını valinin muvafakati ile, diğer memur ve müstahdemleri re'sen sorumluluğu altında işten el çektirebilir.

Kaymakam ilçe memurlarının çalışmalarını ve teşkilatın işlemlerini gözetim ve denetimi altında bulundurur.

İ) (değişik:469-12.5.1964) Kaymakam, ilçenin idare şube başkanları ile ikinci derecedeki memurlarına genel ve özel kolluk amir ve memurlarına Memurin Kanunundaki usulüne göre savunmasını aldıktan sonra uyarma, kınama cezaları verir ve uygular. Daha ağır disiplin cezaları verilmesi için özel kanun hükümlerine göre teklif ve talepte bulunabilir.

Kaymakamlarca re'sen verilen cezalar kesindir.

Bu cezalar tebliğ tarihinden itibaren itibaren sicile geçer.

Kaymakam , ilçe memurlarına takdirname de verebilir.

Madde 32.

A) Kaymakam, ilçe sınırları içinde bulunan genel ve özel kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir.

B) Suç işlenmesini önlemek kamu düzen ve güvenliğini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder. Kanunun, tüzük, yönetmelik ve hükümet kararları hükümlerinin yürütülmesi için emirleri derhal yerine getirmekle ödevlidir.

C) Kaymakam, memleketin sınır ve kıyı emniyeti ilgili bütün işleri yürürlükte bulunan hükümlere göre sağlar ve yürütür.

Ç) İlçe sınırları içinde huzur ve güvenliği, kişi dokunulmazlığını tasarrufa müteallik emniyetin kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi kaymakamın ödevi ve görevlerindedir. Bunları sağlamak için kaymakam gereken karar ve tedbirleri alır.

Bu hususta alınan ve ilan edilen karar ve tedbirlere uymayanlar hakkında 66 ncı madde hükmü uygulanır.

D) Kaymakam, valinin tasvibi ile ilçe genel ve özel kolluk kuvvetleri mensuplarının geçici veya sürekli olarak yerlerini değiştirebilir.

E) (Değişik:2261-19.2.1980) Kaymakam, ilçe çevresinde çıkabilecek olayların emrindeki kolluk kuvvetleriyle önlemesine olanak bulunmayacağı kanısına varır veya ilçe içindeki kolluk kuvvetleriyle önlenemeyecek olağanüstü ani olaylar karşısında kalırsa hemen valiye bilgi vererek yardım ister ve en yakın askeri "Kara, Deniz, Hava) komutanlara da haber verir.

F) Devlete, özel idareye, belediye ve köylere ait olan ve bunlara bağlı bulunan yahut bunların gözetimi ve denetimi altında iş gören daire ve müesseselerle diğer bütün gerçek ve tüzel kişiler tarafından işletilen mali, ticari, sınai ve iktisadi müesseseler, işletmeler, ambarlar, depolar ve sair uzman, fen adamı, teknisyen ve işçi gibi personel bulunduran ve barındıran yerler devlet ve memleket emniyet ve asayiş ve iş hayatının düzenlenmesi bakımından kaymakamın gözetim ve denetimi altındadır.

Buralarda bulunan veya çalışanların kimlik ve nitelikleri hakkında kaymakamlar bu yerlerden bilgi isteyebilir, istenilen bilgiler hemen bilgi verilir.

İl idaresi kanununun 34, 35, 37/1, 39 ve 40 ncı maddelerinde kaymakamın kanun ve tüzükleri yayınlaması, ilçe idare şube başkanlarıyla toplantılar yapması, sicil amirliği ve yazışmalara ilişkin hükümler bulunmaktadır.

3030 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun:9.7.1994 tarihinde yürürlüğe giren bu kanunda bu kanunun 4/1, 6, 9/2, 17, 20 nci maddelerinde vali ve kaymakamlara kadro, bütçe ve yazışmalar konusunda görevler vermektedir.

1580 Sayılı Belediye Kanunu: Belediye kanununun 70 ve 71. Maddelerinde Büyükşehir ilçe yönetimlerini ilgilendiren hükümler vardır. Bu maddeler de, kanunda belirtilen belediye meclisinin kararlarının ve belediye zabıta talimatnamelerinin tetkik ve tasdikinin mülki amirlerce yapılacağı öngörülmektedir.

2963 Sayılı Altı İlçe Kurulması ve Ankara İli Merkez İlçenin Kaldırılması Hakkında Kanun: Bu kanunla Ankara İli Merkez İlçesi, Altındağ İlçesine bağlanmıştır.

3046 Sayılı Bakanlıkların Kuruluş Ve Görev Esasları Hakkında Kanun: Bu Kanunun 8, 15, 17 ve 43 ncü maddelerinde bakanlıkların taşra teşkilatlarının nasıl olacağı, vali ve kaymakama bağlı birimlerin neler olacağı belirlenmiştir.

178 Sayılı Maliye ve Gümrük Bakanlığı, 181 Sayılı Sağlık Bakanlığı ve 441 Sayılı Tarım ve Köy İşleri Bakanlıklarının teşkilat ve görevleri hakkındaki kanunlar da büyükşehir ilçe yönetimlerine bu bakanlıkların görev konularına ilişkin görevler verilmektedir.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu : Bu kanunun 103/1, 104/Ç, 112, 121, 122, 124/1, 126/4, 138 nci maddelerinde büyükşehir ilçe yönetiminin başı olan kaymakamlara ilçede çalışan memurların izin, sicil, disiplin, değerlendirme, görevlendirilmelerine ilişkin görev ve yetkiler verilmiştir.

Memurin Muhakematı Hakkında ki Kanunu Muvakkat: Bu kanunda memurlar hakkında yapılacak soruşturmaların usulü belirlenmiştir.

2872 Sayılı Çevre Kanunu: Bu kanunla büyükşehir ilçe yönetimlerine çevrenin korunması ve çevreye kirletenlere ceza verilmesi gibi konularda görev ve yetkiler verilmektedir.

3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, 2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, 772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu, 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu ve 3466 Sayılı Uzman Jandarma Kanunlarında Büyükşehir ilçe yönetimlerine ilçenin emniyet ve asayişine ilişkin görev ve sorumluluklar verilmiştir.

2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunları ile büyükşehir ilçe yönetimlerine toplantı ve gösteri yürüyüşleri ve grev ve lokavtlar a ilişkin görev ve yetkiler verilmiştir.

Büyükşehir ilçe yönetimlerine görev ve yetki veren diğer kanunlar ise aşağıda verilmiştir.

- 2908 Sayılı Dernekler Kanunu (Madde 3)
- 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu (Madde 10/1)
- 7201 Sayılı Tebligat Kanunu (Madde 2/1)
- 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun (Madde 8)
- 3572 Sayılı İşyeri Açma ve Çalıştırma Ruhsatlarına Dair Kanun (Madde 2,3)
- 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu (Madde 18/b)
- 2860 Sayılı Yardım Toplama Kanunu (Madde 7/1)
- 3091 Sayılı Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun (Madde 2)
- 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu (Madde 272)

Tüzük ve Yönetmelikler: Büyükşehir ilçe yönetimlerinin görev sahalarına ilişkin hükümler içeren tüzük ve yönetmelikler ise, aşağıda belirtilmiştir.

- Türk Bayrağı Tüzüğü (Madde 12/1)
- Grev ve Lokavtlarda Mülki İdare Amirlerince Alınacak Önlemlere ilişkin Tüzük (Madde 2/1)
- Vergi Daireleri Kuruluş ve Görev Yönetmeliği (Madde 3,7)
- Memurların Hastalık Raporlarını Verecek Hekim Ve Sağlık Kurulları Hakkında Yönetmelik (Madde 5/1)
- Devlet Memurları Sicil Yönetmeliği (Madde 30/2, 4, 6, 7, 8)
- Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönetmelik (Madde 16/1-8)Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında 3030 Sayılı Kanunun Uygulaması İle İlgili Yönetmelik (Madde 19/1, 39)

4. TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR İLÇELERİNİN TEMEL SORUNLARI VE NEDENLERİ

Türkiye'de büyükşehir oluşumu yasal olarak 1984 den sonra resmîyet kazanmıştır. Bu yıl içinde çıkarılan 3030 sayılı yasa ile yapılandırılmıştır. Ancak bu yasanın çıkması da büyükşehir belediyeleri ve ilçe yönetimlerinin sorunlarının çözümünde yeterli olamamıştır. Alt başlıklarda büyükşehir belediye yönetimi ve büyükşehir ilçe yönetimlerinde karşılaşılan temel sorunlar ortaya konmaya çalışılmıştır.

4.1. Hizmetlerin Verimli ve Süratli İşlemesine Engel Olan Temel Sorunlar

Hizmetlerin yerinden karşılanması ilkesi ile oluşturulan yerel yönetimler, ülkelerin iki temel yönetim unsurundan birisini teşkil etmektedir. Uygulamada ülkelerin idari yapılanması ile ilgili tartışmalardan en fazla etkilenen yönetim birimi yerel yönetimler olmuştur. Bu tartışmalarda temel amaç, hizmetlerin halka verimli, süratli ve sosyal adalet ilkesine göre ulaştırılmasıdır.

Bu sorun, yerel yönetimler açısından yeniden yapılanmadan söz edilen ülkemizde de uzun yıllardan beri, özellikle de son günlerde etraflıca tartışılmaktadır. Burada, bu soruna yerel yönetimler açısından yaklaşarak, yerel hizmetlerin verimli ve süratli işlemlerini zorlaştıran temel engeller bu konuda araştırma yapan Azim Öztürk tarafından yöneticiler sorulmuştur. Görüşme yapılan yöneticiler yerel hizmetlerin verimli ve süratli işlemesine engel olan temel sorunların başında kaynak yetersizliğini dile getirmişlerdir. Gerçekten. Yeterli kaynağın bileşik yönetim sürecinde etkinlik için en önemli etkenlerden birisidir. Zira, harcama yapılabilmesi, diğer bir deyişle, hizmetlerin sunulabilmesi için yeterli düzeyde gelirin olması gerekir. Öte yandan, yöneticiler, yerel yönetimler açısından ikinci derecede önemli sorun olarak, görev, yetki ve sorumlulukta dengesizliği dile getirmişlerdir. Yönetimin evrensel ilkelerinden birisi, yetki ve sorumluluğun denkliğidir. Çünkü, yetkisiz sorumluluk, işlerin istenilen düzeyde yapılmamasına, sorumluluk olmadan yetki de, yetkinin kötüye kullanılmasına yol açacaktır. Bu çerçevede,

Ülkemizdeki yerel yönetim uygulamasına bakıldığında; yöneticilerinde işaret ettiği gibi, görev-yetki ve sorumluluk bakımından büyük oranlarda dengesizliğin olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni ise, merkezi ve yerel yönetimler açısından hizmetlerin optimal blm ile ilgili "idari etkinlik" kriterinin yeterince dikkate alınmamasıdır. Diğer bir ifadeyle, hizmetlerin ne kadarının hangi yönetim tarafından daha etkin bir Şekilde yerine getirileceğinin en iyi Şekilde belirlenmemesidir (ztrk, 1997 ,128).

lke düzeyinde hizmetlerin yürütülmesinde , idari etkinlik kriterinin yeterince dikkate alınmaması durumunda, üretim faktörleri açısından israf, bürokrasi ve kırtasiyecilik gibi sakıncalar ortaya çıkacaktır. Bu çerçevede yöneticiler, hizmetlerin verimli ve süratli işlemesini engelleyen kırtasiyeciliği dile getirmişlerdir.

Hizmetlerin verimli ve süratli işlemesine temel engellerden bir diğeri olarak yöneticiler, merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki "ağır idari vesayet" uygulamasını belirtmişlerdir. İdari vesayet esas itibariyle, yerel yönetimlerin kararları, eylem ve işlemleri, organları ve personeli üzerinde , merkezi yönetimin kamu yararı amacıyla uyguladığı bir denetim olup, tüm yönetim sitelerinde vardır. Öte yandan yerel yönetimlerin temel amacı, yerel halkın mterek hizmet ve ihtiyaçların en iye Şekilde karılayabilmektir. Merkezi yönetimin vesayet denetimi, bu amacı olumlu ve olumsuz yönde etkilemektedir. Burada ideal olan, merkezi idarenin bu amacı, olumlu yönde etkileyecek bir denetim uygulamasıdır. Bunun aksi uygulama ise, yöneticilerin de belirttiği gibi, hizmetlerde kesintilere, ihtiyaçların gereken ölçüde verimli ve süratli karşılanmasına engel olabilmektedir. Öte yandan merkezi yönetimin, yerel yönetimler üzerinde uygulayacağı vesayet denetimindeki amaçlarla yerel yönetimlerin özerk olma özelliği arasında bir denge ve uyum bulunmalıdır. Özerklik, söz konusu yönetimlere faaliyetlerinde etkin karar verme yetkisini verirken, vesayet denetimi bu süreci olumsuz yönde etkilemeyecek biçimde uygulanmalıdır. Ancak, yerel yönetimler açısından sorunların sıralanmasında yöneticiler karar verme esnekliğini olmayıını 5. Derecede belirtmişlerdir. Bu arada, mevcut yönetim sürecinde vesayet denetimi ile özerklik arasında bir dengenin olmadığını göstermektedir. Bu bakımdan, yöneticilerin

faaliyetlerinde etkin karar verme esnekliğinin olmayışı da hizmetlerin verimliliğini düşürmektedir (Öztürk, 1997 ,128).

Bu arada yöneticiler, yerel hizmetlerde verimliliğin sağlanabilmesine temel engeller olarak, önem derecesine göre 6 ve 7. Sıralarda, yerel yönetim birimleri arasında koordinasyon ve denetim eksikliği şeklinde sorunları dile getirmişlerdir (Öztürk, 1997,128).

4.2.Büyükşehir ve İlçeleri Sisteminde Karşılaşılan Yönetim Sorunları

Mevcut yerel yönetim sistemi içinde 1984'den bu yana uygulanmakta olan iki kademeli, büyükşehir ve ilçeleri belediyeleri sisteminde ortaya çıkan yönetim sorunları burada ayrıca incelenmiştir. Bu amaçla büyükşehir ilçe kaymakamlarıyla yapılan görüşmelerde aşağıda ortak özellikleri yazılı sorunlar dile getirilmiştir.

- 1) Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki ilişkiler, aynı partiden olan belediyelerde bile zayıftır.
- 2) Görev-yetki ve sorumluluk dağılımı ile ilgili sorunları bulunmaktadır.
- 3) İlçe belediyeleri, büyükşehir belediyesinin koordinatörlük görevini idari vesayete çevirdiğini iddia etmektedir.
- 4) Büyükşehir belediye encümeni, büyükşehir belediye başkanınca atanan ve başkanın emrinde bulunan memurlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla oluşumun anti demokratik olduğu belirtilmiştir.
- 5) İlçe belediye meclis kararlarının tümünün büyükşehir belediye başkanına gönderilmesi ve başkanın bu kararlar üzerinde veto yetkisini kullanmasını, ilçe belediyeleri ağır bir idari vesayet olarak değerlendirmektedir.
- 6) Yöneticiler, kaynak konusunda da bazı sorunların olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin, ilçe belediyeleri İller Bankası katılım paylarının zamanında aktarılmadığını, büyükşehir belediyeleri ise, emlak vergisi paylarının ilçe belediyelerince zamanında ödenmediğini dile getirmişlerdir.

5.TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR İLÇELERİNİN YÖNETİM SORUNLARINA ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

Ülkemizde büyükşehir belediyeleri ve kent yönetimleri hakkında çok sayıda araştırma ve çalışma mevcuttur. Bu konuda Azim ÖZTÜRK yaptığı Yerel Yönetim Modeli adlı çalışma ile kentsel yönetim modeli önerileri geliştirmiştir. Bu çalışmadan yararlanılarak büyükşehir ilçe sorunlarına ilkesel çözümler aşağıda getirilmeye çalışılmıştır.

5.1.Bu Güne Kadar Yapılan Çalışmalar:

Büyükşehir ilçe yönetimleri hakkında ayrıntılı bilimsel çalışmaya ulaşamamakla beraber dolaylı olarak kaymakamlık hizmetleri, Büyükşehir Belediyesi hizmetleri ve kent yönetimleri ile ilgili çalışmalarda konu incelenmiştir.

Bu çalışmalardan doğrudan bizim tez konumuna paralel bir çalışma rapor şeklinde İçişleri Bakanlığı Mülkiye Başmüfettişlerince yapılmıştır.

İçişleri Bakanlığı Mülkiye Başmüfettişleri Nuri YAMAN ve Mustafa KARA tarafından hazırlanan rapor “Büyükşehir Merkezindeki İlçe Kaymakamlarının Görev ve Yetkilerine İlişkin Sorunlar ve Bu Sorunların Çözüm Yolları” adıyla İçişleri Bakanlığı APK kurulu başkanlığınca 1996 yılında yayınlanmıştır.

Bu raporda; Büyükşehir merkezindeki ilçe kaymakamlarının görev ve yetki açısından ne tür sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmeğe çalışılmıştır. Bizde bu çalışmadan yararlanmaya çalıştık.

İkinci bir çalışma Yard. Doç. Dr. Azim Öztürk tarafından “21. Yüzyıl Türkiye'si İçin Yerel Yönetim Modeli” adıyla yayınlanan çalışmada Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları arasında 1997 yılında yayınlanan bu çalışmada da yerel yönetim modeli ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu çalışmadan da yararlanılmıştır.

Üçüncü bir çalışma olarak Semih Eryıldız tarafından yapılan "Avrasya Megapolü İstanbul" adlı çalışmadır bu çalışmada da dolaylı olarak büyükşehir sorunları arasında ilçe yönetim sorunlarına deyinilmeye öneriler getirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmadan da yararlanılmıştır.

5.2. Kentsel Alan Yönetim Modeli Önerisi :

21. Yüzyıla girerken çağdaş ve modern kent yönetimlerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin pek çok çalışma yapılmıştır. Bunlar kent yönetimleriyle merkezi yönetim ilişkileri; kent yönetimlerinin mali kaynaklarının artırılması, kent yönetimlerinde demokratik katılımını yoğun biçimde sağlanması, personel yönetimi, yerel yönetimlerin denetiminin nasıl olacağı konularıdır.

5.2.1. Yerel Kent Yönetimlerinin Mali Yapısı Nasıl Olmalı?

Yerel yönetimlerinin etkili ve verimli bir hizmet üretimi sürecine girebilmesi için, yapılması gereken işlemlerden birisi de bu kuruluşların gelir düzeyi önemli olduğu kadar, bu gelirlerin nasıl harcandığı da önem arz etmektedir. Bu çerçevede burada, yerel yönetimlerin maliyesini düzenleyen temel ilkeler, gelir kaynakları ve harcamalarına ilişkin önerilerde bulunulacaktır.

Yerel yönetimlerin özerk bir yapıya sahip olabilmeleri için mali yönden güçlendirmeleri gerekir. Öte yandan, yerel yönetimlerin mali yönden güçlü bir yapıya sahip olabilmeleri için aşağıdaki temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekir:

- 1) Anayasa'da da yer aldığı gibi, yerel yönetimlere görevleri ile orantılı gelir kaynaklarının sağlanması.
- 2) Yerel yönetimlerin gelir kaynakları içerisindeki öz gelirlerinin artırılması,
- 3) Belde halkının kaynak temini ve kullanımına katılımını sağlayacak bir yapının oluşturulması.
- 4) Yerel yönetimlerin harcamalarının çeşitli esas, usul ve ilkeler çerçevesinde yapılmasını sağlayacak bir yapının oluşturulması.
- 5) Yerel yönetimlere mali ve teknik hizmet sağlayan İller Bankası'nın yeniden yapılandırılması.

Yerel yönetimlerin gelir kaynaklarıyla ilgili olarak aşağıdaki hususların dikkate alınması gerekir.

- 1) İlk başta, merkezi ve yerel yönetimler arasında kamu gelirin bölüşümü ilkeleriyle, vergi koyma yetkilerinin kapsam ve sınırları belirlenmelidir. Bir başka ifadeyle, merkezi ve yerel yönetimler arasında görev ve yetkilerin akılcı bölüşümü ile birlikte, vergi koyma ve toplama yetkisinin de bu bölüşüme uygun olarak kapsam ve sınırlarını belirlenmesi, yani mali tevzine gidilmesi gerekir.
- 2) Her bir yerel yönetim kademesinin gelirleriyle ilgili düzenlemeleri de kapsayan yeni bir “Yerel Yönetim Gelirler Yasası” çıkarılmalıdır. Bu yapılırken şu ilkeler dikkate alınmalıdır.
 - a. Mevcut vergiler konusu, mükellefi, matrahı ve istisna muafiyeti bakımından gözden geçirilmelidir.
 - b. Gelirlerin kolay, tahsil kabiliyeti yüksek bir şekilde toplanabilmesini sağlayan bir yapı oluşturulmalıdır.
 - c. Gelir çeşitlerinin ve özellikle bunlara bağlı maktu tarifelerin zaman içinde değer yönünden aşınmalarını önleyici düzenlemelere gidilmelidir.
 - d. Cezaların caydırıcı niteliği olmalıdır.
 - e. Yerel yönetimlerinde gelirlerini toplayan idari yapı revize edilmelidir.
 - f. Nimet-Külfet ilişkisinde adalet sağlanmalı, vatandaşlar hemşehri olmalıdır bedelini ödemeli belde yönetimine katılmalı ve katkıda bulunmalıdır.
 - g. Yerel yönetimlerin belirli çerçevesinde yerel olarak vergi koyma yetkisi olmalıdır.
 - h. Yerel yönetimlerin gelirleri içerisindeki öz gelirlerinin oranının artırılması sağlanmalıdır. Bu çerçevede, tahakkuk ve tahsili yerel yönetimler tarafından yapılan gelirlerin, dayandıkları matrahtan hangi oranda alınması gerektiği konusunda, bu yönetimlere bir esneklik getirilmelidir.
3. Yerel yönetimlere genel bütçe vergi gelirlerinden kaynak aktarımı tek ilke çerçevesinde yapılmalıdır. Dolayısıyla fon aktarmaları sistemi kaldırılmalıdır.
4. Yerel yönetimlere kaynak dağılımı kriterleri yeniden düzenlenmelidir.

5. Emlak vergi ile ilgili yeniden düzenlenmelere gidilmelidir. Zira, bazı beldelede bu verginin toplanabilmesi için yerel yönetim biriminin daha fazla masraf yaptığı belirtilmiştir. Bunun için, değişik çözüm yolları ileri sürülebilir. Örneğin, kira gelirleri dikkate alınmak suretiyle matrah tespiti yapılabilir. Bir başka alternatif beyanname verilen yerlerde rayiç bedel tespit edildikten sonra, takip eden her yıl vergi matrahı yeniden değerlendirme katsayısı oranında artırılabilir ve ya bu artış tüketici fiyat endeksi oranında olabilir.
6. Yerleşim yerlerindeki alt yapı hizmetlerine katılım payları yeniden gözden geçirilmelidir.
7. Yerel yönetim gelirlerinin takip ve tahsili ile genel bütçe vergi gelirlerinin usulleri arasında uygulama birliği sağlanmalıdır. Böylece, Maliye Bakanlığı gelir teşkilatı ile yerel yönetimler arasında işbirliği süreci başlatılmış olacaktır.

Hizmetlerin halka optimal bir düzeyde sunulmasında gelirin düzenli ve yeterli olması kadar, söz konusu gelirin etkin bir şekilde kullanılması da önem arz etmektedir. Bu çerçevede, yerel yönetimlerin harcamalarına ilişkin temel ilke ve politikalar şunlardır.

- 1) Yerel yönetimler üzerindeki politik baskıların ortadan kaldırılması gerekir. Bu gün, mevcut sistemde yerel yönetimlerin gerek personel, gerekse yatırım harcamalarında önemli kaynak israfına varan politik baskıların olduğu belirtilmektedir. Bu bakımdan, burada yapılması gereken yerel yönetimlerin harcamalarının usul ve esaslarının yeniden düzenlenmesi ve politik baskılara yer vermeyecek bir yapının oluşturulmasıdır. Böylece, bugün ortaya çıkan özellikle geçici işçi alımı vb. konular disiplin altına alınmış olacaktır.
- 2) Yerel yönetimlerin bütçe ve muhasebe sistemlerinin; hizmeti ölçmeye, değerlendirmeye, alternatif maliyetleri belirlemeye, ekonomik ve mali analiz yapmaya elverişli hale getirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Bu çerçevede alınacak tedbirler, muhasebe sisteminin gözden geçirilerek, maliyet muhasebesi sisteminin geliştirilmesi; bilanço ve kar/zarar hesabi gibi mali yönetim yöntemlerinin geliştirilmesi; stok yönetimi kavramı, ilke ve tekniklerinin geliştirilmesi vb. şeklinde ifade edilebilir (Eryıldız, 1995)

İller Bankası'na İlişkin Öneriler

İller Bankası, mevcut sistemde yerel yönetimlere mali ve teknik hizmet sağlamaktadır.

İller Bankası ile ilgili olarak, yöneticilerle yapılan görüşmelerde İller Bankasının yeniden yapılandırılmasının yararlı olacağı görüşü ağırlık kazanmaktadır. İller Bankası ile ilgili olarak, geçmişte de çeşitli araştırmalar yapılmış ve bu görüşü destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir. Bu çerçevede göze çarpan en önemli çalışma, 1961 yılında devlet teşebbüslerinin reorganizasyonu amacıyla yapılan çalışmalar kapsamında, Ekonomik İşbirliği Avrupa Teşkilatı (OECD) uzmanlarınca İller Bankası ile ilgili olarak geliştirilen aşağıdaki tespit, eleştiri ve önerilerdir (Öztürk, 1997,178).

(1)İller Bankası bir bankadır. Dolayısıyla çalışmalarını bankacılık işlerinde geliştirmelidir. Bu amaçla, banka en kısa zamanda teknik personelin hemen tamamını bırakmalı ve kendisine yalnızca finanse edilecek projeler hakkında bilgi verebilecek birkaç teknik personeli müşavir olarak alı koymalıdır.

(2)İller Bankası tam bir özerk kuruluş olarak yönetilmelidir. Sağlam bir banka düşüncesiyle, bir arada yürümesi mümkün olmayan dış etkiler ve olabilecek siyasi baskılar önlenmeli ve bu amaçla yasalarda değişiklik yapılmalıdır. Ayrıca, İller Bankası'nın iyi personele ihtiyacı vardır. Bankanın personele ödeyeceği ücret, özel bankaların uyguladıklarının aynı olmalıdır.

Dünya Bankası'nda sağlanan imkan ve kredilerle yürütülen, Çukurova Kentsel Gelişme Projesi içinde , 1986 yılında, İller Bankası'nda bir başka inceleme yapılmış ve yabancı uzmanlar, yaptıkları inceleme sonunda yukarıdakilere çok benzer öneriler geliştirmişlerdir. Ayrıca İller Bankası'nın reorganizasyonu ile ilgili bir araştırma bugün, Türkiye ve Ortadoğu Amme İradesi Enstitüsü (TODAİE) bünyesinde yürütülmektedir.

İller Bankası ile ilgili yapılan bu eleştiri ve geliştirilen önerilerde ileri sürülen temel gerekçe, "Yerel yönetimler, kendi kanun ve yürütme organlarına ve özel bütçeye sahip tüzel kişilikler olarak, kendi ihtiyaçlarını kendileri tespit etmeli ve bu ihtiyaçlarının giderilmesiyle ilgili planlama ve uygulamayı da, kendi mali güçleri oranında kendileri yapmalıdır" şeklinde ifade edilmelidir. Aslında bu yaklaşım, yerel yönetim felsefesinin tabii bir sonucudur. Öte yandan Öztürk yaptığı çalışmasında, önerilen yerel yönetim

modelinde İller Bankası'nın yerel yönetimler için, "Finans ve kalkınma bankacılığı" fonksiyonunu üstlenen ve özerk olarak yönetilen bir banka olmasını öngörülmektedir (Öztürk,1997, 178).

5.2.2. Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri

Günümüzde tüm etkileriyle yaşanan hızlı kentleşme ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin etkisiyle, yerel hizmetlere yönelik taleplerde büyük bir artış ve çeşitlemeyi de beraberinde getirmektedir. Bu durum yerel yönetimlere yeni bir dinamik yönetim anlayışını getirmekte olup, daha esnek ve rasyonel bir idari yapı ve tekniklerin geliştirilmesine olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Bu kapsamda, yerel yönetimin iyileştirilmesini hedefleyen kurumsal düzenlemelerin önemli bir boyutunu yerel hizmetlerin sunulması konusundaki alışagelmış yaklaşımların yeniden gözden geçirilmesi oluşturmaktadır. Yerel yönetimler, bir yandan hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliği arttırmak, öte yandan da belde halkının yönetime ve hizmet sunum sürecine katılımını özendirmek amacıyla, hizmetleri doğrudan kendileri sağlayacak biçimde örgütlenmek yerine, bu hizmetlerin giderek daha büyük bir bölümünü alternatif hizmet sunma yöntemleri çerçevesinde üretmeye başlamışlardır (Öztürk,1997, 178).

Bu çerçevede burada, önerilen model kapsamında özelleştirme ve yerel hizmetlere gönüllü katılım konuları ele alınacaktır.

5.2.2.1. Yerel Hizmetlerin Özelleştirilmesi

Yerel yönetimlerce sağlanan hizmetler, geleneksel olarak bölgesel topluluğun değerlerine dayanmaktadır. Belde halkı, cadde ve sokaklarının temizlenmesini, çöplerinin toplanmasını, içme suyunun sağlanmasını, yolun onarılmasını ve sağlıklı bir çevrede yaşamayı istemektedir. Genelde bu hizmetlerin, genel hizmet niteliği taşıdığı ve belde halkının tamamının bu hizmetlerden yararlanma hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu hizmetler, doğası gereği, beldenin her yerinden, aynı standartta ve kesintisiz olarak sağlanmalıdır.

Bu çerçevede, kaymakların daha etkin kullanımı, kalifiye eleman yokluğu veya istihdamın pahalı oluşu, teknolojiyi takip edememek vb. çeşitli güçlükler içerisinde

faaliyetlerini sürdüren yerel yönetimler, bazı hizmetlerini özel sektöre ihale etmişlerdir (Öztürk,1997, 178)

Yerel yönetim hizmetlerinin sunulmasında, başta özel sektör olmak üzere yerel yönetim dışındaki kuruluşların daha ağırlıklı bir rol oynaması gerektiği görüşü, hizmetlerin daha düşük maliyetle sunulabilmesi; yeterince karşılanamayan hizmetlerin sağlanması; yerel yöneticiler üzerindeki ağır mali ve idari yükün hafifletilmesi ; rekabetin özendirilmesi özendirilmesi yoluyla ve verimliliğin artırılması; girişimciliğin özendirilmesi, yeni iş alanları oluşturulması ve ekonomik büyümenin hızlandırılması vb. temel gerçeklere dayanmaktadır. Bu arada kamu hizmetlerinin, üretilmesinde özel sektörden yararlanılması, bir yerel yönetim biçimi açısından hemşehrilerine temel hizmetleri sunma sorumluluğundan kaçma anlamı taşımamaktadır (Öztürk, 1997, 182).

Bazı yerel hizmetlerin özel sektör tarafından yürütülmesi uygulaması ülkemizde genelde başarılı olarak nitelendirilmektedir. Öztürk'ün yaptığı çalışma kapsamında yapılan, araştırmadaki yöneticilerin de % 67'si "Kamu-yerel hizmetlerde özelleştirme iyi sonuç verir" şeklinde görüş bildirerek özelleştirme uygulamasın desteklerini ifade etmişlerdir. Ancak ülkemizde şu an yerel yönetimlerin özelleştirme uygulaması bir yasa ile kanunlar çerçevesinde olmayıp, yasal boşluklardan yararlanarak yapılmaktadır. Bu bakımdan esas olarak burada yerel hizmetlerde özelleştirme fikri desteklenmekle birlikte, şu temel tedbirlerin alınması gerekmektedir (Öztürk,1997, 178)

- 1) Özelleştirme uygulama ve kapsamı bir yasal çerçeveye kavuşturulmaktadır.
- 2) Özelleştirme temel ilke ve esasları açık bir şekilde belirtilmelidir.
- 3) Özelleştirme kapsamında olan/olmayan hizmetler ve özelleştirme oranı vb. konulara açıklık getirmelidir.
- 4) Hizmet üretimi ile ilgili ülke düzeyinde geçerli "hizmet standartları" geliştirilmelidir.
- 5) İhaleler açık bir şekilde yapılmalıdır.
- 6) Özelleştirme yönetimi/yöntemleri belirtilmelidir.

5.2.2.2. Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım

Bazı durumlarda yerel yönetimler, belirli hizmetlerin sağlanmasını gönüllü kişi ve kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Bazı alanlarda, hemşehrilerin bilgi, deneyim ve becerisinin harekete geçirilmesi, gönüllü kişi ya da kuruluşların desteğinin sağlanması, çok önemli yararlar sağlamaktadır. Bu kapsamda yerel yönetimler, çeşitli meslek kuruluşları, sendikalar, kooperatif birlikleri, vakıflar, dernekler ve diğer gönüllü kuruluşlarda çeşitli alanlarda işbirliği ve ortak çalışmalar yürütebilmektedir.

Gönüllü kuruluşların yanında, gönüllü kişiler de hizmet sunumuna doğrudan yada dolaylı olarak katkıda bulunabilmekte, yerel yönetimler açısından çok değerli bir insan gücü kaynağı oluşturulabilmektedir. (İçişleri Bakanlığı, İç Düzen Rapor,1972)

Daha önceki yıllarda geleneksel olarak itfaiye, ilk yardım, huzurevleri , okullar ve kütüphaneler gibi alanlarda sınırlı kalan gönüllü hizmetler, günümüzde çevre koruma, bilgisayar yazılım programlarının hazırlanması, kamu projelerinde danışmanlık vb. alanlara yayılmış bulunmaktadır (Öztürk, 1997, 182). Bu arada, ülke düzeyinde 1788 kişi arasında yapılan bir ankette, vatandaşların %65'i "bazı işlerin gönüllü kuruluşlara devredilebileceği" belirtmişlerdir (Kamuoyu, 1992, 51) Dolayısıyla ülkemiz açısından bu konuda insanların duyarlı olduğu ve bir alt yapının bulunduğu da görülmektedir.

Bu çerçevede burada, yerel hizmetlere gönüllü katılım kapsamında; halk katılımı, meslek kuruluşları ve vakıflar incelenerek bazı önerilerde bulunulacaktır.(Öztürk, 1997,181)

5.2.2.3. Halk Katılımı

Yerel yönetimlerde halk katılımı, özel bir önem kazanmaktadır. Çünkü mahalli ve müşterek hizmeti görmekle görevli bir yerel yönetim, aynı zamanda o yöre halkının kendisi için karar alan, planlayan ve uygulayan bir üst organdır. Onun için, halk katılımının , sadece seçimden seçime oy veren bir mekanizma dışında daha üst ve gündelik katılımı da desteklenmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için de yerel kuruluşların, özellikle beldenin yönetiminde etkin bir organ durumundaki yerel yönetimlerin , halkla ilişkilerini geliştirmesi gereklidir. Bir başka ifadeyle ,yerel

yönetimler şeffaflaşmak durumundadır. Bu gelişmeye bağlı olarak, halkın tepkisine önem veren ve değerlendiren yönetimlerin başarısı da büyük ölçüde artacaktır.

Yönetim-halk ilişkisinin ya da halkın yönetime katılımının güzel bir örneği , daha yakın geçmişte Tokat'ta yaşanmıştır. 1984-1998 yılları arasında Tokat'ta valilik yapmış olan Recep Yazıcıoğlu, görev süresince yaptığı yoğun ve ilginç çalışmalarla dikkatleri üzerine çekmiş ,yaklaşık beş yılı kapsayan bu ildeki etkinlikleri sonuçta “Tokat Modeli” olarak adlandırılmış ve birçok araştırmaya konu olmuştur.

Bu sistemde gerek özel idarenin gelir kaynakları, gerekse ilgili bakanlıkların ödenekler , “torba bütçe “şeklinde il özel idaresinde yerel hizmetlerin toplanmakta, bu kaynaklar malzemeye dönüştürülerek, kaymakamlar aracılığı ile şehir merkezinde emanet komisyonlarına, köylerde de muhtara verilmekte ve bunlar tarafından yatırıma dönüştürülmektedir. Bu suretle, yatırımlarda müteahhit karı ortadan kaldırılmakta, toplam malzeme alımı avantajından istifade edilmekte, şehir merkezlerinde taşeronların yaptığı indirim göz önüne alındığında, bina yapımında %50'ye varan tasarruf, köylerde de proje tutarına göre %75'e varan tasarruflar sağlanmaktadır. 600 yıllık imece kurumunun kaldırılması sonucu görülmüştür ki bütçe imkanlarıyla son derece yaygın kırsal ve kentsel hizmetler, halkın katılımı olmadan gerçekleşmemektedir. Bu nedenle, yeniden fiilen katılımcı modele, “Kendi okulunu kendin yap “ kampanyası ile 1980'lerde dönülmüştür.

Yerel hizmetlerin mahallinde planlanıp, yerel bütçelerde yerel halkın katılımını sağlanarak gerçekleştirilmesi halinde, Tokat örneğinde görülen etkin ve yaygın hizmet sağlanarak, gönüllü halk katılımı ile büyük tasarruflar meydana gelebilecektir. Bu suretle kalkınma ve gelişme için gerekli büyük alt yapıya parasal kaynak bulunmuş olacaktır. Tokat örneği, bunun yapılabiliğini göstermiştir (Öztürk ,1997,182).

5.2.2.4. Meslek Kuruluşlarının Yönetime Katılması

Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları, her biri kendi özel kuruluş yasasına sahip, mesleki yöntem toplumsal örgütlenmelerdir. Bu kuruluşlar, aynı meslek ya da türdeş meslek mensuplarının ulusal ya da bölgesel düzeyde örgütlenmeleri ile oluşturulmuşlardır.

TMMOB, TUSIAD, Ticari Odaları ,Sanayi Odaları, Esnaf ve Sanatkarlar Birliği vb. ,kuruluşlar, iş ve çalışma hayatındaki örgütlü yapılar olup, içinde yaşadıkları toplumun belirli bir kısmını temsil kabiliyetleri bulunmaktadır. Bu uzman kuruluşların , toplumdan bazı beklentileri olabileceği gibi, kendi uzmanlık alanlarında topluma verebilecekleri, sunabilecekleri hizmetler de olmalıdır.

Bu çerçevede, söz konusu kuruluşların taşra birimleri kendi sektörlerinin olduğu kadar, belde çıkarlarının korunmasında da yerel yönetim uygulamalarının yerel izlenmesi açısından etkili ve verimli olabilir. Gönüllülük çerçevesinde doğrudan yerel hizmet üretimine katılabilecekleri gibi, eğitim ve denetim vb. hizmetlerini de sağlayabileceklerdir (ztrk, 1997,183).

Vakıflar : Yerel hizmetlere gönüllü katılım kapsamında, bu tür kuruluşlar arasında özellikle ülkemiz açısından vakıfların ayrı bir yeri vardır. Kamu yararına çalışan birer kuruluş olarak vakıflar geçmişte, bu gün yerel yönetim kapsamına giren su, ulaşım, temizlik, sağlık, kültür gibi hizmetlerin yanı sıra, har türlü toplumsal yardım fonksiyonunu da yerine getirmiştir.

Vakıflar, Osmanlı toplumunda hiçbir zorlama olmaksızın, kendiliğinden oluşmuş sosyal dayanışma anlayışı ile ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla halkın, yaşadığı belde kamu hizmetlerine, örgütlü ve gönüllü olarak katıldığı görülmektedir.

Günümüz şartlarında da, aynı kurumların canlandırılması ve desteklenmesi suretiyle, halkın yönetimine katılım ve böylece hizmetlerin daha etkin bir şekilde sunulması sağlanabilecektir. Osmanlı toplumunda olduğu gibi, gönüllü kuruluş ve kişilerin katkıları yoluyla sağlanabilecek hizmetlerin sınırı yoktur. Ancak, gönüllülerin belirli bir hizmeti sağlama konusundaki becerilerine önem verilmesi, gerekirse bu konudaki iyi çabalar, bir eğitim programı ile desteklenerek, daha etkin hale getirilmelidir. Gönüllülerin, yerel yönetim personeli ile birlikte çalışarak başarılı olmaları , büyük lde onların istekliliğine ve katkılarına bağlı olduğu kadar, yerel yönetim personelinin de gönüllü kişi ve kuruluşları kendileri açısından bir tehdit olarak görmeyerek, uyumlu bir ortak çalışma ortamı meydana getirmelerine bağlıdır (ztrk, 1997, 183)

5.2.3. Kentsel Yönetim Modellerinde Personel Planlaması ve Eğitimi

Yerel yönetimlerin başarısını etkileyen en önemli faktörlerden birisi de personeldir. Azim Öztürk' ün yaptığı araştırmada yerel yöneticiler ; yerel düzeyde personel planlaması yapılmıyor olması , nitelikli personel yokluğu , hizmet öncesinde ve hizmet içi eğitimin yetersizliği vb. sorunları dile getirmişlerdir. Dolayısıyla , yerel yönetimlerin başarısı her şeyden önce nitelikli ve yetenekli personelin varlığına bağlı bulunmaktadır.

Türkiye'de yerel yönetimlerde görev yapan personel dört grupta toplanmaktadır. Bunlar: seçimle iş başına gelenler, belediye başkanı ve meclis üyeleri ; memurlar sözleşmeli ve işçilerdir.

Organizasyonların çeşitli kademelerinde belirlenen görev yerlerine uygun ve gelişme potansiyeline sahip personelin optimal zamanda istihdam edilmesini sağlayan personel planlaması sürecinde; işe alma, eğitim, değerlendirme gibi faaliyetler büyük önem arz etmektedir.

Bu çerçevede, etkin bir personel planlaması yapılırken; çağdaş bir yerel yönetim personel sisteminin oluşturulması, personelin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarının geliştirilmesi, yerel yönetim değerlerinin geliştirilmesi ve yerel görevlilerce özümlemesinin sağlanması başlıca temel ilkeler olarak göz önünde bulundurulmalıdır (Öztürk, 1997, 183)

5.2.3.1. Çağdaş Bir Yerel Yönetim Personel Sisteminin Oluşturulması:

Tüm yerel yönetim birimlerinin, personelini kapsayacak yeni bir yönetim personel sistemi oluşturulmalıdır. Bu yapılırken, şu noktalara dikkat edilmelidir:

- (1) Tüm yerel yönetim birimlerinin, birliklerinin ve kuracakları kurum ve kuruluşların personelin statüsünde uyum sağlamalıdır.
- (2) Personel sistemi kariyer sistemi esas alınarak oluşturulmalıdır.
- (3) Personelin işe alınmasında ve yükseltilmesinde liyakat ilkesi esas alınmalıdır böylece, kayırmacılık, siyasi baskılar vb. etkiler önlenebilecektir.
- (4) Büyük bir siyasi istismar ve gereksiz kaynak kaybına neden olduğu ileri sürülen geçici işçi istihdamı uygulaması kontrol altına alınmalıdır.

- (5) Yerel yönetim birimlerinin, nüfus ekonomik ve toplumsal gelişmişlik düzeyi alanı ve yürütülecek hizmetleri dikkate alan insan gücü planlamasına gidilmelidir. Ayrıca norm kadro görev tanımlaması gibi çağdaş personel teknikleri uygulamalarıdır (Öztürk, 1997, 183).

5.2.3.2. Personelin Hizmet Öncesi ve Hizmet-İçi Eğitim Programlarının Geliştirilmesi

Yerel yönetimler açısından etkin ve verimli bir hizmet sunma sürecine girilebilmesi için, seçilmişler de dahil olmak üzere her seviyedeki personelin, iyi bir eğitim almış olmaları gerekmektedir. Zira, yerel yönetimlerde çalışan personel değişik meslek guruplarından oluşmakta ve çoğu kez belli bir uzmanlık alanına sahip bulunmaktadır.

Yerel yönetim personelinin yetiştirilmesi, pek çok ülkede yerel yönetimlerin finanse ettiği ulusal seviyedeki kurumlar tarafından yönetilen eğitim kuruluşlarında yapılmaktadır (Tortop, 1991, 258-286). Öte yandan, Türkiye’de bayındırlık ve iskan bakanlığı, TODAİE, İller Bankası, İşçileri Bakanlığı ve Türk Belediyecilik Derneği bu konuda hizmet- içi eğitim niteliği taşıyan programlar yapmaktadır. Ancak, söz konusu personelin eğitimi sürekli olarak üstlenen bir kuruluş bulunmaktadır.

Bu çerçevede, Türkiye’deki yerel yönetim personelinin eğitimi ve geliştirilmesi için aşağıdaki öneriler göz önünde bulundurulmalıdır.

- (1) Yerel yönetimlerde görev alan her düzeydeki personele hizmet öncesi ve hizmet-içi eğitimi verecek yerel yönetimler eğitim merkezi açılmalıdır.
- (2) Üniversitelerde yerel yönetim bölümleri açılmalıdır. Ayrıca personelin geliştirilmesi sürecinde üniversitelerin ilgili bölümleriyle sıkı bir iş birliğine gidilmelidir.
- (3) Personeli teşvik edecek özendirme ve ödüllendirme sistemleri geliştirilmelidir.
- (4) Personele, lisans üstü düzeyde eğitim yapabilme imkanları sağlanmalı ve bu desteklenmelidir.

5.2.3.3 Yerel Yönetim Değerlerinin Geliştirilmesi ve Yerel Görevlilerce Özümlemesinin Sağlanması:

Yerel yönetim kültürünün oluşturulması ve yerel görevlilerce özümlemesini sağlayıcı çalışmalarda da personel planlaması ve geliştirilmesi sürecinde önemli katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede;

- (1) Yerel yönetim değerleri, çağdaş uygulamalar dikkate alınarak belirlenmeli ve bir "Görev Anlayışı Belgesi" veya "Hizmet Andı"na dönüştürülmelidir.
- (2) Personelin, görev anlayışı belgesini benimsemesini sağlayacak eğitim programları hazırlanmalıdır.
- (3) Yerel hizmetlerin geliştirilmesi konusunda, çalışanların örgütleriyle iş birliği yapmalıdır.
- (4) Yerel yönetim birimlerinde etkinliği ve verimliliği artırmak, çalışma koşullarını geliştirmek üzere çalışanların ve yönetimin temsilcilerinin katılacağı "Yönetim Geliştirme Kuralları" oluşturulmalıdır (TYSG, 1993,60).

5.2.4. Kentsel Alan Yönetim Modelinde Yerel Yönetimlerin Denetimi

Denetim, genel olarak işlerin kabul edilen plan ve belirlenen ilkelere uygun olarak yürütülüp, yürütülmediği belirtmeye yarayan, bir yönetim fonksiyonudur. Denetim, gerek kamu ve gerekse özel sektör kurum ve kuruluşlarında çeşitli düzeylerde uygulanmakta olup, işlerin verimli bir biçimde yürütülmesine yardımcı olmaktır. Bu çerçevede, tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye'de de ülke bütünlüğü içinde yer alan ve hizmetlerin yerinden karşılanması ilkesi ile oluşmuş olan yerel yönetimler üzerinde denetim bulunmaktadır. Ancak, yerel yönetimler üzerinde uygulanan bu denetimi şekil ve düzeyi, güncelliğini koruyan tartışma konularından birisidir.

Bu çerçevede, yerel yönetimde demokratik ve etkili bir denetim sisteminin kurulabilmesi için dört ayrı denetim biçimine işlerlik kazandırılması gerekmektedir. Bunlar; merkezi yönetimin hukuka uygunluk denetimi, yargı organının denetimi öz denetim ve kamuoyunun denetimidir (Öztürk, 1997, 183).

5.2.4.1 Merkezi Yönetimin “Hukuka Uygunluk” Denetimi

Türkiye’de ki mevcut yerel yönetim sisteminde, idari vesayet olarak adlandırılan yetkisine dayanarak merkezi yönetim, yerel yönetimlerin bütçeleri, bazı meclis kararları, personel işlemleri ve başka bir çok kararları üzerinde “yerindelik denetimi” yapabilmektedir. Bu uygulama yerel yönetimleri; özerk, yerel hizmetleri yürütme yetki ve sorumluluğuna sahip temel kuruluşlar olma özelliğine gölge düşürmektedir.

Bu nedenle bu çalışmada öngörülen modelde merkezi yönetimin yerel yönetim üzerinde keyfi ve kurallara bağlı olmayan yerindelik denetimi yapmasının önlenmesi öngörülmüştür. Buna karşılık, merkezi yönetimler yerel yönetimler üzerine sıkı bir “hukuka uygunluk” denetimi yürütülecektir (Öztürk, 1997, 183)

Hukuka uygunluk denetimi, yerel yönetimlerin işlem ve eylemlerinin mevcut pozitif hukuk kurallarına uygun olup olmadığının incelenmesi ve uyumsuzluğun görülmesi halinde, yargı denetiminin harekete geçirilmesi anlamında, objektif bir denetimdir. Böylece, yerel hizmetlerin, yönetimin bütünlüğü ilkesinde, kamu görevlerinde birlik sağlanarak ve kamu yararı en iyi şekilde korunarak en verimli bir biçimde karşılanması sağlanacaktır.

Bu arada, siyasal nitelikte olan ve seçimler ve halkın katılımı yolu ile uygulanan yerindelik denetimi, yerel topluluğa ait bir yetkidir (Öztürk, 1997, 183)

5.2.4.2. Yargı Organının Denetimi

Yönetimin denetlenmesindeki amaç, yönetimin yararlarının korunmasında çok, yönetilenlerin hak ve menfaatlerinin korunmasıdır. Bu da ancak yönetim ile yönetilenler arasında doğacak uyuşmazlıkların bağımsız mahkemelerde karara bağlanması ile sağlanır.

Demokratik toplumlarda, yönetimin, faaliyetlerini hukuk kurallarının sınırları içerisinde yürütmesi ve kurallar dışına çıktığında kendini bir zorlayıcı müeyyide karşısında bulması, hukuk devleti ilkesinin gereğidir. kişiler arasında çıkan uyuşmazlıkların giderilmesinde de en etkili çözüm, yargı denetimidir (Karatepe, 1993,238).

Yargı denetiminin amacı, yönetim mekanizmasının işleyişinde doğan uyuşmazlıkların kesin çözüme bağlama yetkisinin, yönetimden ayrı ve bağımsız bir organa verilerek, yönetim karşısında yönetilenlerin korunmasını sağlamaktır.

Yargı denetimi, hukuka uygunluğu sağlamakla sınırlı kolay ve ucuza harekete geçirilebilir olmalıdır (TYSG,1993,21): yargı denetimi dava açma hakkının yaygınlaştırılması ile ilgili genişletilmelidir. Belde sakinleri doğrudan doğruya ve merkezi yönetimin yerel düzeydeki temsilcilerine başvurarak dava açma hakkını kullanabilmelidir. Yargı denetimini etkili kılmak amacıyla, yargılama usulü gözden geçirilmeli, davaların hızla sonuçlandırılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalı ve davaların açılması ucuzlatılmalıdır. Bu çerçevede, davaların hızla sonuçlandırılması ve bir yerel yönetim hukukunun geliştirilmesi amacıyla, Bölge İdari Mahkemeleri'ne bağlı yerel yönetim mahkemeleri kurulmalıdır (Öztürk, 1997, 183)

5.2.4.3. Öz (Kendi Kendine) Denetim

Burada ele alınacak olan denetim biçimi, özünde yerel yönetimin kendi kendini denetlemesini nitilemekle birlikte, yaygın olarak uygulanan ve “teftiş” niteliğindeki “iç denetim” den daha farklıdır. Burada yerel yönetimin , kendi seçilmiş organlarının istediği doğrultusunda, kendisini bağımsız bir mali denetim bir “iç denetim” olmaktan çok, “öz denetim” niteliği taşımaktadır.

Bağımsız mali denetimin temel kaygısı yerel yönetimlerin yasallığını, dürüstlüğünü ve şeffaflığını sağlamaktadır. Mali denetim, aynı zamanda harcamaların etkinliğini ve verimliliğini artırma konusunda da çok yararlı sonuçlar verebilir.

Bu arada, bağımsız mali denetim, hem mali hem de idari boyutu içermekte olup, her geçen gün daha yaygın bir uygulama alanı bulmaktadır. Günümüzde, başta İngiltere,Fransa, Danimarka ve Almanya olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi ABD, Kanada ve Avustralya'daki yerel yönetimler de, yalnızca yasalara uygun olarak hareket etmekle kalmayarak, aynı zamanda etkinlik ve verimlilik ilkelerine uygun bir biçimde çalıştıklarını göstermek için, kendilerini kapsamlı bir mali denetime tabi tutmaktadırlar. Bu da, söz konusu yerel yönetimlerin hem merkezi yönetim, hem yargı organları ve hem

de kamuoyu karşısındaki güvenilirlik ve saygınlıklarını arttıran en önemli etkenlerden biri olmaktadır.

Türkiye’deki geleneksel uygulamada denetim süreci, harcamaların usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığının denetlenmesi ile sınırlı kalmaktadır. Bu bağlamda denetimden yalnızca harcamanın ilgili bölüm ya da madde kapsamında yapılmış olması ve harcamanın tahsisat miktarını aşmamış olması gibi çok genel düzeyde teknik olgular anlaşılmaktadır. Kuşkusuz, denetimin bu yönüde çok önemli ve gerekli olmakla birlikte, bütçe kalemlerinde etkinliğin sağlanmasına yönelik hizmet denetimine ya da verimlilik ölçümüne dayalı mali denetim sistemlerine geçmek gerekmektedir.

Bağımsız mali denetimlerini, uzmanlaşmış denetim kuruluşlarına yaptıran yerel yönetimler, kendi önceliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak, genelde mali çizelgelerin denetimi, uygunluk denetimi, iç denetim, ve faaliyet denetimi olmak üzere dört türden oluşan bir denetime tabi tutulabilirler (Emrealp,1993,77-78).

Mali Çizelgelerin Denetimi: Bu denetim, yerel yönetim tarafından hazırlanan mali çizelgelerin tarafsız olarak incelenmesine dayanır. Amaç mali çizelgelerin bir bütün olarak önceden belirlenmiş hedefler ve ölçütlerle uyum içinde bulunup bulunmadıklarını araştırmaktır. Ayrıca yerel yöneticilere, mali çizelgeler ilgili olarak tahmin, analiz, denetim ve rapor hazırlama gibi konular üzerinde geleceğe ait kararların belirlenmesinde rehberlik etmekte amaçlanmaktadır (Öztürk, 1997, 183)

Uygunluk Denetimi: Bu denetimin amacı, yerel yönetimde görev yapanların, genelde yerel yönetimin seçilmiş karar organınca belirlenen çerçevede, bir üst makam tarafından belirlenmiş kurallara uyup uymadığının araştırılmasıdır. Böyle bir denetim, mali olmaktan çok, idari bir ağırlık taşımaktadır.

İç Denetim: Bu, mali ve idari faaliyetlerin gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapıldığı bir denetim türüdür. Amacı, belediye varlıklarının her türlü zarara karşı korunup korunmadığını, faaliyetlerin belirlenmiş politikalarla uyum içinde yürütülüp yürütülmediği araştırmaktır (Öztürk, 1997, 183).

Faaliyet denetimi: Yerel yönetimin organizasyon yapısını, iç denetim sistemleri iç akışlarını ve yönetim başarısını belirlemeye yönelik geniş kapsamlı bir değerlendirmeyi içerir.

Bağımsız mali denetimlerini yaptırmış bir yerel yönetimin biçiminde; mali Çizelgelerin güvenilirliği artar, kredi imkanlarının genişlemesi sağlanır, yerel yönetim hizmetlerinden yararlanan hemşehrilere ve tüm kamuoyuna, faaliyetlerin verimliliği ve mali yapısının durumu hakkında güvenilir bilgiler sunulur, muhasebe hataları ortaya çıkar ve bu yolla gelirlerin ve giderlerin doğru olarak gösterilmesi sağlanabilir.

5.2.4.4. Kamuoyunun Denetimi

Demokratik denetim mekanizmalarının geliştirilmesi, halkın da denetim fonksiyonunda rol oynamasını gerektirir. Ayrıca, yönetimin kamuoyu tarafından denetlenmesi de, aslında diğer denetleme unsurları kadar etkili bir denetleme yoludur. Bu bakımdan, demokratik bir ortamda yöneticiler kamuoyunun etkisi altında kalırlar ve daima kamuoyunun görüş ve düşüncelerini öğrenmeye önem verirler. Öte yandan, kamuoyunun da uyanık ve bilinçli olması, denetlemenin etkili olmasını sağlamada önemli bir unsurdur. Bu nedenle, bir yandan halkın yerel yönetimi denetlemesine imkan sağlayan mekanizmalar oluştururken, bir yandan da seçilmiş ve atanmış görevlilerin halka karşı sorumluluğunu ve hesap vermesini dikkate alan mekanizmaların kurulması gerekir.

Bu çerçevede, yerel topluluk üyelerine; yerel yönetimin seçilmiş ve atanmış görevlilerinin çalışmaları ile ilgili yazılı soru sorma hakkı tanınmalı, ilgilinin soruya cevap vermesini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

Yerel topluluk üyelerinin de sivil toplum örgütlerinin bu sıfatları ile, yerel yönetimin seçilmiş ve atanmış görevlilerin işlemlerinin gözden geçirilmesini, düzeltilmesini, kaldırılmasını vb. talep etme hakkı tanınmalıdır.

Yerel topluluk üyelerinin ve grupların temsilcilerinin, bu nitelikleri ile, yerel yönetim birimlerinin işlem ve eylemleri hakkında dava açma hakları tanınmalıdır(TSYG,1993, 34).

5.2.4.5. Kentsel Alan Yönetim Modelinde Yönetimler Arası Koordinasyon ve İşbirliği

Yukarıda çeşitli yönleriyle ayrıntılı bir biçimde açıklandığı gibi, önerilen yerel yönetim modelinde, ortak-yerel ihtiyaçların karşılanmasında asıl sorumluluk temelde üç türe ayrılmış yerel yönetim birimlerindedir. Bunlar; bölge yerel yönetimini, ilçe yerel yönetimi ve belediyelerdir.

Bu arada, söz konusu yerel yönetim birimlerinin uygulamada karşı karşıya kaldıkları sorunlar bazen kendi örgütleri için üstesinden gelinemeyecek kadar büyük, bir örgüt ve kaynak ayrılmasına değmeyecek kadar küçüktür. İşte bu durum, yerel yönetimler arasında işbirliği ve koordinasyon ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Zira, böylece hizmetler daha verimli bir şekilde sunulabilecektir.

Mevcut yerel yönetim uygulamasında bu görevi “birlik”ler yerine getirmektedir. Ancak, Azim Öztürk’ ün yaptığı araştırma kapsamındaki yerel yöneticiler, büyük bir çoğunlukla ”Birliğin amacına uygun, faal bir şekilde faaliyet gösteremediğini” ve “Birlik üyelerinin gerekli desteği sağlamadıklarını” belirtmişlerdir. Dolayısıyla, mevcut sistemde yerel yönetim birliklerinin verimlilikleri düşük düzeydedir.

İş ve güç birliği yaparak, yerel hizmetlerin daha etkin, ucuz ve hızlı bir şekilde sunulmasını sağlamak anlamında, yerel yönetimler arasında çeşitli”birlik” lerin oluşturulmasını bu çalışma kapsamında da esas olarak desteklenmektedir. Ancak söz konusu birliklerin başarılı olabilmesi için şu noktalara dikkat edilmesi gerekir (Gönül, 1977,181-185).Ülkenin içinde bulunduğu şartlar dikkate alınarak, birliklerle ilgili yeni bir yasa çıkarılmalıdır.

Birliklerin gelirleri açık bir şekilde belirlenmeli; sağlıklı ve verimli kaynaklara dayandırılmalıdır.

Birliklere üye olarak katılmak, genel olarak isteğe bağlı olmalıdır. Ancak, coğrafi konum ve yerel hizmet şartlarının gerektirdiği hallerde katılma zorunlu olmalıdır.

Birlikler en az yılda bir kez denetlenmelidir.

Birlikler sürekli ve çok amaçlı olmalıdır.

Birliklere devlet bütçesinden belirli oranda yardım yapılmalıdır.

Bu arada, yerel yönetimler ticaret, sanayi ve ziraat odaları ve diğer demokratik kitle örgütleriyle de hizmet sağlamak ve karşılıklı çıkara dayalı ilişkilere girmelidirler.

5.3.Büyükşehir İlçe Yönetim Modeli Önerisi

Büyükşehir ilçe (kaymakamlık) yönetimlerini ülkemizdeki diğer ilçe yönetimlerinden ayrı görmek zordur. Bugünkü hukuki yapıda büyükşehir ilçe yönetimi ile kırsal ilçe yönetimi aynı kanunlarla idare edilmektedir. Bu nedenle bu yönetimlerin ortak sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunlar kaynak yetersizliği, yetkilerin değişik makamlarda toplanması demokratik katılımın olması, bazı sorunların çözümünde yetkili mercilerin olmaması.

Çalışmamızın bu kısmında yeni bir büyükşehir ilçe yönetim modeli önerisinde bulunmak yerine mevcut yapıdan kaynaklanan sorunlara somut öneriler getirmek suretiyle sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

5.3.1. Büyükşehir İlçe Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlardan Hukuki Yapıya İlişkin Çözüm Önerileri

Bu çerçevede büyükşehir ilçe yönetimlerinde karşılaşılan sorunların çözümünde aşağıdaki önerileri sıralayabiliriz;

1-Ülkemizde metropol yönetim anlayışı 27.6.1984 gün ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesiyle yazılı bir kurala bağlanmıştır.

Ancak, sözü edilen Kanunun metropol yönetim anlayışını mahalli idare birimi olan belediyelerle sınırlı olarak getirmiş, 3030 sayılı kanunla büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde ayrı sınıra ve tüzelkişiliğe sahip ilçe belediyeleri kurulurken bu belediyelerin buldukları mülki idare amirlerinin yani büyükşehir yönetimi ile görevli il valiliklerinin ve büyükşehir halindeki kaymakamlıkların hukuki statülerinde hiç bir değişiklik yapılmamıştır.

Sonuç olarak mülki idare birimleri için metropol yönetim anlayışına uygun yeni düzenlemeler getirilmemiştir.

Bugün metropol özelliklerine sahip İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Gaziantep, Bursa, Konya. Ve Kayseri illerinin, klasik yönetim anlayışı içerisinde yönetilmesi mümkün değildir.

Önümüzdeki yıllarda büyükşehir sayısının artacağı da göz önünde bulundurularak büyükşehir illerinde yönetim ve mülki idare yapısı hususunda yeni bir yasal düzenlemeye gidilmelidir. Bu anlamda büyükşehir il valisi proje üreten, kaynak bulan, koordinasyonu sağlayan ve planlayan büyükşehir dahilindeki ilçe kaymakamı ise bu projeleri uygulayan konumuna gidilmelidir.

2-Büyükşehir uygulaması yapılan illerin büyükşehir dahilindeki ilçelerinin hukuken diğer ilçelerden farklı bir yapıya sahip olmaması, büyükşehir dahilindeki ilçelerde görev yapan kaymakamların da diğer ilçe kaymakamlarının sahip oldukları görev ve yetkileri (açıkça kanunlarda belirtilen istisnalar dışında) aynen korumaları gerekirken , büyükşehir illerinde bulunan valiler "Mahallin en büyük Mülki İdare Amiri" deyiminin "İl Valisini ifade ettiğini, bu itibarla, söz konusu deyim geçtiği kanun metinlerindeki yetkilerin büyükşehir sınırları dahilindeki mülki idare amirlerinin en büyüğü olan vali tarafından kullanılması gerektiği belirtilerek uygulamayı bu yönde yapmaktadırlar.

"Mahallin en büyük amirinden ne anlaşılması gerektiği konusunda" İçişleri Bakanlığının 19.11.1992 tarihli genelgesi ile, büyükşehir belediyesi kurulan illerimizde, başta 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu olmak üzere kanunlarımızla mahallin en büyük mülki idare amirlerinin yetki ve sorumluluğuna verilen hususların görev ve yetki alanının daraltıldığı, belirtilerek "Mahallin en büyük mülki idare amiri" kavramına açıklık getirilmiş, bu kavramdan sadece İl Valisinin anlaşılması gerektiği hususu açıkça vurgulanmıştır. Uygulamanın İçişleri Bakanlığının 19.11.1992 tarihli genelgesi doğrultusunda sürdürülmesi gerekmektedir.

Bunun dışında, ilçe kaymakamlarına görev ve yetki veren pek çok yasada açıkça "Kaymakam" unvanı kullanılmasına rağmen, büyükşehir dahilindeki ilçe kaymakamları bu görev ve yetkilerinin bir kısmını kullanamamaktadırlar.

Örneğin, İl İdaresi Kanunu Kaymakamı ilçenin genel asayişinden sorumlu tutarken, doğrudan "Kaymakam" unvanını kullanmıştır. İl İdaresi Kanununun 27.maddesi ilçe genel idaresinin başı merciinin kaymakam olduğunu ilçede kurulan teşkilatın 'adli ve

askeri teşkilat hariç) kaymakamın emri altında olduğunu belirterek herhangi bir değişik yoruma imkan tanımamıştır.

Aynı şekilde 5442 sayılı Kanunun 31. Ve 32. Maddeleriyle verilen denetleme yetkisi, 2559 sayılı Kanunun 9. Maddesiyle verilen arama yetkisi, 5442 sayılı Kanunun 34b., 657 Sayılı Kanunun 112. Maddesiyle verilen mazeret izni verme yetkisi, aynı kanunun 138. Maddesiyle verilen görevden uzaklaştırma yetkisi, 3201 sayılı Kanunun 84. Ve ek 9. Maddeleriyle verilen disiplin amiri olma yetkisi, 772 sayılı Kanunun 8. Maddesiyle verilen atama yetkisi, 3046 sayılı Kanunun 8 ve 15. Maddeleriyle anılan amirlik, 2860 sayılı Kanunun 7. Maddesiyle verilen yardım toplamaya izin verme yetkisi, 3167 sayılı Kanunun 10. Maddesiyle verilen av tezkeresi verme yetkisi gibi yetkilerde açıkça "Kaymakam" unvanı kullanıldığı halde bu görev ve yetkilerin bir kısmı da büyükşehir dahilindeki ilçe kaymakam lacı tarafından kullanılamamaktadır.

Kanunlarda açıkça "Kaymakam" unvanı kullanılan görev ve yetkiler için büyükşehir statüsünde olan illerde görev ve yetkiler için büyükşehir statüsünde olan illerde görev yapan valilerin, kaymakamlara ait görevleri üstlenmek, bu görevleri yerine getirirken kullanacakları polis teşkilatı ve diğer teşkilatları, kaymakamın emir komuta sistemi dışına çıkarabilmek "Hak ve yetkileri" yoktur.

Büyükşehir statüsünde olan illerde görev yapan valilerce sürdürülen uygulamanın gerekçesini oluşturan ikinci olgu, büyükşehir yönetimlerinin özelliğidir. Valilerce kabul edilen görüşü göre, "Metropol Asayiş Yönetimi" hizmet ve yetkilerin tek elde toplanmasını gerekli kılmaktadır.

Halbuki, "Çağdaş Metropol Yönetimi" görev ve yetkilerin mahalli otoritelerce yerine getirilip kullanılmasını, ancak bir üst düzey birimin, görevlerin ifasında ve yetkilerin kullanılmasında planlama ve koordine gücünü elinde tutmasını öngörmektedir.

Bu durumda, umuma açık yerlere açık ruhsatı vermenin, umuma açık yerleri denetlemenin, bir otelde kalanların kimliklerinin tespitinin, bar ve pavyonlarda çalışacak kişilere izin vermenin, memurların sicil, disiplin amiri olmanın ve onlara izin vermenin metropol yönetimi otoritesiyle hiçbir ilişkisi yoktur.

Diğer taraftan, valiliklerce sürdürülen uygulamanın pratiğinde, ifade edilenin aksine, kolluk hizmet ve yetkilerin tek elde toplanmadığı, bu görev ve yetkilerin emniyet

teşkilatının alt düzey birimleri arasında dağıtıldığı örneğin Ankara metropol inde yürürlükteki mevzuatımıza göre, görevsiz ve yetkisiz Emniyet Müdür Yardımcıları, Emniyet Şube Müdürleri ve Emniyet Amirleri yetkili kılınmıştır.

Yetkilerin, 19.11.1992 tarihli bakanlık genelgesinden sonra bu genelgede açıkça yetki devrinin öngörüldüğü (umuma açık yerlerin açılması, kapatılması içkili yerlerle ilgili işlemler, telsizlerin asayiş kanalına bağlanması, personel atamaları, izin, sicil, disiplin, yazışmalar" durumlarda kaymakamların yetkili olmaları anlayışını benimsedikleri anlaşılmıştır.

Kısa vadede bu sorunların çözümü için kanunlarda açıkça "Kaymakam" unvanının yer aldığı durumlarda büyükşehir ilçe kaymakamlarının görevli ve yetkili olduğu, kanunlarda "Mahallin en büyük mülki idare amiri" unvanının kullanıldığı durumlarda ise, metropol yönetim anlayışına girmeyen nokta hizmet gibi konularda büyükşehir dahilindeki ilçe kaymakamlarının yetkili olduğunun belirtildiği ve bu yetkilerin neler olduğunun (Bakanlıkça yapılacak bir çalışmadan sonra) tek tek açıklandığı, 19.11.1992 tarihli bakanlık genelgesinde açıklığa kavuşturulmayan konuları da kapsayacak şekilde bir bakanlık genelgesi hazırlanmalıdır.

Kalıcı çözüm ise, il valileri ve büyükşehir dahilinde görev yapan ilçe kaymakamlarınca görev ve yetkileri ve büyükşehir yönetimi konusunda çağdaş metropol yönetim anlayışına uygun, Vali-Kaymakam arasındaki yetki karmaşasına son verici, büyükşehirlerin ekonomik, siyasal ve sosyal yapısını dikkate alan, günün ihtiyaçlarına cevap verecek büyükşehirlerle ilgili yeni bir yasal düzenleme mutlaka yapılmalıdır.

5.3.2. Büyükşehir İlçe Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlardan İlçe Teşkilatlarına İlişkin Çözüm Önerileri

Bu çerçevede büyükşehir ilçe yönetimlerinde karşılaşılan sorunların çözümünde aşağıdaki önerileri sıralayabiliriz;

Bakanlıkların teşkilatlanması bakımından 7.12.1989 tarih ve 20365 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelikle 2996 sayılı Maliye Vekaleti Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanununun 23. Maddesine dayanılarak kurulan Büyükşehirlerdeki vergi

dairelerinin 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 8., 17 ve 17. Maddelerine aykırıdır.

Büyükşehir dahilindeki ilçelerde kurulan vergi dairelerinin 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümlerine uygun olarak kurulması , 7.12.1989 gün ve 20365 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Vergi Daireleri Kuruluş ve Görev Yönetmeliğinin, 3946 sayılı kanunun 8., 15 ve 17. , 178 sayılı Maliye ve Gümrük Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında K.H.K.'nın 34. Maddelerine göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Büyükşehir ilçe mal müdürlüklerine bağlı milli emlak servislerinin Milli Emlak Genel Müdürlüğünün 15.3.1988 gün ve Şb. 9200 sayılı genelgesiyle kaldırıldığı, bu işlemin 178 sayılı Maliye ve Gümrük Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında K.H.K.'nın 5., 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanunun 8. Maddesine aykırıdır.

Bu nedenlerle hazine arazilerine sahip çıkmak, devlet binalarını korumakla yükümlü olan büyükşehir ilçe mal müdürlüklerine bağlı milli emlak servislerinin yeniden kurulması gerekmektedir.

Yine Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Büyükşehir ilçe teşkilatlarının Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının 29.5.1986 günlü bakan onaylı genelgesi ile kaldırdığı, bu uygulamanın bu uygulamanın 3046 sayılı kanunun 17/d maddesi hükmüne aykırı olduğu, çünkü bakanlığın bakanlar kurulu izni olmadan ilçe teşkilatlarını kaldırmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle 3046 sayılı kanunun 8 ve 17., 441 sayılı Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında K.H.K.'nin 27. Maddesi gereğince büyükşehir dahilindeki ilçelerde 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümleri doğrultusunda taşra teşkilâtı kurulmalıdır.

Bunların dışında Sağlık Bakanlığına bağlı ilçe teşkilatlarının kurulmadığı, bunun yerine "İdari Tabip" görevlendirildiği, bu görevlinin ilçedeki diğer sağlık kuruluşlarının amiri olmayıp, sadece memurun muhakemat komisyonu ve ilçe idare kuruluna iştirak ettiği, böylece Sağlık Bakanlığınca 3946 sayılı Kanunun 8 ve 17., 181 sayılı Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında K.H.K.'nin 38. Maddelerine aykırı

davranıldığı, Bakanlığın bakanlar Kurulu izni olmadan ilçe teşkilatı kurmasının mümkün olmadığı;

Bu nedenle, büyükşehir dahilindeki ilçelerde karmaşıklığı önleyecek, ilçelerdeki sağlık birikimleri arasında koordinasyonu sağlayacak ilçe sağlık müdürlüğü teşkilatları 3946 sayılı kanunun 8 ve 17., 181 sayılı K.H.K. 38. Maddeleri uyarınca ilçelerde 5442 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda kurulmalıdır.

Çevrenin korunması, iyileştirilmesi; kırsal ve kentsel alanda arazinin ve bağlı kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması; su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi; Ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerinin daha iyi korunabilmesi için 443 sayılı "Çevre Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 32. Maddesi, 3046 sayılı Kanunun 8., 15 ve 17. Maddeleri uyarınca Çevre Bakanlığının taşra teşkilatları kurulmalıdır.

2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu, jandarma ile mülke idare amirleri arasındaki bağları oldukça zayıflatmış, mülki idarenin yönetici etkisini büyük ölçüde sınırlandırmıştır. Bu durum büyükşehir dahilindeki ilçe kaymakamları için de aynen geçerlidir.

Jandarma ile mülki idare amirleri ilişkisine işlerlik kazandırmak amacıyla 2803 sayılı kanunda bağlılık, atama, disiplin, soruşturma, görevden uzaklaştırma, teftiş ve denetleme, mülki sicil ve izin konularında yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

5.3.3. Büyükşehir İlçe Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlardan Memurların Siciline İlişkin Çözüm Önerileri

Bu çerçevede büyükşehir ilçe yönetimlerinde karşılaşılan sorunların çözümünde aşağıdaki önerileri sıralayabiliriz;

Büyükşehir dahilindeki ilçe kaymakamlarının sicile ilişkin yetkilerinde diğer ilçe kaymakamlarından farklı olarak emniyet teşkilatı ile ilgili sicil düzenlemelerinde değişik hüküm ve uygulamaların getirildiği görülmüştür.

2.1.1987 tarihli Emniyet Teşkilatı Mensuplarının Sicil Raporlarını düzenlemeye yetkili amirleri belirleyen yönetmelikte 1112.1987 , 13.5.1989 tarihli onaylarla değişiklik yapıldığı, bu değişikliklerde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 29.11.1984 gün ve

243 sayılı K.H.K. ile değişik 112. Maddesinin 2. Fıkrası ve Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulan sicil yönetmeliğinin 30. Maddesinin 2. Fıkrası hükümlerine aykırı davranıldığı anlaşılmaktadır.

657 sayılı Kanunun 112/2 ve Devlet Memurları Sicil Yönetmeliğinin 30/2. Maddelerine aykırı hükümler taşıyan Emniyet Teşkilatı Mensuplarının Sicil Raporlarını Düzenlemeye Yetkili Amirleri Belirleyen Yönetmelikte değişiklik yapılmalıdır.

Bu amaçla;

- a) İlçede (büyükşehir ilçeleri dahil) görevli bölge trafik istasyon amiri ve memurlarının sicil amiri olarak kaymakama yer verilmelidir.
- b) Büyükşehir dahilindeki ilçeler hukukumuzda göre diğeri ilçelerle aynı statüde olduklarından, büyükşehir dahilindeki ilçeleri diğeri ilçelerden ayıran mevzuatımızda herhangi bir hüküm bulunmadığından, emniyet teşkilatı mensuplarının sicil raporlarını düzenlemeye yetkili amirleri belirleyen yönetmeliğin (E) bölümü (ilçe bölümü) büyükşehir dahilindeki ilçeler için de aynen geçerli olmalıdır. Bu nedenle yönetmelikteki merkez ilçe emniyet Amirliği bölümü tamamen iptal edilmelidir. (Yaman-Kara, 1996).

6. BATTALGAZİ İLÇESİ VE SORUNLARI

Malatya İlinin 1980 yılından sonra hızla kat ettiği gelişme sonucu nüfusu artmış ve yoğun bir kentleşme sürecine girmiştir. Malatya'daki bu nüfus artış sebeplerinden birisi, bölgedeki terör nedeniyle komşu illerden (Elazığ, Adıyaman, Diyarbakır, Bingöl gibi) yoğun göç almasıdır. Yine 1980'li yıllardan sonra Türkiye'de serbest ekonomik modelin uygulanması, ihracattaki patlama ve böylece kayısının dış pazarlara rahatlıkla ulaşması Malatya'nın kalkınmasında etken bir rol oynamıştır. Bu gelişmeler Malatya'nın tekstil ve diğer sanayi dallarında da gelişmesine neden olmuştur. Bu gelişmeler Malatya'yı doğuda bir cazibe merkezi haline getirmiş ve böylece Malatya'nın hinterlandında (etkileşim sahası) olan Battalgazi, Yeşilyurt ilçeleri ve Hanımınçiftliği, Bostanbaşı, Yakınca, Orduzu, Hatunsuyu, Hasırcılar gibi kasabalarla birlikte büyük bir kent merkezi oluşturmuştur. Bu birimler sosyal, ekonomik ve ticari yönlerden Malatya il merkezi ile yakın ilişki içerisinde oldukları için dolayısıyla Malatya'nın yaşadığı kent sorunlarını yaşamaktadırlar.

Yukarıda sayılan birimlerin içme suyu tek merkezden gelmekte, bir kısmının kanalizasyonu Malatya şehir kanalına bağlı olarak çalışmakta, çöp alanları ve yollar ortaklaşa kullanılmaktadır. Yine Malatya'nın kent kültürünü oluşturan tarihi eserleri bu sayılan birimler içerisinde yer almaktadır. Tarihi eser yönüyle Battalgazi (Eskimalatya) büyük önem arz etmektedir. Malatya ve yakın çevresinde bulunan bu ilçe ve kasabalar hava kirliliği gibi diğer çevre sorunlarını ortaklaşa yaşamaktadırlar.

Tüm bu olgular Battalgazi ilçesini her yönüyle Malatya merkeze bağlamakta ve ortak sorunları ortaklaşa çözmeyi gerekli kılmaktadır. Şu an için idari ve hukuki yönden ilk çözüm yolu olarak, Malatya'nın bu sayılan yerleşim birimleri ile birlikte büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşturulmasından geçmektedir. Bu yapıldığında bu yerleşim birimleri ve Malatya'nın yaşadığı kent sorunlarının daha etkin ve süratle çözüleceği kanaatindeyim.

Bu bölümde Battalgazi ilçesi bütün yönleriyle tanıtılarak sorunları tespit edilmiştir. Bu sorunlardan hareketle büyükşehir ilçe sorunları ortaya konarak çözüm üretilmeye çalışılmıştır.

6.1. Battalgazi İlçesinin Tarihi

Tarihte Malatya'nın ikinci yerleşim yeri olan, 1988 yılına kadar Eskimalatya ismiyle anılan İlçenin tarihi çok eskidir. Malatya şehrinin ilk kuruluş yeri bugünkü Bahçebaşı kasabası içinde yer alan Aslantepe Höyüğüdür. Bu alan özellikle M.Ö.XX ve XIX. Yüzyıllarda işlek kervan yollarının kesiştiği bir bölümdür. O zamanki Asur ve Urartu kaynaklarında bu yöre MALDİA, MELİT, MELİDE ve MELİTEA olarak değişik biçimlerde isimlendirilmiştir. M.S. I. yy.da Aslantepe Höyüğündeki bu yerleşim birimi bugünkü Eskimalatya üzerine kaymıştır. Dolayısıyla bu tarihten itibaren 1836 yılına kadar geçen ve Malatya tarihi olarak anlatılan bölüm aslında Battalgazi İlçesinin tarihidir. (Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği ,1998)

Romalılar ve Bizanslılar döneminde büyük bir şehir haline gelen Eskimalatya etrafı surlarla çevrilmiş, doğuda askeri bir üst olarak önem kazanmıştır. Bizans egemenliğinde olduğu halde yıllarca Sasanilerin akınına uğramış, VII. yy.dan X. yy.la kadar Araplarla Bizanslılar arasında el değiştirmiştir. Araplar tarafından MALATİYA adıyla anılan kent 1101 yılında Danişmentlilerin, 1105 yılında Anadolu Selçuklularının, 1399 yılında ise Osmanlıların eline geçmiştir. 1401 yılında Timur'un ordusu tarafından yağmalanmıştır. Daha sonra Osmanlılarla Memlûklular arasında çekişmeye konu olmuş ve Dulkadiroğlularının yönetimine girmiştir. 1515'de 1.Selim'in Osmanlı topraklarına kattığı kent daha sonra Zulkadiye eyaletine bağlı Malatya Sancağının merkezi yapılmıştır.

XIX. yy.ın başında sürekli ayaklanma ve eşkıya saldırıları yüzünden şehir harap duruma düştü. Halk kent çevresindeki bağlarda yaşayınca kentin gelişmesi durmuştur. Doğu Anadolu'daki Osmanlı orduları komutanı Hafız Mehmet Paşa karargahını Harput'tan Malatya'ya taşınca halk kenti terk etti. Boş kalan evlere askerler yerleştirilince bağların yoğun olduğu Aspuzu yöresine giden halk geri dönmedi ve bu mahalde yeni Malatya gelişmeye başladı. Ordu Nizip savaşı için Eskimalatya'dan

ayrılınca kent boş kaldı. Halk harabeye dönmüş evlere dönmedi. 1839 Mayısından sonra Eskimalatya eski bir yerleşim birimi olarak varlığını sürdürdü.

Cumhuriyet döneminde Malatya'nın İl olmasından sonra Eskimalatya 1932 yılında nahiye oldu, 1948 yılında belediye kuruldu. 1987 yılında Eskimalatya Belediyesi encümeninin ittifakla aldığı kararla "ESKİMALATYA" ismi ünlü Türk İslam Komutanı ve Kahramanı Battalgazi'nin burada yaşamasından dolayı değiştirilerek "BATTALGAZİ" adını aldı. Eskimalatya kasabası 19.06.1987 tarih ve 3392 sayılı kanunla (04.07.1987 tarih ve 19507 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.) İLÇE oldu . 01.05.1988 tarihinden itibaren ilçede kuruluşlar faaliyetlerini sürdürmeye başladılar(Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği, 1998).

6.2. Coğrafi Yapısı ve Yerleşim Durumu

Battalgazi ilçesinin coğrafi konumu tarım ve meyveciliğe oldukça uygundur. Tarım dışı arazi toplam arazinin ancak %6'sı kadardır. Geri kalan arazinin tamamına yakını tarım amaçlı ve yerleşim yeri olarak kullanılmaktadır.

6.2.1. Arazi durumu;

Battalgazi İlçesi arazi yapısı olarak az sayıda dağlarla kaplıdır. Verimli tarım alanları çizelge 1 de görüldüğü gibi daha geniş yer tutmaktadır. Battalgazi'deki toprak yapısının kullanım amacına göre dağılımı çizelge 1 de verilmiştir. Çizelge 1'in incelemesinde görüleceği gibi Battalgazi ilçesi alanının büyük bir bölümü tarım ve yerleşim amaçlı olarak kullanılmaktadır. Başka bir deyişle ilçe toprağının %36.1'i tarım arazisi, %15,6'i su alanları, %13,5'i meyvelik arazi,%13,1'i tarla arazisi, %5,9'u çayır ve meralar, %8,1'i yerleşim alanı ve %2.4'ü tarım dışı araziden oluşmaktadır.

Çizelge1.Yüz Ölçümü ve Kullanım Amaçlarına Göre Arazi Dağılımı,

Yüzölçümü	Dekar	% oranı
Yerleşim Alanı	22870	8,1
Tarım Dışı Arazi	6850	2,4
Su Satırları	44720	15,8
Çayır ve Meralar	16710	5,9
Tarım Arazileri	101970	36,1
Tarla Arazisi (ekilen)	37240	13,1
Meyvelik Arazi	38340	13,5
Sebze Arazisi	13470	4,7
Toplam	282170	100

Kaynak: Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği,1998

Battalgazi İlçesi; Malatya İlinin Kuzey Doğusunda, Kuzey Yarımkürede 38-39 Derecelik Doğu Meridyenleri ile 38-39 Derecelik Kuzey Paralelleri arasında yer almaktadır. Battalgazi ilçesi

Doğusu : Elazığ İli (Bugünkü Karakaya Baraj Gölü)

Batısı : Akçadağ Ovası (Dilek Kasabası)

Kuzeyi : Arguvan İlçesi, Tohma Çayı (Bugünkü Karakaya Baraj Gölü)

Güneyi : Malatya İli Hanımın Çiftliği Kasabası, Bahçebaşı Kasabası.

ile çevrelenmiştir.

6.2.2. Dağlar, Ovalar, Akarsular

Yer şekilleri bakımından Güneydoğu Torosların devamı olan Beydağlarının çevrelediği Malatya Ovasının Kuzeyinde yer almakta ve önemli bir dağı olmayıp, tamamen düzlüktür. Önemli akarsuyu yoktur.

6.2.3. Jeolojik Yapısı

Malatya alanının III. Çağda oluştuğu sanılmaktadır. Bosen Yaşlı Marnkireç taşı birimleriyle temsil edilmektedir. Faylı olup, ova içerisinde Neojen alt tabakalarda Pliye Kuvaterner-Yaşlı Konglomera birimi yen almakta, en geniş ve genç oluşukları Kil-Kum-Çakıldan oluşan Alüvyon toprak ile örtülüdür. Vadi içerisinde örtü birimi düşük kodlardadır. Malatya Ovası 1500 metreyi aşan yükseklikteki sıradağlar ve yaylalar ile çevrilmiş olan genişçe bir çöküntü alanıdır. İlçeden başlayarak Yazıhan ve Akçadağ ilçelerine kadar olan bölümde 50-60 metre kalınlıktaki Konglomera tabakaları yer almaktadır. (Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği)

6.2.4. İklimi

Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı geçer. Yağışlar Akdeniz üzerinden gelen alçak basıncı sağlar. Doğu Anadolu üzerinde bulunan basınç etkisiyle alçak basıncın hareketini ağırlaştırarak devamlı yağış alır. Bununla beraber hangi mevsim olursa olsun her türlü iklim hareketine elverişlidir. Yıllık sıcaklık ortalaması 13.5 derece civarında olup en sıcak günler Haziran-Temmuz aylarında 27-30 derece olduğu görülür. En çok yağış İlkbahar ve Sonbahar aylarında yağar. Yıllık ortalama yağış miktarı 400-500 mm'yi bulmaktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 900 metredir.

6.3. Nüfus Durumu

Battalgazi ilçesinin 1997 yılı Nüfus saptamasına göre İlçe Merkezinin Köylerle birlikte toplam nüfusu 26.598' dir. Nüfusun 14.901'i İlçe Merkezinde, 11.697'si ise Köylerde yaşamaktadır. Nüfusun % 85'i Tarım, % 10'u Esnaf ve Ticaret, %5'i çeşitli işlerle uğraşmaktadır.(DİE, 1998) İlçenin nüfus dağılımı Çizelge 2. de gösterilmiştir.

Çizelge 2. Battalgazi İlçesi Kasaba-Köylere Ait Nüfus Dağılımı

No	Yerleşim Yeri	Nüfusu
1.	Battalgazi İlçesi	14901
2.	Hasırcılar Belde Belediyesi	1098
3.	Hatunsuyu Belde Belediyesi	3878
4.	Adagören Köyü	136
5.	Ağılyazı Köyü	175
6.	Alışar Köyü	1544
7.	Boran Köyü	318
8.	Çolakoğlu Köyü	405
9.	Kadıçayırı Köyü	414
10.	Kemerköprü Köyü	1005
11.	Kuluşağı Köyü	460
12.	Meydancık Köyü	147
13.	Şişman Köyü	234
14.	Toygar Köyü	600
15.	Yarımcahan Köyü	284
Toplam Nüfus		25599

Kaynak: DİE ,Genel Nüfus Sayımı,1990

Çizelgenin incelenmesinden görüleceği gibi ilçeye bağlı köy nüfuslarının doğuanadolu bölgesindeki diğer köy yerleşim bölgelerine göre kalabalık olduğu görülmektedir. Çizelgedeki Hatunsuyu Belediyesi 3878 nüfus, Hasırcılar Belediyesi 1098 nüfus, Alışar Köyü 1544 nüfus,Kemerköprü Köyü 1005 nüfus, Toygar Köyü 600 nüfus,Kuluşağı Köyü 460 nüfusu ile nüfus yoğunluğu yüksek olan köylerdir. Bu köylerdeki nüfusun yoğun olması Battalgazi ilçe merkezinde olduğu gibi bu köylere de terör bölgelerinden gelen göç etken olmuştur. Ayrıca bu köylerin tarım arazilerinin verimli olması köylü nüfusun bu köylerde toplanması sonucunu doğurmuştur.

6.4. İlçenin Sosyal Durumu

Eskimalatya Türkler tarafından alındıktan sonra Bölgeye Türk Boyları yerleştirilmeye başlanmıştır. Bundan sonra hızla gelişen şehirde nüfusun büyük bir bölümü Türk ve Müslüman halktan meydana gelmiştir. 17. ve 18. Y.y.'larda oldukça hareketli bir şehir görünümü alan Eskimalatya 19.y.y.'in yarısına kadar bu hareketliliğini

sürdürmüştür. 1838 yılında şehrin bugünkü Malatya'ya nakledilmesiyle Sosyal yönden büyük bir gerileme başlamıştır. Bu durum yakın zamana kadar devam etmiştir.

İlçede sulanabilir arazi fazla olduğundan halk geçimini bağ-bahçe ve sebzeçilikten sağlamaktadır. Halkın %85'i tarımla uğraşarak geçimini temin etmektedir. 4613 adet çiftçi ailesi mevcuttur. Kayısı başta olmak üzere şeker pancarı, ekimi izne bağlı tütün, sebze ve meyveciliğin gelişmesiyle buna dayalı fabrikaların kurulması, Ziraat Meslek Lisesinin açılmasıyla ilçeye hareketlilik gelmiştir. Halkın bir kısmı besi hayvancılığı yaparak yaşamını sürdürmektedir.

Türkiye hızla kentleşmektedir. Kentsel nüfusun artışı sağlayan ana öge köylerden olan göçtür. Köylerden göç etmiş olanlar kentsel nüfusun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. (Kartal, 1978, 159) Battalgazi İlçesi kurulduktan sonra Sosyal yaşantı hızla gelişmeye ve değişmeye başlamıştır. İlçeye son yıllarda diğer şehirlerden, özellikle Adıyaman ve Şanlıurfa'dan büyük ölçüde göç olmakta ve çevre illerden gelen vatandaşlar yarıcılık usulüyle yerleşmektedirler. Bu durum ilçenin büyümesine ve nüfusun artmasına neden olmaktadır.

6.5. Eğitim ve Kültür

Battalgazinin Malatya'ya yakın olması eğitim ve kültür durumunu olumlu yönde etkilemiştir. Malatya'da bulunan İnönü Üniversitesi, 2.Ordu Karargahı bu ilin sosyal kültürel ve ekonomik yapısına olumlu katkılar sağlamaktadır. Battalgazi ilçesinden de Malatya'ya ulaşımın çok kolay olması (15 dakikada bir otobüs) ilçenin bu sosyal ve kültürel yapıdan nasibini almasını sağlamıştır. Ancak sosyal ve kültürel yapıya etki eden kurumlar Malatya'da olduğu için bu yakınlık nedeniyle bazı sosyal ve kültürel tesisler Battalgazi ilçesinde tekrar kurulmamıştır. Eğitim ve kültür durumuna ilişkin diğer sayısal bilgiler aşağıda verilmiştir.

6.5.1. Eğitim Durumu

İlçemizde Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı 1 adet Ziraat Meslek Lisesi, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 2 adet lise, 1 adet İmam-Hatip lisesi, 1 adet yatılı ilköğretim bölge okulu, 15 adet birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu ve 13 adet de ilköğretim okulu

vardır. Bu okullardan 1 lise, 1 imam-hatip lisesi, 1 ziraat meslek lisesi, 1 yatılı ilköğretim bölge okulu, 9 ilköğretim okulu ilçe merkezinde, 1 lise, 5 ilköğretim okulu, Hatunsuyu Kasabası'nda, 1 ilköğretim okulu Hasırcılar Kasabasında, 13 ilköğretim okulu da köylerimizde bulunmaktadır. İlçenin öğretmen ve öğrenci sayıları Çizelge 3.'tedir.

Çizelge 3. İlçe Genel Öğretmen ve Öğrenci Sayısı

Okul Türü	Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı		
	Bayan	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
İlköğretim Okulu	88	117	205	2006	2600	4606
Ortaokul	-	-	-	83	201	284
Lise	32	67	99	189	482	671
Ziraat Meslek Lisesi	-	-	-	-	-	-
Toplam	120	184	304	2278	3283	5561

Kaynak: Battalgazi Kaymakamlık Belgesi,1998

İlçe genelinde ilköğretim okullarında 2006 kız ve 2600 erkek , ortaokullarda 83 kız ve 201 erkek ve liselerde 189 kız ve 482 erkek olmak üzere toplam 5561 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu okullarımızdan ilköğretim okullarında 88'i bayan 117'si erkek ve liselerde 32'si bayan 67'si erkek olmak üzere toplam 304 öğretmen görev yapmaktadır. İlçe merkez nüfusunun 15.000 olduğu düşünülürse bu verilerden ilçedeki okullaşma oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.İlçede okuma-yazma oranı %95'tir.

Bütün bu olumlu verilere rağmen ilçede bir yüksek okulun olmayışı ilçedeki eğitim ve kültür durumu açısından bir eksikliktir. Bu amaçla ilçede bulunan geniş arazi ve binalara sahip Ziraat Meslek Lisesi ileride bir yüksek okul veya fakülte olarak değerlendirilebilir.

6.5.2. Kültür Durumu

Battalgazi yöresi Tarih ve Arkeoloji bakımından eski ve büyük Kültürel değerlere sahiptir. Elde edilen bulgular ve yapılan kazılarda çıkan buluntulara göre kültürünün

M.Ö. 5500-3000 yıllarına dayandığı görülmektedir. Zaman zaman yapılan ev temel kazılarında uygarlık izlerine rastlanmaktadır. Tarihi eserler ile ilgili bilgiler Turizm ve Tarihi eserler bölümünde verilmiştir.

Battalgazi bugünkü kültür yapısı itibariyle yine Malatya'ya yakın olmanın avantajını yaşamaktadır. Malatya'daki günlük her türlü sosyal ve kültürel etkinliğe ilçe halkı rahatlıkla katılabilmektedir. Bu durum Battalgazi ilçesinde sinema, tiyatro, müze ve müzik etkinliklerinin yapıldığı tesislerin kurulmasını önlemiştir. Buna rağmen ilçede bulunan halk kütüphanesi eksik imkanlarına rağmen ortaöğrenim gençliğinin kitap konusundaki ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır.

6.6. Sağlık Hizmetleri

Battalgazi İlçe Merkezinde bir Sağlık Ocağı vardır. Sağlık Ocağında 4 Doktor, 1 sağlık memuru, 2 Çevre sağlığı Teknisyeni, 3 Hemşire, 9 Ebe, 1 Sekreter ve 1 Hizmetli olmak üzere toplam 21 personelle hizmet vermektedir.

Hasırcılar Kasabasında 1 doktor, 1 Sağlık Memuru, 2 ebe ve 1 hemşire görev yapmaktadır.

Hatunsuyu Kasabasında 1 Sağlık Ocağı vardır. Sağlık Ocağında 3 Doktor, 2 Hemşire, 2 Sağlık Memuru, 5 Ebe, 1 Sekreter ve 1 hizmetli görev yapmaktadır.

Çolakoğlu, Kemerköprü, Kuluşağı, Alişar ve Toygar köylerimizde birer sağlık evi mevcut olup, Çolakoğlu Köyü Sağlık Evinde ebe bulunmamaktadır.

6.7. İlçenin Ekonomik Durumu

İlçenin ekonomik yapısı tarım, ticaret ve kısmen sanayie dayalıdır. Malatya kent merkezine yakın olması sanayiinin gelişmesini kısmen canlı hale getirmiştir.

Bir kentin en önemli işlevlerinden birisi de hiç şüphesiz ekonomik işlevlerdir. Bir kent alanı ekonomik yönüyle diğer yakın kent alanlarını etkiler ve diğerlerinden de yarıca etkilenir. Tarım dışı ekonomi alanları arasında el sanatları endüstri tesisleri üretimleri, idari kültürel ve her çeşit hizmet tesisleri sayılabilir. (KIRIMHAN M, BATTALGAZİ'DE "ESKİMALATYA", Nüfus ve Yerleşme, 24) Battalgazi ilçesi de

Malatya'ya yakın olması nedeniyle Malatya'daki ekonomik faaliyetlerden etkilenmiştir. Malatya'daki bazı sanayi tesisleri (kayısı fabrikaları) Battalgazi'de kurulmuştur.

6.7.1. İş ve Çalışma Hayatı

İlçe halkının %85'i geçimini tarımla uğraşarak kazanmaktadır. 4613 adet çiftçi ailesi mevcuttur. Malatya İlinin en verimli arazileri Battalgazi İlçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Malatya ilinin bir bölümünün sebze ihtiyacı Battalgazi ilçesinden karşılanmaktadır. Son yıllarda sebzeçilik konusunda başta domates olmak üzere, biber, patlıcan., kavun, karpuz, ıspanak, marul, maydanoz vb. yetiştiriciliği fazlası ile yapılmaktadır.

Tarla ürünlerinde başta buğday olmak üzere en fazla arpa ve pancar yetiştirilmektedir. İlçedeki Tarım-Sebze-Meyve Arazilerinin Dağılımı Çizelge 4.'tedir.

İlçe merkez ve köylerinde 385.469 kayısı ağacından 30.000 ton yaş kayısı üretilmekte olup, 25.000 ton kurutmalık olarak ayrılmakta, kuru kayısı olarak 8.000 ton elde edilmektedir. Ağaç başına verim miktarı 70 kilogramdır.

İlçede besi hayvancılığı yanında süt hayvancılığı da geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Su ürünlerinden Balıkçılık da yapılmakta ve geliştirilmektedir.

Küçük sanayinin kollarından olan her türlü esnaf kendi bünyelerinde kendilerine ait işyerlerinde mesleklerini icra etmektedirler.

İlçede ki un fabrikasının günlük üretimi 21 tondur.

İki adet kayısı kurutma fabrikasından her biri yılda 2000 ton kayısı işlemekte ve tamamı ihraç edilmektedir. İlçenin tarım – sebze ve meyve arazilerinin dağılımı Çizelge 4'te verilmiştir

Çizelge 4. Tarım-Sebze-Meyve Arazilerinin Dağılımı

Arazi Çeşidi	Alanı (hektar)
Yerleşim Alanı	2.287
Tarım Dışı Arazi	685
Su Satırları	4.472
Çayır ve Meralar	1.671
Tarım Arazisi	10.197
Ekilen Tarım Arazisi	3.724
Nadas	1.110
Kavaklık ve Söğütlük	139
Meyvelik Arazi	3.834
Sebze arazisi	1.347
İlçenin Toplam Yüzölçümü	29.944

Kaynak: Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği,1998

Çizelge 4'ün incelenmesinde de görüleceği gibi; ilçenin toplam 29.944 hektarlık alanının 2.287 hektarı yerleşim alanı, 6.850 hektarı tarım dışı arazi, 4.472 hektarı su alanı, 1.671 hektarı çayır ve mera, 10.197 hektarı ekilen tarım arazisi, 1.110 hektarı nadas, 139 hektarı kavaklık ve söğütlük, 3.834 hektarı meyve arazisi ve 1.347 hektarlık arazisi de sebze arazisidir.

6.7.2. Sanayi ve Ticaret Durumu

Sanayi Durumu: Küçük Sanayii :İlçede küçük sanayinin kollarıyla uğraşan her türlü esnaf vardır. Bunlar kendi bünyelerinde kendilerine ait işyerlerinde faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Kayısı Kurutma ve Ambalajlama Fabrikası: İlçe bünyesinde iki adet kayısı kurutma makinası vardır. Fabrikaların her birinde ortalama yılda 2000 ton kayısı işlenmekte ve tamamen ihraç edilmektedir. Fabrikaların her birinde 100 işçi çalışmaktadır. Kayısı ürünlerinin değerlendirilmesinde önem arz etmektedir.

Un Fabrikası:İlçe de 1987 yılında kurularak faaliyete geçen özel sektöre ait bir adet un fabrikası vardır. Un ve kepek imalatı yapmaktadır. Günlük üretim miktarı 21 tondur. Vardiyeli olarak 24 saat açık olup, ortalama 13 işçi çalışmaktadır.

İlçedeki Sanayi Tesislerinin dağılımı Çizelge 6.'de görülmektedir.

İlçede kurulu bulunan Mormaş Mobilya fabrikasına ait Çizelge 5 da ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Tam kapasite ile çalıştığı zaman yılda 2.500 adet yatak odası, 1.000 adet yemek odası, 1.500 adet oturma odası, 1.000 adet gar dolap, 1.000 adet kitaplık, 1.000 adet sandalye 660.00 m2 pencere üretimi yapılabilir.

Çizelge 5. Mormaş Mobilya Fabrikası Ortaklar Hisse Dağılım Çizelgesi

Ortak Adı	Hisse %
Malatya İl Özel İdaresi	81.473
Battalgazi belediyesi	12.25
365 Gerçek ve Tüzel Kişi	4.259
Köye Hizmet Götürme Birliği	0.9
Esnaf Kefalet Kooperatifi	0.8
Yatırım Finansman A.Ş.	0.6
Sınai Kalkınma Fabrikası	0.3
Ticaret ve Sanayi Odası	0.2
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu	0.1

Kaynak: Mormaş Mobilya Fabrikası Belgeliği,1998

Çizelge 5' da görüldüğü gibi Mormaş Mobilya fabrikasının %81.473'ü Malatya İl Özel İdaresine, % 12.25'i Battalgazi Belediyesine, % 4.259'u 365 Gerçek ve Tüzel Kişiye, % 0.9'u Köye Hizmet Götürme Birliğine, % 0.8'i Esnaf Kefalet Kooperatifine, % 0.6'sı Yatırım Finansman A.AŞ'ye, % 0,3'ü Sınai Kalkınma Fabrikasına, % 0.2'si Ticaret ve Sanayi Odasına ve % 0.1'i Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna aittir.

Beton Boru Fabrikası :Çarmıklı İnşaat A.Ş. 1988 yılında kurularak kanalizasyon işlerinde kullanılmak üzere çeşitli çap ve ebatlarda beton boru üretmektedir. Günde ortalama 35 kişi çalışmaktadır.

Tavuk Çiftliği: İlçe de ÖZNESİL Tavuk Çiftliği adı altında 1992 yılında faaliyete geçen, yılda 2 000 000 adet yumurta, 1.600.000 adet civciv kapasiteli tavuk çiftliği vardır. Günde ortalama 7 kişi çalışmaktadır. İlçedeki sanayi tesislerinin dağılımı Çizelge 6'de verilmiştir.

Çizelge 6. Battalgazi İlçesi Sanayi Tesisleri Durumu

Tesisin Adı	Faaliyet Alanı	Kapasitesi	İşçi Sayısı
Mormaş	Mobilya imalatı	660000 m ² pencere üretim/tam kapasite	22
Kırıcı Kayısı Fab	Kayısı işleme	2000 ton / yıl	200
Kanat Kayısı Fab	Kayısı işleme	2000 ton / yıl	100
Özensil Tavukçuluk	Civciv üretimi	2 milyon yumurta / yıl 1.6 milyon civciv/ yıl	20
Ekin Un Fabrikası	Un ve kepek imalatı	21 ton / gün	25
Çarmıklı Beton Boru Fabrikası	Beton boru imalatı		35

Kaynak: Battalgazi Kaymakamlık Belgeği,1998

Buna göre; Mormaş, mobilya imalatı yapmakta ve yıllık tam kapasite 660.000 m² üretim yaparken 22 işçi istihdam etmektedir. Kırıcı Kayısı Fabrikası yıllık 2000 ton kayısı işlerken 200 işçi çalıştırmaktadır.Kanat Kayısı Fabrikası yıllık 2000 ton kayısı işlerken 100 işçi çalıştırmaktadır. Özensil Tavukçuluk yıllık 2 milyon yumurta ve 1.6 milyon civciv üretimi yaparken 20 işçi çalıştırmaktadır. Ekin Un Fabrikası günlük 21 ton un ve kepek imalatı yaparken 25 işçi çalıştırmaktadır. Çarmıklı Beton Boru Fabrikası, beton boru imalatı yapan fabrikada 35 işçi çalışmaktadır.

6.7.3. Tarım, Hayvancılık, Balıkçılık ve Meyvecilik

Tarım: İlçenin tarımsal yapısı bağ , bahçe ve sebzeçiliğe dayanmaktadır. Sulanabilir arazi fazla olduğundan İlçeye özgü tarım ürünlerinin hemen hemen tamamı yetiştirilmektedir.

Bu nedenle İlçe Halkımızın %85'i geçimini tarımla uğraşarak sağlamaktadır. Malatya İli' nin en verimli arazileri Battalgazi İlçesi sınırları içindedir. Halkımız bu verimli arazilerden yılda birden fazla ürün almaktadır. Malatya İli'nin sebze ihtiyacının bir bölümünü Battalgazi çiftçileri sağlamaktadır. Sebzeçilik üretimi ilçede yaygın

olduğundan Patlıcan, marul, ıspanak, domates, biber, kabak, salatalık vb. tarla bitkilerinin tamamı makinalı tarım şeklinde yapılmaktadır. Arazilerin %95'i sulanabilmektedir. Sulu alanların bir kısmı Şahnahan Regülatörü, bir kısmı derme Suyu, bir kısmı sulama maksatlı açılan kuyularda ve bir kısmı ise Medik Barajı suyu ile Pınarbaşından sulanmaktadır.

Dekara 6 ton olarak Şeker Pancarı üretimi gerçekleştirilmektedir.

Malatya İli genelinde olduğu gibi Battalgazi İlçesinde de en önemli geçim kaynağı kayısı yetiştiriciliğidir. Bu sebeple İlçedeki yeşil alanların büyük bir kısmını bahçeler oluşturmaktadır. Kayısı ağacı sayısı son yıllarda büyük bir hızla artarak 385.469'u geçmiştir. Yeni tesis edilen kayısı bahçelerinde 80.000 adet kayısı fidanı bulunmaktadır. Henüz sulama imkanı bulunmayan arazilerin sulanması ile büyük kayısı bahçeleri oluşacağı bir gerçektir. İlçede meyve ağacı sayısı ve üretim miktarı Çizelge 8.' de verilmiştir.

Tarla ürünleri olarak başta buğday ve arpa gelmektedir. Buğday ekiliş alanı olarak 1.897 Hektar, arpa ise 467 Hektar olarak tespit edilmiştir.

İlçede 1935 yılında 1450 Dekar arazi üzerine pamuk deneme ve üretme çiftliği olarak kurulmuş, 1963 yılından itibaren de Ziraat Okulu adı altında öğretimle birlikte faaliyetlerini sürdüren pamuk deneme ve üretim çiftliği 1979 yılında kaldırılarak Ziraat Okulunun ismi Ziraat Meslek Lisesi olarak değiştirilmiş, Zirai ve hayvan varlığı ile demirbaşları okula devredilmiş, döner sermaye işletmesine dönüştürülmüştür.

Ziraat Mühendisleri ve Teknisyenleri tarafından okul ve öğrencilerin pratik eğitimleri hizmet içi kurslarla yürütülmekte, bu kurslarda; tarla, bağ, bahçe ziraatı ve büyükbaş hayvancılığı ile tavukçuluk bölümlerinden oluşturulmuştur.

Tarımın bir diğer kolu hayvancılığa gelince ağırlıklı olarak sığır besiciliği yapılmaktadır. Besiciliğin yanında son yıllarda İlçe Tarım Müdürlüğü'nce yürütülen ırk ıslahı çalışmaları için inek ithal edilmesiyle süt inekçiliği oldukça iyi potansiyel oluşturmuştur. Otlak ve Meraların azalmasından dolayı küçükbaş hayvan varlığı fazla değildir. İlçedeki tarla ürünleri ekiliş alanları ve üretim miktarları Çizelge 7' de izlenebilmektedir.

İlçede hayvan varlığı sayısı ise Çizelge 10'de görülebilir.

Karakaya Baraj Gölü'nü oluşmasıyla , baraj gölünde yapılan su ürünleri avcılığı baraj kıyılarımızdaki köylerimize gelir kaynağı oluşturmuştur. Bu amaçla iki adet su ürünleri kooperatifi 250 üyesi ile birlikte faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir.

Çizelge 7. İlçede Tarla Ürünleri Ekiliş Alanları ve Üretim Miktarları

Bitkinin Cinsi	Ekiliş Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)
Buğday	1897	4742
Arpa	467	1213
Mısır	45	181
Patates	16	70
Şeker Pancarı	751	45085
Kuru Soğan	56	557
Sarımsak	1	2
Yonca	65	448
Fiğ	4	50
Nadas	1.110	-

Kaynak: Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği,1998

Buna göre; İlçede, 1.897 hektar alanda 4.742 ton buğday, 467 hektar alanda 1.213 ton arpa, 45 hektar alanda 181 ton mısır, 16 hektar alanda 70 ton patates, 751 hektar alanda 45.085 ton şeker pancarı, 56 hektar alanda 557 ton kuru soğan, 1 hektar alanda 2 ton sarımsak, 65 hektar alanda 448 ton yonca, 4 hektar alanda 50 ton fiğ üretimi yapılırken 1.110 hektar alan da nadasa bırakılmaktadır. Bu verilere rağmen ilçedeki tahıl ürünleri üretimi kayısı ve meyvecilikten sonra ikinci derecede öneme sahiptir.

Çizelge 8. İlçede Meyve Ağacı Sayısı ve Üretim Miktarı

Meyvenin Cinsi	Ağaç Sayısı	Üretim Miktarı (ton)
Kayısı	385.469	8.000
Elma	4.504	68
Dut	24.116	1.205
Armut	1.414	34
Şeftali	7.249	217
Vişne	2.388	35
Ceviz	714	14
Erik	3.444	86
Kiraz	2.039	61
Ayva	600	8

Kaynak: Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği,1998

Çizelge 8 incelendiğinde görüleceği gibi ilçedeki yaklaşık 430.000 meyve ağacının 385.000'ini kayısı ağacı oluşturmaktadır. Bu da toplam meyve ağacının % 90'ına karşılık gelmektedir. Kayısı ağacını sırasıyla dut, şeftali, elma, erik, kiraz, armut ve ceviz ağaçları izlemektedir. İlçedeki bu büyük miktarda kayısı üretimi ilçenin tarım faaliyetlerinin temel özelliğini ortaya koymaktadır. Çiftçiler gelirlerinin % 70-80'ini kayısı üretiminden karşılamaktadırlar. Kayısıdan elde edilen gelir ilçede ve Malatya'da diğer ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesinde kaynak oluşturmaktadır. İlçedeki ve Malatya'daki kayısı fabrikaları bunun açık örneğidir.

Çizelge 9. İlçede Sebze Ürün Alanları ve Üretim Miktarı

Sebzenin Cinsi	Ekim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)
Domates	552	35.000
Patlıcan	30	100
Kabak	3	27
Salatalık	44	27.615
Dolma biber	148	448
Sivri biber	27	134
Taze fasulye	6	42
Ispanak	81	881
Lahana	4	92
Havuç	-	-
Marul	2	20
Taze Soğan	12	178
Taze Sarımsak	-	-
Kırmızı Turp	1	6
Kavun	16	160
Karpuz	363	10.893

Kaynak: Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği,1998

Battalgazi ilçesindeki tarımsal faaliyetlerin önemli bir bölümünü de sebze ürünleri oluşturmaktadır. Malatya ili ve çevresinin özellikle domates, salatalık, sivri biber, karpuz, ıspanak ve patlıcan gibi sebze türlerinin ağırlıklı yetiştirildiği yer Battalgazi ilçesidir. Çizelge 9’da da görüldüğü gibi bunların içerisinde 552 hektar alanda üretimi yapılan domates yıllık 35.000 ton ile başta gelmektedir. Bunu 363 hektar alanda 10.893 ton ile karpuz, 148 hektar alanda 448 ton ile dolma biber ve 81 hektar alanda 881 ton ile ıspanak izlemektedir. Üretilen bu sebzelerin büyük bir kısmı il içi ve il dışına pazarlanmaktadır. Ayrıca ilçede üretilen domatesin bir salça fabrikası kurularak endüstri malı olarak kullanılması halinde bu üretim daha da artacak ve halkın gelir seviyesi artacaktır.

Çizelge 10. İlçede Hayvan Varlığı Sayısı

Hayvan Cinsi	Sayısı (baş)
Kültür Irkı İnek	900
Kültür Melezi İnek	2880
Yerli İnek	1114
Kültür Irkı Dana	506
Kültür Melezi Dana	1919
Yerli Dana	478
Koyun	3.500
Kuzu	823
Keçi	40
Oğlak	8
At	60
Eşek	260
Katır	2
Tavuk	15000
Yeni Usul Arı Kovanı	-
Eski Usul Arı Kovanı	160
Fenni Kovan	300

Kaynak: Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği,1998

Battalgazi ilçesinin hayvancılıkta da Malatya ve bölge için önemi büyüktür. İlçede özellikle büyükbaş hayvan yetiştiriciliği öne çıkmaktadır. Çizelge 10'da da görüldüğü gibi yerli ırk ineklerin yanı sıra kültür ırkı ve kültür-yerli melezi ırkının geliştirilmesi yönünde çalışmalar sürdürülmektedir. İlçe genelinde yaklaşık 3.500 civarında da küçük baş hayvan olarak koyun bulunmaktadır.

İlçe Tarımının gelişimi hakkındaki bilgiler elde etmek amacıyla tarımsal araç ve gereç sayıları Çizelge 11.'de verilmiştir. İlçede tarımsal üretim önemli ölçüde makineleşmiştir.

Çizelge 11. İlçede Tarımsal Araç ve Gereç Sayısı

Cinsi	Sayısı	Cinsi	Sayısı
Traktör	672	Pulluk	674
Kaz Yatağı	93	Biçer-Döver	2
Tırmık			
Çapa Makinası	120	Diskaro	5
Mibzer	38	Gübre Atma Makinesi	57
İlaçlama	175	Sırt Tipi İlaç Aleti	484
Çayır Biçme Makinası	4	Biçer-Bağlar	1
Elektrikli Su Motoru	506	Yakıtlı Su Motoru	350
Süt Sağım Makinesi	30	Selektör	5
Motorlu Testere	100		

Kaynak: Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği,1998

Çizelge 11 incelendiğinde görüleceği gibi halen ilçede 672 traktör, 674 pulluk, 506 elektrikli su motoru, 120 çapa makinesi ve 350 yakıtlı su motoru bulunmaktadır. Çizelge 11'den görüleceği gibi tarım aletlerinin çeşitliliği İlçede Ziraat Meslek Lisesinin bulunmasından kaynaklanmaktadır.

6.7.4. Turizm ve Tarihi Eserler

Battalgazi turizm bakımından zengin bir ilçedir. Özellikle tarihi eserleri her yıl çok sayıda yerli ve yabancı turist tarafından gezilir.

Gezi ve Piknik Yerleri: Karakaya Barajı, Kırkgöz Mevkii Battalgazi'ye 8 km. Uzaklıktadır. Karakaya Barajının Eski Sivas yolunun kestiği mevkidir. İl Özel İdare Müdürlüğü tarafından bir dinlenme tesisi yaptırılarak halkın hizmetine sunulmuştur. Yaz aylarında baraj gölünde yüzmek, gemi ve sal gezintileri yapmak mümkündür.

Kayserici Çeşmesi: Battalgazi'ye 1.5 km. uzaklıkta, demiryolu hattının yakınındadır. Çeşme temizliği ve soğuk suyu ile iyi bir mesire yeridir.

Bunların dışında büyük bir doğal güzelliğe sahip olan ilçenin hemen hemen her yerinde piknik yapmak mümkündür.

İlçedeki Tarihi Eserler

İmamoğlu Höyüğü:Battalgazi ilçesine bağlı İmamoğlu köyünde olup, Karakaya Baraj Gölünün oluşmasıyla sular altında kalmıştır. İncelenmesi yapılmamıştır.(Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği,1998)

Alişar Höyüğü:İlçeye bağlı Alişar Köyü (Tohma Suyu) Karakaya Baraj Gölü kıyısındadır. İncelenmesi yapılmamıştır.

Eskimalatya Kalesi:Bugünkü Battalgazi-Malatya karayolunun Doğu kenarı ile Derme Çayı arasında kalan ovanın geniş düzlüğünde yer alır. M.S.79-81 yıllarında Roma İmparatoru Titus zamanında bir garnizon olarak yaptırılmıştır.(Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği,1998)

Roma İmparatoru Trajan (M.S.98-117) tarafından büyütülmüş ve daha sonra inşaat geliştirilerek MELİTENE'nin şehir suru şekline dönüştürülmüştür.

Abbasiler, Selçuklular, Anadolu Beylikleri, Memlûklular ve Osmanlılar zamanında çeşitli onarımlar ve eklemeler yapılmıştır. Bugün harap vaziyettedir.

Eskimalatya:1838 yılına kadar şehir Merkezi olup, yarım metreden çıkabilecek uygarlık izlerini yansıtan seramik parçaları ile ilgi çekmekte, çevrede bulunan han, Camiler, türbeler, Namazgah ve hamam kalıntıları ile yıkılmış anıtlar mevcut olup, bunların çoğunun İslam Uygarlığı yapıtları olduğu yapılan araştırmalardan anlaşılmıştır (Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği 1998)

Ulu cami:Türkler, Selçuklu İmparatorluğu döneminde İran'daki dikdörtgen bir avlunun dört yanına birer eyvan olan Medrese şemasını camilere uygulamışlardır. Bu nedenle böyle camilere Eyvanlı veya Medrese planlı camiiler denmiştir. İran'da bu plan camilerin ana planı olmuş, malzeme olarak tuğla tercih edilmiştir. Anadolu'nun fethinden sonra Anadolu Selçukluları yeni yurtlarında daha bol olan taşı kullanmışlar, yeni planlar uygulamışlardır.

Ulu Camii Selçuklu geleneğini Anadolu'da temsil eden tek eser olarak önem taşımaktadır. 1224 yılında Anadolu Selçuklu Hükümdarı I. Alaaddin Keykubat tarafından

Mimar Yakub Bin Ebubekir El Benna El Malati'ye yaptırılmıştır. Bu camiinin kitabesini hala Malatya Saray mahallesi Camiinde olduğu bilinmektedir. Ulu Camiinin 1247 yılında tadilatı ve tamirata yapılmıştır. 1515 yılında memlûklular, 1649 yılında Osmanlılar 1903 ve 1966 yıllarında ise Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce onarımı yapılmıştır. Avlulu, eyvanlı, mihrap önü, tuğla kubbeli, çini işlemeli, taş duvarları ince işçiliği bakımından zengin kubbesi 16 köşeli,tavanı nesih yazılı bir Ayet, koyu kahverengi parlak çini mozaiklerle süslüdür. Yazı ustası Ahmet Bin Yakup'tur. Minberi hala Ankara Etnografya Müzesindedir. Büyük ölçüde restorasyona ihtiyaç vardır. (Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği 1998)

Melik Sunullah Camii:Halk arasında "Vaiz Ocağı" veya "Vaiz Baba" adıyla tanınır. Sultan Melik-ül Zahir Berkük zamanında Abdullah Hüsnuoğlu Çerkez tarafından yaptırılmıştır. Meydanbaşı mahallesindedir.

Akminare Camii:Surun dışında Derme deresi kenarında tek minaresi ve tek kubbesi vardır. 1573 yılında Zaim Yusuf oğlu Hikmet Bey tarafından yaptırılmış bir Osmanlı eseridir. Meydanbaşı Mahallesindedir. Gelecek kuşaklara kalabilmesi için restore edilmesinde yarar vardır.

Karahan Camii:1589 yılında Abdullah oğlu Hüsrev Bey tarafından yaptırılmış olup, İlçemiz Karahan Mahallesinde bulunmaktadır.

Toptaş Camii:Surlar dışındadır. Toptaş mahallesinde olup, kimin tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. 1581 yılında Miralay Hüsrev Bey tarafından 1827 yılında Musullu İsmail ve Mustafa Efendiler tarafından onarılmıştır. Klasik bir Osmanlı Camisidir.

Alacakapı Camii:Alacakapı mahallesindedir. 1585 yılında mescit olarak yaptırılan bir Osmanlı eseridir.

Sütlüminare Camii:Meydanbaşı mahallesinde surların dışında tek kubbeli ve minareli camiidir. Yapılış tarihi bilinmemektedir. 16.Y.y. Osmanlı dönemi eseridir.

Halfetih Camii:Selçuklular zamanından kalmıştır. Tamamen tuğladan yapılmıştır. Ulu Camiinin benzeridir. 13.Y.y.'da yapıldığı sanılmaktadır. Sekizgen tuğla kaide

üzerine silindirik olarak yükselir. Firuze renkli çiniler ve Şerefe altındaki Kitabe dikkati çekmektedir. Restore edilmesinde yarar vardır.(Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği 1998)

Emir Ömer Camii ve Türbesi:1566 yılında yapılmış bir Osmanlı eseridir.

Ali Baba Namazgahı:1243 yılında Sacettin İshakoğlu Kemalettin Kamyol tarafından yaptırılan bir Selçuklu eseridir. Şehir surları dışında Meydanbaşı Mahallesindedir.

Sahabiyye Kübra Medresesi: 13.y.y.'da Alaeddin Keykubat dönemi Selçuklu eseri karakterinde olmakla birlikte 14.y.y.'da Emir Cemalettin Hızır tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Ulu Camiinin güneyindedir.

Ahmet Duran Türbesi: 18.y.y'da yapıldığı sanılan bir Osmanlı eseridir. Seyit Battalgazi'nin arkadaşı Ahmet Duran'a ait olduğu bilinir.

Ali Baba Türbesi:İlçede aynı adı taşıyan mezarlığın içinde bulunmaktadır.

Karababa Türbesi:Battalgazi Türbesi girişinde aynı adı taşıyan mezarlığın içindeki türbedir. Karababa'nın asıl adının Şeyh Hasan olduğu son zamanlarda ele geçen bir şiirden anlaşılmıştır.

Edir İle Bedir Türbesi :Battalgazi İlçesinde Yatılı İlköğretim Bölge Okulunun kuzey batısında bulunmaktadır. Dairesel bir duvarın önünde bulunan tek mezardır.

Beş Kardeşler:Battalgazi İlçesinde Ulu Camiinin karşısındadır. Harap bir vaziyette bulunmaktadır. Seyit Battalgazi'nin çocuklarının bu yerde yattığı söylentisi yaygındır.

Üç Kardeşler: Battalgazi İlçesi Ulu Camii ile Hötüm Dede Türbesinin arasında bulunmaktadır.(Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği 1998)

Seyit Gazi:Seyit Battalgazi'nin namaz kıldığı yer olarak bilinmektedir. Kırklar Tepesi altında Orduzu yolu üzerinde olup ilçe merkezine uzaklığı 2 Km'dir.

Hasan-i Basri Türbesi: M.S.7.y.y'da Basra'dan geldiği, Malatya çevresinde yaşadığı rivayet olunur. Ermiş bir kişi olarak bilinmektedir. Türbesi Yazıhan ilçesine bağlı Korucuk köyünde iken Karakaya Baraj Gölünün oluşmasıyla Battalgazi İlçesi Kırkkardeşler mevkiindeki yere taşınmıştır. Türbeye çok sayıda ziyaretçi gelmektedir. (Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği 1998) .

Sıddı Zeynep Kumbeti: 12.y.y Selçuklu eseri olduğu sanılmaktadır. Battalgazi'nin hanımı olan Zeynep adlı bir kadına ait olduğu söylenir.

Kanlı Kumbet: 13 ve 14.y.y.'a ait mimarisinden Selçuklu eseri olduğu anlaşılmaktadır.

Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı: 1637 yılında IV. Murat'ın Vezirlerinden Silahtar Bosnalı Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır.68x76 metrelik bir alanda yer alır. Avluya giriş doğusundadır. Kervansaray kesme taştan yapılmış üzeri Tonoz sistemi ile örtülmüştür. Yazlık (açık) , kışlık (kapalı) mekanları vardır. Her iki side dikdörtgen planlıdır. Doğudaki giriş üzerinde yer alan ve bir yandaki basamaklarla çıkılan mescidin konumu özgündür. Revaklı cephenin ortası havuzludur. Ana kapının iki yanında iki hancı odası bulunur. Doğuya bakan Revaklı cephede altısı bir yanda, altısı diğer yanda olmak üzere 12 ocaklı dükkan veya oda vardır. (Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği 1998)

6.7.5. İlçede Konut Sorunu

İlçe tarımsal sahaların çok olduğu geniş bir Ova üzerine kurulmuştur. İlk yerleşim yeri surlar içerisinde olup, çoğunluğunu eski yapılar oluşturmaktadır. Dağınık bir yerleşmeye sahip olan ilçe evlerinin çoğunluğu tipik köy evi niteliğindedir. Evlerin çoğunluğunun bahçe içerisinde yapıldığı, bu nedenle dışarıdan gelen yabancı bir kişinin kiralık konut bulmasında zorluk çekmesine yol açmaktadır.

İlçe evlerinin yapı ortalamalarını şöyle sıralayabiliriz. Kerpiç yapılar %60'ını, Karkas yapılar %15'ini, Yığma Binalar %5'ini diğerleri ise %20'sini kapsamaktadır.

6.7.6. İlçede Çevre Sorunu

Battalgazi ilçesinin ciddi ve en önemli çevre sorunlarından birisi Karakaya Baraj Gölünün kirlenmesidir. Malatya ve Battalgazi' nin belli başlı tabiat güzelliklerinden birisi olan bu göl, Malatya ilinin kanalizasyonunun buraya akması sonucu her gün kirliliği artmaktadır. Battalgazi ilçesinde yeni geçim kaynağı olan balıkçılık gelecekte bu kirlilik nedeniyle sona erecek, balıkçılar gölde avlanacak balık bulamayacaklarıdır. Bu sorunun çözümü için hazırlanan arıtma tesisi projesinin bir an önce uygulamaya konulması gerekmektedir. Ancak bu projenin maliyeti 1998 birim fiyatlarıyla 4 trilyon TL.' dir. Bunu

parayı Battalgazi kaymakamlığı ve belediyesinin bulması imkansızdır. Zaten proje Malatya belediyesince hazırlanmış olup, gerçekleşmesi için aynı belediye tarafından çaba harcanmaktadır.

Battalgazi ilçesi, büyükşehir konumunda olan (statüsünde değil) Malatya' ya yakın olması nedeniyle bu ilin en temel sorunu olan Karakaya Baraj Gölü kirlenmesi de bu ilçe sınırları içinde bulunmaktadır. İşte bu sorununun çözümü için Malatya' nın hukuken büyükşehir statüsüne alınarak Battalgazi Kaymakamlığının Malatya Büyükşehir İlçe kaymakamlığı, Battalgazi Belediyesinin de Malatya Büyükşehir İlçe Belediyesi olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu şekilde belediyeler arası ilişki yasalardan kaynaklanan bağlantı nedeniyle daha yakın ve programlı olacağından kaynak bulma ve bu sorunun öncelikle çözüm yolu açılacaktır. Bu çözüm sürecinde merkezi hükümetin desteği açısından Malatya valiliğinin gerekli koordineyi sağlaması gerekmektedir.

6.7.7. Altyapı (Elektrik, İçme Suyu, Kanalizasyon)

Elektrik: İlçenin tümünde elektrik sorunu tamamıyla çözümlenmiştir.

İmar Durumu: İlçede imar planı 30.05.1980 tarihinden itibaren uygulanmaya konmuş olup, imarlı yapılaşmaya geçilmiştir.

İçme Suyu: İlçede içme suyu sorunu tamamen çözümlenmiştir.

Kanalizasyon: İlçe kanalizasyonu 1970 yılında yapılmış olup, günün şartlarına göre yeterli değildir. İlçenin kanalizasyonuna ait plan, proje ve etütleri İller Bankası Genel Müdürlüğüne Belediyemiz adına yaptırılmıştır. Şu durumda Devlet Planlama Teşkilatındadır. Bugüne kadar belediye imkanlarıyla 1600 m. Kısmi kanalizasyon şebekesi yapılarak hizmete sunulmuştur

6.7.8. Ulaştırma (Yol, Haberleşme)

Battalgazi İlçesinin il merkezine 8 kilometre uzaklıkta asfalt karayolu bağlantısı vardır. Hatunsuyu kasabasının Malatya ile direkt bağlantılı yolu asfaltdır. Ayrıca Hasırcılar kasabasının, Alishar, Boran, Kadıçayırı, Toygar ve Yarımcahan köylerinin yolu asfaltdır. Köylerin ve Kasabaların il ve ilçe merkezine olan uzaklıkları Çizelge 12. 'dedir.

Diğer köy yolları stabilize olup ihtiyaca yeterlidir. İlçe ile hatunsuyu kasabası arası stabilize yoldur.

1992 yılında Karakaya Baraj Gölü kenarında sahil yolu yapımı çalışmalarına başlanmış, 1993 yılında yapıma devam edilmiş fakat bitirilememiştir.

İlçenin Doğu-Batı-Güneydoğu istikametlerine giden demiryolu vardır. Türkiye'nin en uzun demiryolu köprüsü Karakaya Baraj Gölü üzerinde İlçe sınırları içerisindedir. 2030 metre uzunluktadır. İlçe merkezinde ve Kuluşağı köyünde olmak üzere iki demiryolu istasyonu vardır.

Çizelge 12. İlçenin Kasaba ve Köylerinin İl ve İlçe Merkezine Uzaklığı

Yerleşim Yeri Adı	İlçe Mrk.Uz	İl Mrk.Uz	Yol Durumu
Battalgazi İlçesi	-	8 km	Asfalt
Hatunsuyu Kasb.sı	12 km	10 km	Stabilize- Asfalt
Hasırcılar Kasabası	8 km	16 km	Asfalt
Adagören Köyü	18 km	26 km	Stabilize – Asfalt
Ağılyazı Köyü	18 km	26 km	Stabilize- Asfalt
Alışar Köyü	11 km	19 km	Asfalt
Boran Köyü	13 km	21 km	Asfalt
Çolakoğlu Köyü	6 km	14 km	Stabilize
Kadıçayırı Köyü	6 km	14 km	Asfalt
Kemerköprü Köyü	5 km	13 km	Asfalt
Kuluşağı Köyü	21 km	29 km	Stabilize- Asfalt
Şişman Köyü	33 km	41 km	Stabilize- Asfalt
Toygar Köyü	11 km	19 km	Asfalt
Yarımcahan Köyü	5 km	13 km	Asfalt

Kaynak: Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği

Buna göre ilçeye en yakın yerleşim birimleri Kemerköprü köyü (5 km), Yarımcahan köyü (5 km) olup en uzak yerleşim birimi ise Şişman köyü (33 km) ile Kuluşağı köyü (21km) dür.

İlçe Kadıçayırı köyü Atabey Feribot İskelesi ile Elazığ İli Baskil İlçesi arasında iki adet feribot ile baraj gölü üzerinde ulaşım sağlanmaktadır. Feribotların hareket saatleri aşağıda gösterilmiştir.

Haberleşme:

1. İlçede mevcut bulunan 2103 kapasiteli otomatik santralına 303 telefon abone ilavesi yapılarak 2129 telefon abonesi olmuştur. 2020 abone çalışmaktadır.
2. Hasırcılar Kasabası santralı Levent markalı sayısal santral olup, 352 abonelikdir. 235 abone çalışmaktadır. Sistem kanalıdır. Fiber optik hattı çekilmiştir.
3. Hatunsuyu kasabası santralı Dicle markalı sayısal santral olup 400 abonelikdir. 345 çalışan abonesi bulunmaktadır. Fiber optik kanalla çalışır.
4. Kemerköprü köyünde Dicle markalı otomatik sayısal santral kurulu olup 393 abonelikdir. 172 çalışan abonesi bulunmaktadır. Optik kanaldan çalışmaktadır.
5. Alışar köyünde Dicle markalı 224 abonelik santral kurulu olup, 212 çalışan abonesi bulunmaktadır. Fiber optik kanalla çalışır.
6. Kadıçayırı köyüne Dicle markalı sayısal santral kurulmuştur. Şebekesi olmadığından abonelere dağıtım yapılmamıştır. Sistem kanalıdır. Şebeke çalışmaları devam etmektedir.
7. Kuluşağı köyünde santral binasına 400 abonelik Dicle markalı sayısal santral kurulmuş olup şebekesi olmadığından abonelere dağıtım yapılmamıştır. Sistem kanalıdır. Şebeke çalışmaları devam etmektedir.

6.7.9. İlçenin Asayiş ve Güvenlik Durumu

İlçede gerek polis mıntikasında gerekse jandarma mıntikasında geçmişte terör ve asayiş bozan hadiseler vuku bulmamıştır. Yöre halkı genellikle sakin mizaçlı olup, olay çıkarmaya eğilimli değildir. İşlenen suçlar basit suçlardır.

Polis Teşkilatı: İçişleri Bakanlığının 29.07.1988 tarihli onayı ile B tipi ilçe Emniyet Komiserliği kurulması öngörülmüş, Valilik Makamının 31.08.1988 tarih ve 2224 sayılı onayları ile gerekli personel ataması yapılarak 02.09.1988 tarihinde İlçe Emniyet Komiserliği olarak faaliyete geçmiştir.

Emniyet Komiserliği olarak faaliyetlerini sürdürmekte iken İçişleri Bakanlığının 01.12.1988 tarihli onayları ile B tipi Emniyet Amirliğine dönüştürülmesi uygun görülmüş,

Emniyet Müdürlüğünün 16.12.1988 tarih ve 3241 sayılı emirleri ile B tipi Emniyet Amirliğine dönüştürülerek faaliyetlerini sürdürmektedir.

Emniyet Amirliğinde, 1 Baş komiser, 1 Komiser, 19 Polis Memuru, 1 çarşı ve mahalle bekçisi görev yapmaktadır. İlçe polis sorumluluk bölgesi geniş olduğundan 1 Baş komiser , 3 Komiser ve Komiser Yardımcısı, 10 Polis Memuru ve 2 yardımcı hizmetliye ihtiyaç duyulmaktadır.

Emniyet Amirliğinde 1 adet binek otosu, 1 adet minibüs mevcut olup, araçlar çok eski olduğundan ihtiyacı cevap vermemektedir.

İlçe Emniyet Amirliğinde yeteri kadar silah araç ve gereçleri mevcut olup, ihtiyaca cevap vermektedir. Haberleşmede kullanılan 1 adet masa telsizi ile araçlara monte edilmiş 2 adet oto telsizi, 5 adet el telsizi ihtiyaca cevap vermektedir.

Emniyet Amirliği hizmet binası ve 16 adet lojman inşaatı 1994 yılında tamamlanarak hizmete açılmıştır.

Jandarma Teşkilatı: İlçe Jandarma Komutanlığı, İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığının 26.04.1988 günlü emriyle 11.05.1988 tarihinden itibaren İlçe Ziraat Meslek Lisesine ait bir binada hizmete başlamıştır. Ancak İlçe Jandarma Komutanlığı hizmet binası ve lojmanlarının yapımı bittiğinde 17.08.1990 tarihinde kendi binalarına taşınarak hizmet vermeye başlamıştır. Ayrıca Jandarma Komutanlığına bağlı olarak Karakaya baraj gölü üzerinde tren yolu köprüsünü korumakla görevli koruma karakolu vardır.

İlçe Jandarma Komutanlığında 5 astsubay, 4 jandarma uzman çavuş, 12 er görev yapmaktadır. Köprü koruma karakolunda 1 astsubay, 1 uzman çavuş, 5 er görev yapmakta olup, sadece demiryolu köprüsünü korumakla görevlidirler.

İlçe Jandarma Komutanlığı ile Köprü Koruma Komutanlığı, İl Jandarma Komutanlığı ile telsiz irtibatlıdır. Ayrıca İlçe Jandarma Komutanlığının Emniyet Teşkilatı ile telsiz irtibatı kurulmuştur. Haberleşmede PTT'ye ait 4 adet telefonu vardır. Köprü Karakolunun kendisine ait binası olmayıp Devlet Demiryollarının prefabrik binasında hizmet vermektedir. 1 lojmanlı hizmet binası yapımı programa alınmış olup, yakında inşaatına başlanacaktır.

Jandarma Komutanlığının 3 adet aracı vardır. Yeteri kadar silah ve gereçlere sahiptir. Jandarma Komutanlığına bağlı 14 adet Geçici Köy Kuruyucusu görev yapmaktadır. Hatunsuyu Kasabasında 3, Çolakoğlu Köyünde 1, Kadıçayırı Köyünde 1, Kemerköprü Köyünde 1, Kuluşağı Köyünde 1, Şişman Köyünde 4, Yarımcahan Köyünde 1, Toygar Köyünde 2 Geçici Köy Koruyucusu görev yapmaktadır.

Nüfusun tamamı Türk ve Müslüman dır. Çok azı Şafii, çoğunluğu ise Hanefi mezhebindedir. Mezhep ayrılığından kaynaklanan sorun yoktur. Köylerde genellikle Türkçe konuşulmaktadır. Adıyaman bölgesinden gelenler ise hem Türkçe ve Kürtçe konuşmaktadır. Hatunsuyu Kasabası ile Alishar ve Kemerköprü köylerinin nüfusunun bir kısmını alevi vatandaşlardan oluşturmaktadır.

Halk genellikle ideolojik olayları desteklemez. Halk arasında ideolojik örgütleri sempatican olarak destekleyenler az olmakla birlikte bu şahıslar, kontrol altındadır. 12 Eylül 1980 öncesi dışarıya göç edenler arasında bu tür olaylara sempatican olarak katılanlar olduğundan ideolojik olayların meydana gelme ihtimali vardır.

Bölgenin arazi yapısı ve bitki örtüsü suçluların uzun süre saklanmalarına müsait değildir. Sorumluluk sahasında ormanlık alan ve mağara yoktur.

Bölge baraj gölü ile çevrili olduğundan kaçış istikameti olarak Malatya istikameti kullanılabilir. Suçluların araca bağlı kalmadan her yöne dağılımları mümkündür. Bölgede son 5 yılda terör olayı meydana gelmemiştir.

6.7.10. Yatırım, Hizmet, Çalışmalar ve Sorunlar

1. İlçenin sorunlarından birisi çevre kirliliğidir. Bilindiği üzere Karakaya barajının büyük bir bölümü ilçe sınırları içindedir. Göl ve kıyıları şimdiden Malatya'nın mesire yeri olmaya adaydır. Gelecekte bu önem daha da artacak, Malatya için ekonomik, sosyal ve turizm açısından büyük önem taşımaya devam edecektir. Oysa bugün İller Bankasınca yapımı devam eden Malatya kanalizasyonu atık suları ilçe sınırları içerisinde gölü dökülmektedir. Böylece büyük bir çevre kirliliğine yol açmaktadır. Malatya kanalizasyonunun bir merkezde toplanarak acilen arıtma tesislerinin yapılmasında turizm, çevre kirliliği ve çevre sağlığı açısından büyük yarar vardır.

2. İlçe sınırları içinde bulunan 73.Filo Ana Jet Üs Komutanlığına ait askeri uçakların eğitim yaptıkları atış alanı, eğitim yaptıkları atış alanı eğitim sırasında meydana gelen büyük ses gürültüsü ve hatalı olabilecek atışlardan dolayı meydana gelebilecek kazalar nedeniyle tehlike arz etmektedir. Meskun mahal içerisinde bulunan ve etrafı ilçe sakinlerinin evleri ve bahçeleri ile kaplı olan bu atış alanının yerinin değiştirilmesinde insanlarımızın sağlığı ve emniyeti açısından zaruret vardır. Bu nedenle atış alanının yerinin değiştirilerek bu arazinin tarım amaçlı kullanılmasında yarar vardır.
3. İlçede teşkilatı bulunan birimler mülkiyeti belediyeye ait bir binada hizmet vermektedirler. Hizmetlerin daha verimli bir şekilde yürütülmesi için Hükümet Konağının bir an önce programa alınarak yapılmasında yarar vardır.
4. İlçe tarihi, kültürel ve coğrafi konumu itibariyle turizme açık ve bu yönden gelişmeye çok elverişli bir bölgedir. İlçe merkezinde bulunan tarihi (Ulu Camii, Kervansaray ve diğer) eserlerin bir an önce restore edilerek turizme kazandırılmasında büyük yarar vardır.
5. İlçede sanayi kuruluşları sayılıdır. Bunların bir kısmı özel şahıslara ait olup kayısı işletmeciliği yapmaktadırlar. Bu fabrikalar özellikle bayanlar arasında işsizliğe bir ölçüde çözüm getirmektedir. Ancak erkekler arasında özellikle kış aylarında işsizlik hat safhaya ulaşmaktadır. İlçede bulunan MORMAŞ mobilya fabrikası atıl vaziyette beklemekte ve birtakım sorunlar yüzünden çalıştırılmamaktadır. Tam kapasite çalıştığı zaman 300 kişiye iş verebilecek kapasitede olan bu fabrikaya bir an önce işlerlik kazandırılması ülke ekonomisi ve işsizliğin çözümü hususunda büyük önem taşımaktadır.
6. Kültür Bakanlığının ilçede teşkilatı yoktur. Belediyeye ait bir binada kütüphane açılmış, ancak kadrolu personel olmadığından Kaymakamlıkça atanan vakıf personeli tarafından çalıştırılmaktadır.
7. Battalgazi İlçesi Malatya'ya 8 Km. Uzaklıkta ve iç içe girmiş ulaşım tek yoldan yapılmaktadır. İlçenin bir mesire yeri olması nedeniyle özellikle yaz trafik oldukça yoğundur.1998 yılı yatırım programına Karayolları Bölge

Müdürlüğünce 210.000.000.000.TL teklifi yapılmış olup Genel Müdürlük nezdinde takibi gerekmektedir.

8. İlçe 1988 yılında kurulmuş olup, askerlik şubesi henüz kurulmamıştır. Kurulmasında yarar vardır.
9. Tarım İlçe Müdürlüğü Belediyeye ait bir binada faaliyet göstermektedir. Hizmetlerin daha verimli olması bakımından müstakil bir binaya kavuşturulmasında yarar vardır.
10. Mevcut Sağlık ocağı hizmet binası yoğun nüfuslu ilçenin sağlık ihtiyaçlarını karşılayacak durumda değildir. Bir an önce yeni bir Sağlık ocağı hizmet binasının yapılmasına acil ihtiyaç vardır.
11. Belediyeye ait binada bulunan Özel İdare Müdürlüğünün ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte kendine ait hizmet binası ve lojmanlara kavuşturulması gerekmektedir.
12. TEDAŞ hizmet binası çok elverişsiz olup, teknik özellikleri taşıyan bir hizmet binasına kavuşturulması zorunlu hale gelmiştir.
13. İlçede anma ve kutlama törenleri, sportif ve kültürel faaliyetlerin yürütülebilmesi, gençlerimizin zararlı alışkanlıklardan korunmaları ve gençlik dinamiklerinin sportif ve kültürel faaliyetlere motivasyonu ve yönlendirilmesi açısından kapalı spor salonuna acil ihtiyaç duyulmaktadır. İlçede bu amaçların kısmen de olsa gerçekleştirilebileceği bir salon bulunmadığından yapılmasında yarar vardır.
14. İlçede Halk Eğitim Merkezi binası olmadığından halk eğitim çalışmaları belediye iş hanında tek bir odada sürdürülmeye çalışılmaktadır. Bu sıkıntının giderilmesi için İlçede yapılacak olan Halk Eğitim Merkezi binası yapımı ile ilgili arsa temin edilerek; talebimiz Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne iletilmiştir. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü 1995 yılında Battalgazi Halk Eğitim Merkezi binasının yapımının yatırım programına alınmak üzere dosyayı Devlet Planlama Teşkilatına göndermiştir. Bu dosyanın yatırım programına girebilmesi için Devlet Planlama Teşkilatı nezdinde takibi gerekmektedir.

15. İlçeye bağlı Çolakoğlu, Yarımcahan, Ağilyazı, Adagören ve Kuluşağı köylerinde sulamaya açılacak susuz tarım arazisi miktarı yaklaşık olarak 40.000 dekar civarındadır. İlçemiz şartlarında söz konusu arazilere bir yıl hububat ekimi yapılmakta olup, ertesi yıl bu araziler nadasa bırakılmaktadır. Şayet söz konusu araziler sulu tarıma açılırsa nadasa bırakılma olayı ortadan kalkabileceği gibi ekimi yapılacak ürün çeşitleri artacak, elde edilecek ürün bazında %100-%400 oranında artış sağlayacaktır. Ayrıca bu durumun sosyal, kültürel ve istihdam konusunda büyük katkı sağlayacağı göz önünde bulundurulmalıdır. D.S.İ.92.Şube Müdürlüğü'nce hazırlanan dosya ve teklifin D.S.İ. Genel Müdürlüğünde takip edilerek 1998 yılı programına alınması için takibi gerekmektedir.
16. Ortaöğretim tahsili gören öğrenciler, İlçe merkezinde konut sıkıntısı olması nedeniyle barınacak yer bulamamakta, köyelerine ya da ikamet yerlerine gidiş-gelişleri çok zor olmaktadır. Bu nedenle kötü şartlarda barınan öğrencilerin eğitim ve öğretimleri aksamaktadır. İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yapılması düşünülen 300 kişilik öğrenci yurdu için Belediye Başkanlığı'nca yer tahsisi yapılmış olup, plan ve projesi çıkarılmıştır. Yurt yapımı için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Genel Sekreterliği'nce gerekli iznin verilmesi için müracaatımız yapılmış olup, konunun yetkililer nezdinde de takibi gerekmektedir.
17. İlçedeki mevcut Ziraat Bankası Belediye'ye ait kiralık bir binada hizmetlerini sürdürmektedir. Sürekli büyüyüp gelişmekte olan İlçenin şartları göz önüne alındığında bina yetersiz kalmakta ve yeni bir binaya ihtiyaç artmaktadır. Daha önceki yıllarda arsası temin edilerek hizmet binası yapımı için teklifi yapılmış olup, 1998 yılı yatırım programına alınması için konunun Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü nezdinde takibi gerekmektedir.

7. GENEL DEĞERLENDİRME

Bu bölümde yapılan araştırmanın genel bir değerlendirmesi yapılarak bulgular, öneriler ve sonuç kısmına yer verilmiştir.

7.1.Bulgular

Büyükşehir İlçelerinin Yönetim sorunlarına ilişkin aşağıda belirtilen bulgulara ulaşılmıştır.

- Dünyada, ülke yönetim anlayışlarından kent yönetim anlayışlarına kadar çok farklı yönetimler bulunmaktadır. Ülke yönetimlerinin ve rejimlerinin farklılığı (Basit yapılı veya federal yapılı olması veya kapitalist- sosyalist olması) kent yönetimlerinin de farklılığına yol açabilmektedir.
- Dünyanın değişik ülkelerinde (ABD, Japonya, İngiltere, Hindistan, Fransa, Almanya)daki uygulanan kent yönetim modellerinden hareketle belli büyüklükteki kentler için özel yönetim birimleri ön görülmüştür. Bu kentleşme uygulamalarında ortaya çıkan ve kent bilimine giren yeni kent, uydu kent ve köykent kavramlarından ülkemiz büyükşehir yönetimlerinde de bu modeller uygulanabilir.
- Türk Kamu Yönetimi yapısı, tarihi süreç içerisinde şeriate dayalı monarşiden (padişahlık) demokrasiye dayalı cumhuriyete geçildiğinde ülke yönetim anlayışında ve kent yönetim anlayışın da farklılıklar ortaya çıkmıştır.
- Bu süre içerisinde bugünkü vilayet sisteminin temeli Tanzimat döneminde ortaya çıkmış, çağdaş yerel yönetim sistem ve kuruluşları ise Cumhuriyetin ilk yıllarında oluşturulmaya çalışılmıştır.
- Türk Kamu Yönetimi yapısı genel olarak merkezi yönetim ve yerel yönetimler olmak üzere iki temel birimden oluşmaktadır. Devlet yapısı olarak kuvvetler ayrılığı ilkesine uygun olarak Yasama, Yürütme ve Yargı organlarından oluşmaktadır.

- Merkezi Yönetimin taşra kuruluşları; İl yönetimi, İlçe yönetimi, Bölge kuruluşlarından oluşmaktadır. Bunu tamamlayan; yerel yönetimler ise üç kümede toplanmış olup bunlar İl Özel İdaresi, Belediye ve Köylerdir.
- 1984 yılında oluşturulan büyükşehir yönetimleri Türk Yönetim Anlayışına uymamaktadır ve kent sorunlarını çözmede etkili olmakla beraber yeterli değildir.
- Büyükşehir Belediyeleri ile ilgili 3030 sayılı yasa çıkarıldığında İlçelerdeki Belediyeler hakkında düzenleme yapılmış ancak Büyükşehir içerisinde kalan İlçe(Kaymakamlık) yönetimlerine ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır.
- Türkiye de büyükşehir sınırları içerisinde bir yönetim kademesi olan ilçe yönetimlerinde kentin bazı temel sorunları olan asayiş, trafik, çevre ve imar konularında eşgüdüm bakımından bir dağınıklık olduğu görülmüştür.
- Ülkemizde büyükşehir uygulaması olan illerde kanunlarda geçen mülki amir sözünden valilerin anlaşılması gerektiği yönünde uygulamalarda ortak görüş mevcuttur.
- Kentsel alan yönetimlerinin yetki bakımından demokratik olmayan özelliklere sahip olduğu görülmüştür.
- Büyükşehir ilçe yönetimleri ile ilgili model sunma yerine mevcut sorunlara somut çözüm önerileri getirilmiştir.
- Tezde örnek İlçe olan Battalgazi İlçesi merkez nüfusu 500 bine ulaşan Malatya'nın 10 Km yakınında büyük ilçelerinden birisi olarak Büyükşehir İlçe yönetimlerinin yaşadıkları sorunları kısmen yaşamaktadır.
- Battalgazi ilçesinin Malatya'nın hemen yakınında bulunması sosyal, ekonomik ve ticari olarak Malatya'ya çok bağlı olması sonucunu doğurmuştur. Bunun sonucu ilçe olarak her yönden şehir merkezine bir bağımlılık vardır.
- Malatya il merkezinin yaşadığı büyük kent sorunlarını aralarındaki yakınlık nedeniyle ilçe halkı da yaşamaktadır. Bu sorunlar Battalgazi ilçesi tanıtılırken ortaya konmaya çalışılmıştır. Özetle ulaşım, işsizlik, konut, çevre, kaynak yetersizliği, kurumlar arası koordinesizlik, vb. sorunlar.

- Battalgazi'deki çevre sorunlarından olan Karakaya Baraj gölünün Malatya kanalizasyonu ile kirlenmesi İlçe yönetiminin çözebileceği bir sorun değildir.
- İlçede mevcut olan tarihi eserler ve tabiat güzelliklerinin korunması ve turizme açılması için, il yönetimi ile işbirliği yapılması zarurieti vardır. Bu sorunların çözümü için Malatya'nın büyükşehir statüsüne alınması gerekmektedir.
- Battalgazi İlçesi her ne kadar Büyükşehir İlçesi olmasa da Malatya ile çok yakın ilişki içerisinde olması Malatya'nın son yıllarda kat ettiği gelişme Battalgazi'nin Büyükşehir ilçe sorunlarını yaşaması sonucunu doğurmuştur.

7.2. Öneriler

- Türkiye'de uygulanan büyükşehir belediyeleri uygulamaları, Türk Yönetim Anlayışına tam olarak uymamaktadır. Bu nedenle büyükşehir içerisinde kalan ilçe yönetimleri hakkında yeterli düzenlemeler bulunmamaktadır. Büyükşehirler ilçe yöneticisi olan kaymakamların asayiş, trafik, çevre konularındaki yetkileri yeniden düzenlenmelidir. Metropol yönetimine uygun mülki birimler oluşturulmalıdır. Asayiş, trafik ve çevre sorunlarındaki eş güdümsüzlük ve kaynak yetersizliğinden kaynaklanan sorunların çözümsüzlüğü tez konusu olan Battalgazi ilçesinde de yaşanmaktadır. Ayrıntılar tez içerisinde verilmiştir.
- Kent yönetim modellerinin ülke yönetim anlayışına göre düzenlenmesi halinde hizmetler daha etkin ve verimli olabilecektir. Türk yönetim anlayışında halkın kamu yöneticisinden büyük beklentiler içinde olması kamu yöneticilerini bu beklentileri karşılayamaz duruma getirmektedir. Bu çerçevede kent yönetimlerinin de çağın gereklerine uygun yapılması gerekmektedir. Yani, klasik kent yönetim anlayışından kaynaklanan beklentiler yerine modern kent yönetiminde olması gereken insan onuruna yakışır ve kent insanının mutluluğunu en üst düzeyde sağlayabilecek, sosyal ihtiyaçların karşılandığı hizmetler üreten yönetimler olmalıdır.
- ABD, İngiltere ve Japonya gibi ülkelerde uygulanan kentleşme modellerinde görülen köy-kent, uydu-kent ve yeni kent modellerinin ülkemiz büyükşehir yönetim sisteminde model olarak uygulanabileceği kanaatindeyiz.

- Türk kamu yönetimi tarihi süreç içerisinde geçirdiği aşamalar sonucu bugünkü demokratik yapısına kavuşmuştur. Kent yönetim anlayışı ve modellerinin de bu sürece uygun olarak daha demokratik yapılanmalarına ihtiyaç vardır.
- Türk kamu yönetiminin temel yapısını oluşturan merkezi yönetim ve yerel yönetim ikileşmesinde merkezi yönetimlerin güçlendiği yerel yönetimlerin ise hizmetler götürmede yetersiz kaldığı ortaya çıkmıştır. Bu olumsuz durumun giderilmesi için yerel yönetimlerin yetki ve kaynak kullanma açılarından güçlendirilmeleri gerekmektedir.
- 1984 yılında oluşturulan büyükşehir yönetim modelinin uygulamadaki aksaklıkları gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Bu yeni düzenlemede Türk yönetim anlayışı dikkate alınmalıdır.
- 3030 sayılı yasa çıkarılırken büyükşehir içerisinde bulunan ilçe yönetimlerine ilişkin düzenlemeler yapılmamıştır. Bu eksikliğin giderilerek büyükşehir ilçe yönetimlerinin görev ve yetkilerinin büyükşehir uygulamasına uygun olarak yasa ile düzenlenmesine ihtiyaç vardır.
- Ülkemizdeki büyükşehir yönetim uygulamalarında kanunlarda mülki amirlerin valiler olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekir. Bu yapıda büyükşehir ilçe kaymakamları ise merkezi hükümet ve valiliğin kararlarını uygulayıcı olarak planlanması daha yararlı olacaktır.
- Ülkemizdeki kentleşme ve yerel yönetimler hakkında yapılan değişik çalışmalarda yeni yönetim modelleri ortaya konmuştur. Bu araştırmada ise, uygulamadan kaynaklanan somut çözüm önerileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.
- Büyükşehir ilçe yönetiminin başı olan kaymakamlar, merkezi hükümetler ve valinin aldığı kararların uygulayıcısı olmalıdır. Uygulamaya yönelik yetkilerle donatılmalıdır. Bu öneri ülkemizdeki İstanbul ve Ankara gibi büyükşehir uygulaması olan illerdeki uygulamalardan çıkarılmıştır.
- Türkiye’de büyükşehir yönetim sınırları içerisinde bir yönetim kademesi olan ilçe yönetimlerinde kente yönelik bazı temel sorunlarda (asayiş, trafik, çevre, imar, vb.) bir dağınıklık olduğu görülmektedir. Eşgüdümün sağlanması için bu

konularda tek elden yönetimin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu ve benzeri konularda yetki ve eşgüdüm açısından yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

- Büyükşehir statüsündeki illerde asayiş hizmetlerinin tek elden yürütülmesinin daha uygun olacağı kanaati ile buralarda bu sonuca ulaşmak için “Metropol Asayiş Yönetimi” birimleri oluşturulması gerekmektedir.
- Kentsel alan yönetimlerinin yetki bakımından demokratik olmayan özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Kentsel alan yönetimlerinin daha demokratik olmak kaydıyla yetkileri arttırılmış personel düzenlemeleri yeniden yapılmış yönetim modeli önerilerine açık olarak düzenlenmesi gerekir.
- Diğer İlçe yönetimleri ile hukuken aynı olan büyükşehir ilçe yönetimlerinde işlevi olmayan ilçe tarım müdürlüğü gibi işlevsiz müdürlüklerin kaldırılması için yasal düzenleme yapılmalıdır. Ancak Battalgazi ilçesi gibi tarımsal faaliyetlerin yoğun ilçelerde bu birimlerin çalışmalarını sürdürmesi gerekmektedir.
- İl İdaresi Kanunundan gelen ilçe tabii yerine ilçedeki tüm sağlık kuruluşlarının amiri olacak ve ilçe idare kuruluna girecek ilçe sağlık müdürlükleri oluşturulmalıdır.
- Örnek İlçe uygulaması olarak ele aldığımız Battalgazi İlçesinin mevcut sorunları için nüfusu 500 bine yaklaşan Malatya'nın bir an önce büyükşehir statüsüne alınması ve Battalgazi' nin de Malatya büyükşehir ilçesi (kaymakamlığı) olarak düzenlenmesi gerekir.
- Büyükşehir ilçelerinde karşılaşılan çevre sorunlarının çözümü için yetkili kurumların teke indirilmesini yararlı olacaktır. Battalgazi ilçesinde yaşanan çevre sorunları Malatya belediyesi, Malatya valiliği, Battalgazi kaymakamlığı ve belediyesi arasında yetki karmaşası yüzünden çözümsüz olarak devam etmektedir.
- Battalgazi 'deki mevcut ulaşım, turizm, konut, çevre ve çalışma hayatındaki sorunların çözümü için valilik belediyeler ve merkezi hükümetle yardım ve eşgüdüm içerisinde olmak gerekmektedir.

- Türk Kamu Yönetimi Anlayışında vatandaş vali ve kaymakama devlet baba gözüyle baktığından bu yanlış imaj vatandaşta pek çok beklentiye sebep olmaktadır. Bu beklentinin cevaplanması için mülki amirlerin yeni yetki ve imkanlarla donatılması gerekmektedir. Büyükşehir statüsündeki illerde yaşanan bir çok sorunun çözümünde mülki amirlere tanınacak yeni imkanlar (yetki ve kaynak olarak) daha etkili olacaktır.

7.3. Sonuç

- 3030 Sayılı Yasa ile 1984 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediyesi Yasası Türk Kamu Yönetim Yapısında yeni bir değişiklik getirerek, büyüyen kentlerimizdeki kent sorunlarına etkin çözüm sağlamaya çalışmıştır. Ancak bu yasa içerisinde büyükşehir içerisinde kalan ilçe (kaymakamlık) yönetimleri ile ilgili düzenleme yapılmamıştır. Bu konuda acilen hukuki düzenlemeye ihtiyaç vardır. Bu düzenlememin olmaması Büyükşehir Belediyeleri ile İlçe Belediyeleri ve Kaymakamlıklar arasında bazı sorunların (çevre, trafik, asayiş, ulaşım, konut) çözümünde karmaşa yaratmaktadır. Tez konusu olan Battalgazi İlçesinde büyükşehir statüsü hukuken olmadığından bu sorun tam olarak yaşanmamaktadır. İlçe yönetimi ülkemizde mevcut diğer ilçelerin bağlı olduğu hukuki mevzuatla yönetilmektedir. Ancak Malatya İli büyükşehir statüsüne hukuken alındığında bu mevzuat sorunu Battalgazi ilçesinde de yaşanabilecektir.
- Malatya ve Battalgazi İlçesinin kent sorunlarının çözümü için Malatya'nın en kısa zamanda Büyükşehir statüsüne alınması sonucu ortaya çıkmaktadır.
- Büyükşehir ve bunların içinde bulunan "ilçe kaymakamlığı" ve "ilçe belediyeleri" konusunda yeni araştırmalara hız verilmelidir. Bu yönetimlerin akçalı ve yönetim sorunları vardır. Sorunların ortaya çıkarılması ve çözümler üretilmesi için sürekli bilimsel araştırmalar yapılmalı ve her sorun lisans üstü eğitimde tez konusu yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKDAĞ, Mustafa (1975)“**Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası**” , Ankara, Bilgi Yayınevi
- AYTAÇ, Fethi, (1965) “Cumhuriyetimizin 70. Yılında Mahalli İdareler”, **Türk İdare Dergisi**, Ankara, İçişleri Bakanlığı Yayını, Aralık 1993, Sayı:401,.
- Battalgazi Kaymakamlığı (1998) **Battalgazi Kaymakamlık Belgeliği**, Battalgazi
- Mormaş Mobilya Fabrikası (1998)**Mormaş Mobilya Fabrikası Belgeliği**, Battalgazi
- CİN, Halil (1978)**Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması**. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını
- Devlet İstatistik Enstitüsü **1990 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları**
- EMREALP, Sadun (1993) **Yerel Yönetimde Başarı Yolları**, İstanbul, IULA,
- ERDUMLU, Güngör, (1993) **Büyükşehir Belediyeleri Araştırması**, Ankara, DPT.
- ERGUN, T.-POLATOĞLU, A., (1984) **Kamu Yönetimine Giriş**, Ankara TODAİE Yayını,

- ERYILDIZ, Semih, (1995) **Avrasya Megapolü İstanbul**, Kültür Bakanlığı Yayınları,
- ERYILMAZ, Bilal, (1994) **Kamu Yönetimi**, İzmir Üniversite Kitapevi.
- GİRİTLİ, İsmet, (1993) **Türkiye'nin İdari Yapısı**, İstanbul, Der. Yayınları.
- GÖNÜL, Mustafa (1977) **Yerel Yönetim Birlikleri**, Ankara, TODAİE Yayını
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref (1971) **Türkiye'nin İdari Yapısı**, Ankara, İkinci Baskı, TODAİE Yayınları No:120,.
- İçişleri Bakanlığı, (1972) **İÇ-DÜZEN, İl Genel Yönetimi**, Ankara İç-Düzen Genel Rapor, Kitap:5, Cilt:2, İç-Düzen Yayınları:8,
- İSBİR, Eyüp, (1982) **Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetimi**, Ankara, İktisadî ve Ticari İlimler Akademisi Yayını No:185,
- KAMUOYU (1992)**Yerel Yönetimler ve Kamuoyu Araştırması**, İstanbul, Rapor,
- KARA, Mustafa –YAMAN, Nuri , (1996) **İnceleme Araştırma Raporları**, İçişleri Bakanlığı APK Başkanlığı, Ankara.
- KARATEPE, Şükrü (1993) **İdare Hukuku**, İzmir, Üniversite Kitapevi,

- KARTAL, S., Kemal, (1978) **Kentleşme ve İnsan**, Ankara, TODAİE Yayınları,
- KAZICI, Ziya vb. (1981) **İslam-Türk Medeniyeti Tarihi**, İstanbul, Çağrı Yayınları,
- KELEŞ, Ruşen, (1997) **Kentleşme Politikası**, Ankara, İmge Kitapevi Yayınları.
- KELEŞ, Ruşen, (1998) **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, İstanbul, Cem Yayınevi.
- KIRIMHAN, Metin. (1990) **Battalgazi'de (Eskimalatya) Nüfus ve Yerleşme**, Elazığ, Fırat Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
- TODAİE (1966) **Merkezi Hükümet Teşkilat Kuruluş ve Görevleri**, (MEHTAP)Ankara, İkinci Baskı, TODAİE Yayınları, A.Ü. Basımevi,
- NADARAOĞLU, Halil, (1989) **Mahalli İdareler**, İstanbul, Beta Basın Yayın Dağıtım,
- ORTAYLI, İlber, (1979) **Türkiye İdare Tarihi**, Ankara, Doğan Basımevi,: TODAİE Yayınları No:180,
- ORTAYLI, İlber, (1974) **Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler (1840-1978)**, TODAİE, Yayınları No:142 Sevinç Matbaası Ankara.

- ÖZTEKİN, Ali, (1993) **Siyaset Bilimine Giriş**, Malatya, Yenimalatya Gazetesi Tesisleri,
- ÖZTÜRK, Azim, (1997) **21.Yüzyıl Türkiye'si İçin Yerel Yönetim Modeli**, İstanbul, Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları,
- SENCER, Muzaffer, (1986) **Türkiye'nin Yönetim Yapısı**, İstanbul: Alan Yayıncılık,
- ŞEKER, Mehmet (1987) **İslam'da Sosyal Dayanışma Müesseseleri**, Ankara, DİB Yayını,
- ŞENER, Sami (1990) **Osmanlı'da Siyasi Çözülme**, İstanbul, İnkılap Yayınları,
- TORTOP, Nuri (1991) **Mahalli İdareler**, Ankara, TODAİE Yayını,
- TORTOP, Nuri, (1994) **Mahalli İdareler**, Ankara, Yargı Yayınları.
- TYSG, (1993) **Türkiye'de Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi**, İstanbul, Toplu Konut-İULA-EMME,
- VERSAN, Vakur, (1990) **Kamu Yönetimi**, İstanbul: Der. Yayınları
- YALÇINDAĞ, Selçuk, (1992) **F.Almanya'da ve Türkiye'de Yerel Yönetim Modelleri**, Ankara, TODAİE.
- YETER, Enis, (1992) "Yerel Yönetim Üzerine Düşünceler", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Temmuz 1992, Cilt: 1, Sayı: 4

YALÇINDAĞ, Selçuk,

(1992) “ Çağdaş Belediye” Çağdaş Yerel Yönetimler,
Ocak 1992, Cilt: 1, Sayı:1,

YAYLA, Yıldızhan

(1982) **Anayasalarımızda Yönetim İleri-Tesvi-i**
Mezuniyet Ve Tefrik-i Vezaiif, İst. Üniv., Yayın No:
2986, Sbf, Yayın No:56, Gür-Ay Matbaası, İstanbul.

